

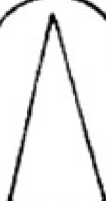
Fantastic Club

J.H. ROSNY AÎNÉ

NAVIGATORII INFINITULUI



EDITURA ALBATROS



Fantastic Club

J.-H. ROSNY AÎNÉ

NAVIGATORII INFINITULUI

Traducere și postfață
de ION HOBANA





EDITURA ALBATROS • 1974

Coperta: Reproducere după o pictură de Jacques Wyrs (Franţa)

J. H. Rosny Aîné
LES NAVIGATEURS de L'INFINI

PARTEA ÎNTÂI
NAVIGATORII INFINITULUI

Totul e pregătit. Pereţii *Stellarium*-ului din argin, sublimat de o transparenţă desăvârşită, au o rezistenţă şi o elasticitate care, pe vremuri, ar fi părut irealizabile şi care îl fac, practic, indestructibil.

Un câmp pseudo-gravitaţional, în interiorul aparatului, va asigura fiinţelor şi obiectelor un echilibru stabil.

Încăperile aflate la dispoziţia noastră au o capacitate de trei sute de metri cubi; încărcătura de hidralium ne poate aproviziona cu oxigen timp de trei sute de zile; armurile noastre ermetice din argin ne vor permite să circulăm pe Marte ca pe Pământ, respiraţia fiindu-ne asigurată de transformatori direcţi sau pneumatici. De altfel, aparatele Siverol ne-ar putea scuti să respirăm timp de mai multe ore, prin acţiunea lor globulară şi prin anestezia plămânilor.

În sfârşit, provizia de alimente comprimate, cărora le putem reda volumul iniţial, e asigurată pentru nouă luni.

În laborator se pot efectua toate analizele fizice, chimice şi biologice; suntem dotaţi cu puternice aparate de distrugere. Într-un cuvânt, propulsia, echilibrul pseudo-gravitaţional, respiraţia normală, combustia artificială şi hrana ne sunt asigurate pe trei anotimpuri. Socotind trei luni pentru a ajunge pe Marte şi trei luni pentru a ne întoarce, ne vor rămâne trei luni întregi pentru explorarea planetei, în cazul – cel mai puţin favorabil – în care nu vom găsi acolo nici o sursă de alimentare şi de oxigen.

I

8 aprilie. Nava noastră înaintează în noaptea veşnică; razele soarelui ne-ar lovi fără cruţare, prin stratul de argin, dacă nu am avea aparate care atenuează, împrăştie sau suprimă lumina, după plac.

Viaţa noastră este la fel de searbădă ca aceea a prizonierilor; în spaţiul mort, astrele nu sunt decât monotone puncte de foc; nu ne preocupă decât grijile mărunte de întreţinere şi supraveghere; tot ceea ce trebuie să facă aparatele până în momentul aterizării este riguros stabilit. Niciun obstacol, nimic care să ceară o schimbare de direcţie; o viaţă interioară subordonată maşinăriei. Avem cărţi, instrumente muzicale, jocuri; ne susţine moralul spiritul de aventură, o speranţă nemăsurată, deşi slăbită de aşteptare…

Viteza prodigioasă cu care ne mişcăm echivalează cu o supremă nemişcare. Tăcere adâncă: aparatele noastre – generatoare şi transformatoare – nu fac zgomot; vibraţiile sunt de natură eterică. Astfel, nimic nu dă în vileag bolidul lansat în pustietăţile interastrale…

21 aprilie. Zile nespus de uniforme. Discuţii lipsite de vlagă. N-avem chef de lectură sau de muncă.

27 aprilie. Cronometrul meu arată ora 7 şi 33 de minute. Tocmai am luat masa de prânz: extract de cafea, pâine şi zahăr „reconstituite”. Un mic supliment de oxigen ne-a dat poftă de mâncare şi aproape ne-a înveselit. Îi privesc pe cei doi tovarăşi ai mei cu un sentiment ciudat de reînnoire: pierdut în deşertul spaţiului infinit, mă simt mai apropiat de ei decât de fraţii mei de sânge.

Antoine Lougre era probabil grav şi în copilărie, dar gravitatea lui nu e tristă: ea are sclipiri de veselie, bucurii de cal tânăr care sforăie. Un cap paralelipipedic, lung ca al scandinavilor, dar cu şuviţe întunecate, ochi de culoarea afinelor, ten de nuanţa pipei din spumă de mare, uşor înnegrită de întrebuinţare. Înalt, cu gesturi leneşe; vorbirea, precisă ca o teoremă, corespunde naturii lui matematice.

Jean Gavial are o chică roşie ca o blană de vulpe; stele de aramă lucesc în ochii lui verzi-cenuşii; tenul îi este alb ca brânza proaspătă, semănat cu pistrui palizi; gura senzuală şi voioasă îi dă un aer surâzător. E un tip concret, vag artist, care urăşte metafizica şi matematicile transcendente, dar e un magician al experimentului, un vizionar al infinitezimalului. Acest duşman al calculului

diferenţial şi integral execută, fulgerător, calcule mintale extraordinare: cifrele îi apar ca nişte semne fosforescente.

Eu, Jacques Laverande, muritor mai degrabă distrat, cavaler al fanteziei, ascund un temperament neguros sub o aparenţă tropicală: păr, ochi şi barbă ce par să fi crescut, negre ca lignitul, în vreo Mauritanie oarecare, piele ca de scorţişoară, palidă, nas de pirat tuareg…

Afinităţile elective care ne-au unit, din anii de liceu, menţin o prietenie discretă, dar neclintită.

Antoine mormăie pentru a suta oară:

— Poate că numai Pământul a produs Viaţă… şi atunci…

— Atunci Soarele, Luna şi stelele au fost, într-adevăr, create pentru el, rânjeşte Jean. Eroare! Există viaţă acolo!

— Există chiar şi aici! spun arătând spre spaţiul înconjurător.

Antoine izbucneşte în râsul său neguros:

— Da, ştiu… nesfârşita Coexistenţă! Dar este asta, oare, viaţa?

— Cred în ea ca în propria-mi viaţă.

— Şi crezi că e conştientă?

— Inconştientă şi conştientă… Toate inconştienţele şi toate conştienţele… şi printre ele conştiinţe faţă de care a noastră nu înseamnă poate mai mult decât conştiinţa unui crab.

— Mulţumesc pentru crab! zise Jean. L-am admirat în copilărie şi l-am stimat întotdeauna.

— Cincizeci de expediţii lunare n-au dat niciun rezultat! reluă Antoine.

— Poate că n-au căutat bine şi, de asemenea, poate că viaţa de acolo nu e comparabilă cu a noastră.

— N-ar trebui să fie de necomparat! bombăni Antoine, cam prost dispus. Luna conţine aceleaşi elemente primitive ca şi Pământul. Evoluţia ei a fost mai rapidă, dar analoagă: un şoarece creşte, trăieşte şi dispare mai repede decât un rinocer… A fost un timp când Luna avea mări, lacuri, râuri, când se scălda în azot şi oxigen. Nu ştim asta cu certitudine?

— Sunt lucruri care se petreceau cu miliarde de milenii în

urmă! în vremea aceea, o lume fosilă asemănătoare cu a noastră trebuie să fi dispărut cu totul.

— Schelete s-au găsit, dar nu şi urme.

— Dispută inutilă! De altfel, evoluţia lui Marte trebuie să semene mai mult cu cea a Pământului.

— Cine o contestă? zise Antoine. Tocmai de asta merg acolo.

— Te autocalomniezi! i-o întoarse Jean. Mergi acolo fiindcă ai o imaginaţie sportivă. Îţi place să fii, alături de noi, primul om care a „aterizat" pe Marte. Şi asta e foarte bine! Ne felicităm că suntem călăuziţi de spiritul de aventură – precum odinioară acei bieţi oameni de pe caravele.

Zile după zile, mai lente, mai monotone, în abisurile negre, în misterul veşnic. Spaţiul! Nu ştim despre el mai mult decât ştiau cei care au crezut în vid, sau cei care au inventat lumi cu patru, cinci, şase, cu *n* dimensiuni; mai mult decât Eleatul[1], decât Descartes, decât Leibniz, sau decât Arenaut al nostru, cuceritor al Interstelarului.

Într-o dimineaţă, Antoine, care este puţin hipermetrop, spuse:

— Marte încetează să mai fie o stea!

În deplina monotonie a vieţii noastre, e aproape un Eveniment. De acum înainte, în fiecare dimineaţă, căutam cu aviditate să ne dăm seama de mărimea lui Marte. Curând, aspectul planetei se precizează. Văzută cu ochiul liber, e o lună minusculă, aproape un punct în comparaţie cu satelitul nostru şi totuşi evident de formă rotundă. La fiecare trei sau patru zile, avem impresia că a mai crescut şi iată că diametrul lui Marte atinge o cincime din diametrul Selenei.

Acum e o nostimă lună mică, roşiatică.

— Parc-ar fi un mic ceas de damă, comparat cu un cronometru mare, spune Jean.

Micul ceas de damă devine o soră geamănă a Lunii, de un roşu pal. Crescând mereu, Marte apare acum mult mai

---

[1] Filozoful idealist grec Zenon din Elea (născut între 490–485 î.e.n) nega existenţa obiectivă a spaţiului (n.t.).

mare decât Soarele sau Luna; prin telescop, distingem trăsături precise ale suprafeţei: lanţuri de munţi, câmpii întinse, suprafeţe lustruite care ar putea fi apă sau gheaţă, zone albe, probabil acoperite de zăpadă…

Văzut cu ochiul liber, e un glob colosal, o lună de douăzeci de ori, apoi de cincizeci de ori, apoi de o sută de ori mai vastă decât astrul selenar.

Pe măsură ce ne apropiem, acest astru pare mai puţin luminos. La început asemănător unui disc de aramă şlefuit, el păleşte, capătă un aspect aproape mai; curând, substanţa lui apare ca un amestec de metal şi pământ ars, în care domină culoarea roşie, dar apar şi pete multicolore… Cele două luni ale lui Marte galopează fără oprire.

1 iunie. Nu mai există astru. Marte a devenit o lume, îndepărtată încă, dar ochiul distinge înfăţişarea neclară a munţilor, a câmpiilor, a văilor întinse, pe care viteza vertiginoasă a navei noastre le transformă, le măreşte fără încetare.

Momentul decisiv e aproape. Suntem pregătiţi: l-am întors demult pe *Stellarium* cu baza spre sol. Jean supraveghează reducerea puterii motorului; dozăm viteza căderii noastre cu ajutorul unui câmp gravitaţional antagonist şi orologiile noastre timp-spaţiu ne informează cu o exactitate minuţioasă asupra duratelor, ca şi a distanţelor.

Trebuie să atingem planeta Marte cu o viteză nulă. Dacă nu se iveşte vreo pană, aterizarea va fi o nimica toată, cel mult am putea simţi o uşoară zdruncinătură când vom fi la o mică distanţă de sol, dar curând e limpede că nu va fi nimic; reglajul e perfect, viteza neînsemnată şi, când suntem chiar lângă sol, nu se mai simte: ne aşezăm lin, aparatul nostru încetează să mai opună rezistenţă gravitaţiei marţiene.

II

Am coborât aproape de Ecuator, într-o vale largă, între

coline înalte, aproape ca nişte munţi. Nu sperăm să găsim apă; cu lunetele noastre n-am descoperit nici râuri, nici lacuri, nici măcar o băltoacă sau o gârlă; cel mult câteva sclipiri, către poli, dar, fiind siguri că acolo trebuie să domnească un frig straşnic, un frig „congelant“, am preferat să aterizăm aici, amânând pentru mai târziu o verificare uşor de efectuat: maşinii noastre i-ar trebui mai puţin de o oră ca să facă înconjurul planetei.

— Mă simt prea uşor! mormăi Jean, după o scurtă tăcere.

— Ca şi mine! zise Antoine.

— Ca şi mine! am adăugat. Cred că aş sări peste ziduri de zece metri!...

— Precum leii şi tigrii, dar senzaţia nu-i plăcută; ne vom adapta mai târziu; să intensificăm puţin câmpul nostru gravitaţional.

Prin pereţii transparenţi ai aparatului, examinăm peisajul cu ochiul liber, sau cu lunetele. Solul arid, tare ca piatra, de un roşu murdar, are o înfăţişare sinistră.

— Am văzut că această vale urmează culmilor şi munţilor şi că e astfel orientată ca să primească apa printr-o reţea de viroage, spuse Antoine. Pe deasupra, temperatura ar trebui să fie aici mult mai favorabilă existenţei lichidului, decât înspre poli.

— Da, ar trebui să fie. Dar am crezut noi, într-adevăr, că vom găsi apă limpede? Cel mult vapori!... în orice caz, dacă nu descoperim vegetale în această zonă şi în alte regiuni situate favorabil, vom putea conchide că Marte este acum mai steril decât deşerturile noastre!

— Tot astfel ar fi raţionat şi războinicul legendar, care a pierit la asediul Milanului.

— Ei, acesta-i fondul subtil al raţionamentelor ştiinţifice! reluă Antoine. Dar priviţi!

Am privit în direcţia indicată de braţul său şi am zărit nişte structuri ciudate. Prin culoare, abia se deosebeau de sol, care era roşu, sau mai degrabă roşcat; doar forma lor făcea să poată fi zărite. După câteva minute, am numărat patru tipuri.

Primul avea un fel de curele în zigzag: la fiecare unghi

era un fel de nod. Întreaga alcătuire era turtită pe sol; lăţimea curelelor era de două, trei ori cât grosimea lor, care nu părea să depăşească doi, trei centimetri.

Figurile celui de-al doilea tip formau spirale cu linii ondulate neregulat, cu un mare nod în centru. Erau şi ele lipite de sol, cu foarte puţin mai groase decât formele în zigzag.

Al treilea tip părea o varietate mai complexă a celui dintâi: dintr-un nod destul de mare ţâşnea o serie de linii în zigzag, dar nu se vedeau noduri secundare.

— Parc-ar fi o caracatiţă foarte turtită, cu tentaculele în zigzag! observă Jean.

— Şi fără ochi! am adăugat eu.

— Dar ce semnificaţie are? se întrebă Antoine. Să fie o ciudăţenie minerală, vegetaţie, un fel de animalitate imobilă?... în definitiv, nu constatăm nici o mişcare.

— Niciuna! confirmă Jean, cu obiectivul lunetei sale fixat asupra bizarelor figuri. Să ne apropiem!

Ne-am apropiat şi ne-am putut da seama că suprafaţa structurilor era acoperită în parte de un amestec de bule semitransparente şi de un fel de mucegai multicolor, în care domina roşul închis.

— Totuşi, seamănă mai mult cu vegetalele, conchise Antoine.

Această concluzie fu confirmată curând de apariţia altor forme zigzagate, cu tentacule radiale şi spiraloide, unele având lungimi destul de mari: cinci, zece, douăzeci de metri.

— Să facem o scurtă plimbare în căutarea himerică a apei, propuse Jean.

Am pus aparatul în mişcare, foarte încet, abia cu cincisprezece kilometri pe oră, cu opriri frecvente, dar n-am descoperit apă. O excursie mai grăbită, în susul văii, n-a dat un rezultat mai bun. Nimic decât piatra, tristeţea apăsătoare a peisajelor lunare, întreruptă de pseudo-vegetaţii, din ce în ce mai rare.

La întoarcere, am făcut o descoperire interesantă: într-un loc unde pseudo-vegetaţiile erau abundente, Jean ne arătă

corpuri în mişcare. Aceste corpuri erau de asemenea turtite, de culoare portocalie, cu pete albastre sau violete; am observat imediat că aveau prelungiri în formă de curele, labe sau pseudo-labe, pe care păreau că mai curând alunecă, decât merg.

Ceea ce ţinea loc de corp avea contururi atât de neregulate, încât aceste fiinţe ne părură informe. De fapt, suprafaţa le era acoperită cu muşchi, cu foarte mulţi pori, cute, şanţuri, umflături. Coborând şi mai mult în vale, am zărit îndată altele, cu formă puţin deosebită şi colorate diferit, toate remarcabile prin structurile lor confuze şi turtite, prin suprafeţele acoperite cu muşchi, uneori spongioase. Am numărat cel puţin douăsprezece specii diferite. Două dintre aceste fiinţe atingeau o lungime de o sută de picioare. Era imposibil să-ţi dai seama dacă aveau organe sau un cap, dar toate aveau prelungiri în formă de curele care serveau drept labe.

— Labele-curele sunt dispuse foarte puţin simetric, zise Jean. Capul trebuie să fie ceea ce precede restul, când aceste fiinţe se mişcă.

— Ceea ce precede seamănă destul de bine cu un ciorchine al nu ştiu căror fructe acoperite de muşchi sau spongioase. Dacă este capul, e compus din compartimente distincte, deşi sudate între ele. Nu văd nimic care să evoce ideea de simţuri, nimic care să semene pe departe a ochi, a urechi, a nas… Nu văd gura, dacă nu cumva există una printre cavităţile întredeschise în muşchi, sau în burete. Fiinţele care se opresc lângă pseudo-plante nu par să le consume…

— Apa nu se arată încă!

— Poate că e subterană, dacă nu cumva aceste vietăţi n-au nevoie de apă!

— E timpul să ne ocupăm de compoziţia, presiunea şi starea higrometrică a atmosferei.

Având sarcina efectuării acestei operaţiuni, m-am dus în camera îngustă destinată comunicării cu lumea exterioară. Acolo se pătrundea printr-o uşiţă care, odată închisă, făcea imposibilă orice comunicare cu atmosfera celorlalte

camere. Atunci, aparatele verificatoare erau puse în contact cu mediul înconjurător. Terminând această operaţiune preliminară, am apăsat pe un comutator şi imediat am constatat că presiunea atmosferică atingea aproape nouă centimetri, iar temperatura plus cinci grade şi jumătate; starea higrometrică înregistra valori mai scăzute, dar indica, în mod clar, prezenţa vaporilor de apă.

Când am comunicat prietenilor mei aceste rezultate, Antoine a exclamat:

— Ai spus, într-adevăr, *plus* cinci grade şi jumătate?

— 278 grade şi jumătate – absolute.

— Imposibil! Nu mă aşteptam la mai mult de *minus* cinci grade… Şi presiunea mă uimeşte. Cât despre vaporii de apă, analiza corespunde.

— Corespunzător sau nu, posibil sau imposibil, totul este aşa cum v-am spus.

— Atunci, există aici un mister… două mistere…

— Zece mistere! zeflemisi Jean. Şi aceste mistere zac probabil în atmosfera marţiană, mai aptă decât a noastră să împiedice pierderea căldurii. Deci, să analizăm această atmosferă.

Peste o jumătate de oră, analiza, sumară, era terminată. Proporţia de oxigen era surprinzătoare: aproape două şeptimi din fluidul analizat; apoi, o treime azot, o cantitate minimă dintr-un gaz necunoscut, a zecea mia parte gaz carbonic, diverse substanţe în cantităţi foarte reduse, uneori doar urme.

— E, totuşi, aproape ca la noi, spuse Antoine, liniştit.

— Şi misterul începe să se dezlege. Pariez că acest gaz necunoscut limitează pierderea de căldură.

— Vom vedea. Până atunci, există destul oxigen ca să putem circula, prevăzuţi cu condensatoarele noastre, şi ca să reînnoim la nesfârşit provizia *Stellarium*-ului.

— Dacă am face o primă explorare?

— Se înserează, obiectă Antoine. Evident, ne e uşor să ajungem în zone luminoase, dar sunt curios să văd noaptea marţiană.

În aerul rarefiat, crepusculul trebuia să fie mai scurt încă

decât în regiunile tropicale ale Pământului nostru. Departe, spre apus, Soarele se prăbuşea la orizont; el dăinuise o clipă suspendat între doi munţi şi, imediat după ce dispăru, stelele sclipiră pe un cer de o neasemuită limpezime. Era spectacolul pe care îl văzusem, de fapt, în zilele călătoriei noastre, dar, pe acest tărâm îndepărtat, el îi provocă lui Jean o efemeră criză poetică, o revărsare de epitete şi, parcă, recitarea câtorva versuri.

Tocmai voiam să aprindem lumina, când am fost izbiţi de un fenomen extraordinar. În orice parte ne întorceam, observam reţele fosforescente – fosforescenţă atât de palidă, încât nu ascundea stelele – cu nuanţe superbe.

Aceste reţele alcătuiau coloane luminoase – orizontale, verticale, oblice – adesea încrucişate, ale căror culori nu coborau în spectru mai jos de galben, urcând până la violet. Înăuntrul lor circulau formaţiuni luminoase, de nuanţe variabile, compuse din filamente înlănţuite într-un mod ciudat. Aceste formaţiuni, puţin mai strălucitoare decât coloanele, nu ne împiedicau, nici ele, să zărim stelele, chiar şi pe cele care nu erau de primă mărime.

— Cam aceeaşi intensitate ca a Căii Lactee, remarcă Antoine.

Totuşi, Calea Lactee se vedea mai puţin clar, privită prin coloane, decât prin interstiţiile reţelelor fosforescente.

După câtva timp, ne-am convins că formaţiunile luminoase circulau cu o mare libertate de mişcare, accelerând, încetinindu-şi mersul, oprindu-se sau întorcându-se. Ele păreau că străpung coloanele şi puteau atinge viteze mari: până la doisprezece kilometri pe minut. Formaţiunile violete erau cele mai rapide.

— Oare sunt vii? mormăi Jean.

— Greu de crezut! răspunse Antoine. Dar nu imposibil!

Rar, unele formaţiuni părăseau coloanele şi pătrundeau în spaţiul întunecat, unde mersul lor se încetinea, unde mişcarea lor devenea mai capricioasă.

— Da, seamănă teribil cu manifestările vieţii, reluă Jean. Totuşi, nu îndrăznesc să cred…

— E inutil să credem. Să ne mărginim să ţinem seama de

real şi de posibil. Asta poate fi viaţă. În acest caz, ce enigmă!

— Viaţă eterică, viaţă nebulară?

— Emanaţie a planetei, în orice caz, căci n-am văzut nimic asemănător în spaţiile interplanetare şi care să ţină atât de Eter, cât şi de Nebula.

Am observat, apoi, fenomenul cu lunetele şi, dacă fosforescenţa coloanelor părea să fie invariabilă, cea a formaţiunilor mişcătoare varia în mod atât de armonios, încât ai fi zis că e o simfonie luminoasă.

Curând am observat o nouă particularitate: când mai multe coloane se izbeau de *Stellarium*, fosforescenţa lor înceta, începând de la peretele întâlnit, pentru a reapărea la suprafaţa peretelui opus; de altfel, segmentele comunicau prin coloane subţiate ce înconjurau adăpostul nostru. Coloanele fiind drepte, sau atât de puţin curbe, încât nu ne dădeam seama de asta, trebuia să admitem că joncţiunea se făcuse după sosirea noastră. Pentru a ne convinge, l-am deplasat pe *Stellarium*, rupând astfel mai multe coloane. Cele pe care le lăsam în urmă se refăceau foarte repede, celor care rămâneau în contact cu adăpostul nostru le trebuia oarecare timp ca să stabilească legătura.

Cât despre formaţiunile vii (?), oriunde se producea o ruptură, ele erau proiectate în spaţiul întunecat.

Unele întârziau câtva timp acolo, altele se lipeau de o coloană, sau de segmentele coloanelor atinse de *Stellarium*.

— Fantastic! exclamă Antoine. Dacă nu sunt organisme, nu sunt nici corpuri asemănătoare meteorilor noştri şi mai puţin încă mineralelor solide sau lichide!

— Optez, în mod deliberat, pentru viaţă! declară Jean. Locuitorii lui Marte, cu care speram să facem un schimb de adevăruri fundamentale, aparţin unor planuri de existenţă care, probabil, nu permit nici o comunicare intelectuală.

— E de văzut! am intervenit eu. În primul rând, există poate şi alte forme; apoi, ce ştim noi despre posibilităţile acestora? De ce n-ar exista, între ele şi noi, analogii cel puţin abstracte? De vreme ce trăiesc…

Antoine mă întrerupse:

— Vom visa mai târziu. Aş vrea, dacă se poate, să stabilim etape de observaţii.

— Una n-o împiedică pe cealaltă! am ripostat eu. Continui să privesc şi, tot privind, mă întreb dacă Marte nu e mai complex decât Pământul – într-un sens, mai evoluat – şi dacă nu există pe undeva un al treilea plan de viaţă.

— Aş fi încântat! Dar iată că de pe acum se schiţează un clasament… vai, cel mai rudimentar posibil. Aţi remarcat că formaţiunile au părţi mai pale, care formează un fel de vacuole în masa lor. Or, observ că mişcările formaţiunilor par cu atât mai rapide şi mai precise, schimbările de direcţie cu atât mai bine executate, cu cât vacuolele sunt mai numeroase. Comparaţi-le pe cele care au cinci sau şase vacuole, cu cele care n-au decât una sau două: contrastul este izbitor.

Era exact. „Formaţiunile” cu mai multe vacuole atingeau viteze de trei până la şapte sute de kilometri pe oră, pe când formaţiunile cu una sau două vacuole abia atingeau o zecime a acestor viteze.

Aproape peste tot, anumite formaţiuni se opreau: am observat că, în timpul opririi, raze foarte subţiri uneau formaţiunile care aveau acelaşi număr de vacuole. Intensitatea razelor nu era stabilă: creştea şi descreştea, fără să putem descoperi vreun ritm. Imediat ce formaţiunile se puneau în mişcare, razele se rupeau.

— Ştiţi ce? exclamă Antoine. Variaţiile razelor exprimă schimbări spontane… ele vorbesc probabil un limbaj în care vibraţii infinitezimale înlocuiesc *în mod analog* undele noastre sonore!

— Deci, zise Jean, tu nu te mai îndoieşti că aceste formaţiuni sunt înzestrate cu viaţă, deşi nu se aseamănă cu nimic din tot ce au imaginat cei mai imaginativi dintre savanţii şi artiştii noştri!

Am mai privit câtva timp straniul spectacol, fără a descoperi nimic care să adauge ceva la ceea ce constatasem, apoi am aprins lumina, formaţiunile devenind astfel invizibile, şi am luat masa de seară.

Dacă totul se va petrece ca astăzi, nu vom vedea manifestările acestor existenţe decât în timpul nopţii.

III

— Ce-o să facem acum? întrebă Jean, după terminarea mesei.

— Dacă vrei să cunoşti părerea mea, i-am răspuns, aş dori să ne îndreptăm spre zonele în care e ziuă.

— În speranţa că vom întâlni organisme mai asemănătoare alor noastre?

— Da. De altfel, cele pe care le-am văzut în timpul zilei erau mult mai apropiate de noi decât aceste formaţiuni luminoase.

— Dacă am analiza întâi mai minuţios atmosfera? propuse Antoine.

Am regăsit, desigur, elementele pe care ni le revelase analiza sumară, dar fluidul necunoscut nu putea fi clasat: părea extrem de complex.

Carbonul şi azotul cuprindeau izotopi, astfel încât greutatea atomică a carbonului atingea 12,4, în timp ce greutatea atomică a azotului cobora la 13,7. Se mai aflau, în cantitate foarte mică, argon, neon etc.

După cum am mai spus, proporţia oxigenului era surprinzătoare.

— Prezenţa azotului şi a gazului carbonic face posibilă existenţa unor organisme alcătuite aproape la fel ca organismele terestre, observă Antoine.

— Şi izotopii? exclamă Jean. Treacă-meargă pentru azot, cu bunăvoinţă. Dar carbonul mă şochează şi chiar mă scandalizează; el, atât de fidel heliului pe Pământ, să-şi adauge aici alţi atomi! E de neconceput!

— Aici e cheia! Intuiesc că un carbon compus astfel poate acţiona altfel decât al nostru, într-o lume însufleţită! Să nu ne mirăm deci dacă vom constata diferenţe mari între fauna-flora noastră şi fauna-flora marţiană.

— Adaogă la asta influenţele fizice: densitatea lui Marte, intensitatea gravitaţiei, temperatura, durata

anotimpurilor…

— Sunteţi obosiţi? întrebă Jean. Dacă nu, am putea porni spre regiunile luminate.

— Cronometrul meu arată că e ora somnului, răspunse Antoine. Deoarece nimic nu ne grăbeşte, să mai aruncăm o privire formaţiunilor aeriene şi să facem o plimbare după ce vom dormi. E mai bine să procedăm după tipic.

Neavând niciun motiv serios ca să insiste, Jean acceptă disciplina odihnei. Timp de o jumătate de ceas am mai privit formaţiunile aeriene, ceea ce ne-a permis să le clasăm mai bine şi ne-a întărit în convingerea că era vorba, într-adevăr, de manifestări vitale de o natură cu mult mai subtilă decât cele mai subtile manifestări terestre.

Apoi ne-am culcat şi am dormit până în zorii marţieni, care-au venit după acelaşi număr de ore la care ar fi venit acolo, departe, la o latitudine asemănătoare.

Când m-am trezit, Jean făcea cafeaua de dimineaţă, a cărei aromă stârnea, de două ori pe zi, visele pelerinajului meu. Pâinea caldă, *redilatată,* era tot atât de proaspătă ca şi cum ar fi fost scoasă atunci din cuptor; împreună cu vitaminele, cu zahărul condensat, cu untul, ea devenea un aliment perfect.

Bucătar prin vocaţie, Jean ne oferi o cafea fără cusur şi tartine savuroase.

— Doamne sfinte! exclamă Antoine, care era cel mai gurmand dintre noi. Să onorăm această gustare de dimineaţă!

— Să mai crezi că suntem încă muritori, noi, care ne bem cafeaua pe altă planetă!

— Mi se pare şi mai uimitor că am băut-o în spaţiile interplanetare! am replicat. Aici ne găsim, oricum, într-o lume omoloagă cu a noastră.

— Am invadat locuinţa vecinului… Până în prezent, ea nu pare prea confortabilă. Să ne pregătim de ieşire.

— Dar mai întâi să consultăm păsările.

Aveam şase: două vrăbii, un cintezoi şi trei canari, care, ca şi noi, suportaseră bine călătoria.

Luând colivia cintezoiului, Antoine o introduse în

cămăruţa care comunica, după dorinţă, cu exteriorul. O mică pompă aspiro-respingătoare trebuia să condenseze aerul marţian. După ce-am isprăvit micul dejun şi ne-am îmbrăcat, am constatat că cintezoiul n-avusese nimic de suferit.

— Trebuia să ne aşteptăm la asta!, zise Jean.

— Oarecum. Dar acţiunea gazului necunoscut putea fi nocivă. Se pare că nu e. Vom lua, totuşi, câteva măsuri de precauţie.

Zece minute mai târziu, echipaţi cu respiratorul obişnuit, cu condensatorul, cu arme şi instrumente, am pus piciorul pe solul planetei, pe care mergeam cu atâta uşurinţă de parcă ni s-ar fi triplat forţele. Datorită condensatorului, respiram fără greutate.

— Îngăduiţi-mi o mică manifestare de entuziasm! exclamă Jean, împungând văzduhul cu pioletul.

Exclamaţia lui ne produse o impresie deosebit de plăcută: ne aşteptam ca în acest aer rarefiat să nu putem vorbi sau auzi decât cu foarte mare greutate – şi iată că, datorită unei cauze necunoscute, atmosfera conducea sunetul destul de bine.

Văzduhul era de o limpezime desăvârşită. Organismele foiau, unele nemişcate, ca plantele noastre, altele mobile, ca animalele noastre, cele mai iuţi ca pitonii, cele mai încete ca melcii. Niciunul nu părea strict simetric şi, totuşi, nu semănau deloc cu radiatele noastre[2].

— În definitiv, câte labe au, dacă aceste curele, care capătă mereu alte forme, sunt labe?

— În tot cazul, se pare că ţin loc de labe.

— Aceşti… zoomorfi se servesc de ele pentru a se mişca şi totuşi alunecarea lor seamănă şi cu o reptaţie.

— Una, două… trei, patru… opt! Oare au opt labe?

— Da, însă… ah! iată o a noua, care nu apare decât din când în când.

Mişcările apendicelor erau bizare: când încolăcite, când în zigzag, când mai mult sau mai puţin elicoidale, aceste

---

[2] Autorul se referă la celenterate – hidra, mărgeanul etc. – animale cu simetrie radială (n.t.).

pseudo-membre se arătau foarte schimbătoare.

— Trebuie să întoarcem câteva pe partea cealaltă, dacă e posibil! am spus eu.

— Hai s-o facem! răspunse Jean, apropiindu-se de un organism lung cam cât un şoarece şi care circula ca un tartigrad.

Şi cu o mişcare precisă a pioletului, îl întoarse pe partea cealaltă, în timp ce animalul se învălui într-un halou fosforescent, care se stinse după câteva secunde, şi îşi agita de zor apendicele, încercând să-şi reia poziţia naturală.

— Această fluorescenţă e interesantă! mormăi Antoine.

— Nouă labe! anunţă Jean.

— Exact.

— Să vedem! Apendicele sunt fixate câte trei, fiecare serie de trei formând o curbă uşoară.

— E adevărat – şi poate cu totul caracteristic!

— Foarte caracteristic, deoarece…

Antoine se opri, ezitând. Înainte să reînceapă, noi făcusem aceeaşi observaţie ca şi el: *cele trei serii erau separate prin două şanţuri foarte distincte* care delimitau trei zone.

— Abia îndrăznesc să cred, zise Antoine, că în loc să fie radiate sau bilaterale, aceste fiinţe sunt ternare.

— Să verificăm.

Jean întoarse alte două organisme de mărimi şi forme diferite. Ca şi primul, ele se învăluiră în haloul fluorescent şi ne arătară două şanţuri şi nouă apendice dispuse câte trei.

— Toate sunt ternare, ca şi cum dualitatea celei mai mari părţi a speciilor terestre ar fi reprezentată aici printr-o trinitate.

— Dar dacă acestea sunt fiinţele inferioare?

Am pândit organismele agile. Vizibil conştiente de prezenţa noastră, când încercam să ne apropiem de ele, se-ndepărtau.

Până la urmă, am reuşit să încolţim un zoomorf destul de mare, într-o scobitură a solului, şi Jean se pregăti să-l întoarcă pe partea cealaltă; se formă un mare halou violet;

scoţând un strigăt de surpriză, Jean scăpă pioletul.

— Drace! exclamă el, pipăindu-se. Şi cum îl priveam îngrijoraţi, continuă: Nimic grav – dar ce senzaţie ciudată!… Un frig intens, un fel de iradiere care te pătrunde până-n oase… Nu seamănă cu nimic din ceea ce cunosc!… În orice caz, aceste lighioane – dacă le putem numi astfel – ştiu să se apere. Chiar şi cu tardigradele simţisem ceva, dar foarte uşor!

— Îmi spuneam eu că această fluorescenţă trebuie luată în seamă! mormăi Antoine.

Îndreptându-ne spre prietenul nostru, deschisesem o breşă prin care animalul marţian evadă.

— Aventura putea să se sfârşească mai prost! am spus. Haloul coloşilor trebuie să fie mortal.

— Cel puţin foarte periculos. În general, această planetă nu e lipsită de caracter!

— Şi n-am văzut încă nimic… Cum sunt construite aceste făpturi? Şi din ce? Dacă sunt din oxigen, din hidrogen, din cărbune, din azot, viaţa lor ar putea fi omoloagă cu viaţa terestră. Dar dacă sunt făcute din altceva, hiatusul se măreşte…

— Analiza chimică va fi relativ uşor de efectuat, dar pentru organe ea poate fi extrem de complexă.

— Să începem cu începutul, conchise Jean, care captură o creatură de mici dimensiuni.

Ne-am îndreptat către *Stellarium*, de care nu ne îndepărtasem mai mult de cinci sute de metri.

Antoine rămăsese pe gânduri:

— Or fi existând aici fiinţe în stare să ne atace nava? murmură el, când am ajuns în faţa aparatului.

— Niciuna dintre cele pe care le-am văzut! afirmă Jean.

— Imaginaţi-vă coloşi de talia diplodocilor[3], sau a balenelor noastre. Haloul lor imens n-ar avea influenţă asupra pereţilor? Sau, pur şi simplu, n-ar radia prin ei o energie capabilă să omoare un om?

— Avem cu ce le răspunde: radiaţii şi explozive!

— Da, însă… surprizele?

---

[3] Reptile dinosauriene lungi de peste 25 m (fosile, (n.t.).

Şi chiar în timp ce vorbea, Jean tresări, întinzând braţul către răsăritul marţian.

Ipoteza lui Antoine se dovedi o realitate formidabilă.

La o distanţă de trei sute de metri, apăruse o creatură înspăimântătoare şi colosală, de talia iguanodonului[4], a leviatanului biblic, a caşaloţilor. Turtită, ca toate structurile din regnul său, se ridica totuşi la un metru de sol, datorită mărimii sale.

— Cam patruzeci de metri lungime şi cincisprezece lăţime, am murmurat.

— Să intrăm! zise Antoine, evident îngrijorat.

Aflaţi la adăpost, în *Stellarium*, am examinat monstrul cu lunetele noastre.

— Poate că ar fi prudent să ne ridicăm puţin în aer, am sugerat eu.

— Să aşteptăm! răspunse Antoine.

Deoarece colosul stătea nemişcat, am avut timp să analizăm detaliile formei sale, „forma sa informă”, cum spunea Jean; ea ne-a părut, afară de câteva amănunte, la fel cu a celorlalte organisme, dar gigantismul zoomorfului îl făcea să pară mai hidos.

— Adevărul este că nu ştim încă să deosebim între ele aceste structuri!

„Animalul” (?) începu să meargă destul de încet. Se opri lângă *Stellarium*; am avut impresia, poate iluzorie, că ezita. Oricum, se îndepărtă curând şi viteza lui deveni extraordinară.

— O sută pe oră! zise Jean.

— Cu toate trepidaţiile apendicelor sale, nu pare nici să alerge, nici să se târască. Dacă n-ar atinge pământul, aş spune că zboară.

— Cine ştie dacă nu foloseşte o mişcare între zbor şi alunecare… O să vedem. Până atunci, la treabă! zise Antoine.

Ne-am împărţit sarcinile; eu am fost desemnat să fac disecţia; Antoine şi Jean au luat destul de greu puţină

---

[4] Specie de reptilă gigantică fosilă în cretaceu (epocă geologică la sfârşitul căreia au apărut primele mamifere) (n.t.).

substanţă pentru analiza chimică, spectroscopică, radiografică.

Organismul era „uscat”. Niciun pic de lichid; gaze şi solide, fără seamăn de elastice; supuse la presiuni şi tracţiuni foarte mari, solidele se aplatizau şi se lungeau în mod considerabil, dar imediat după încetarea experienţei îşi reluau forma iniţială.

Ne era foarte greu să le rupem sau să le tăiem; aveau o porozitate remarcabilă; interiorul corpului era peste tot apropiat de suprafaţă, care comporta numeroase vacuole, dar nimic care să semene a organe.

Continuam să tatonez, aproape fără rezultat, şi în timpul acesta colegii mei făcuseră descoperiri impresionante. Analiza arăta cantităţi foarte slabe de azot, de carbon sau hidrogen; partea esenţială a ţesuturilor era alcătuită din combinaţii de oxigen, de carbonitru şi de oxid de boren, cu o slabă proporţie de cobalt, de magneziu, de arsenic, de siliciu, de calciu, de fosfor, în afara urmelor unor substanţe, cunoscute sau necunoscute.

— Aceşti indivizi formează un Regn cu totul diferit de regnul nostru! declară Jean.

Antoine aprobă cu un semn din cap. Am spus, la rândul meu:

— După părerea mea, diferenţa e subliniată de absenţa lichidului. Presupun că circulaţia este esenţialmente gazoasă.

— Se poate imagina şi o circulaţie solidă, de felul celei a particulelor mobile în spaţiile interatomice…

— În orice caz, prima analiză anatomică n-a dat rezultate.

— Cum eşti un prinţ al histologiei, zise Antoine, amabil, trag concluzia că enigma este profundă!

— Ce-o să facem acum?

— Mai întâi, trebuie să lărgim explorarea planetei. Să vizităm noi ţinuturi.

— *Altul!* strigă Jean.

— Ce altul?

— Un alt uriaş, chiar mai mare decât primul!

Ne-am întors şi am văzut un monstru lung de cel puţin

cincizeci de metri. Înainta drept spre *Stellarium*.

— Să decolăm! am spus.

Stăpânit de o curiozitate arzătoare, Antoine îmi puse o mână pe umăr şi Jean, împietrit, părea să nu mă fi auzit. Enorma creatură se apropie rapid de adăpostul nostru diafan, a cărui prezenţă o simţea, fără îndoială, căci se opri chiar în clipa când ar fi trebuit să-l atingă.

Un halou imens – şi m-am simţit îngheţat până în măduva oaselor. Antoine, livid, dârdâia; Jean se ţinea de peretele navei, cu privirea rătăcită…

Un al doilea halou, mai slab, ne îngheţă şi mai mult, copleşindu-ne în acelaşi timp cu o senzaţie inexprimabilă, de cumplită nelinişte, care nu semăna cu nici o senzaţie cunoscută; îmi strângea pieptul şi părea că-mi opreşte bătăile inimii.

Nu ştiu cât a durat supliciul nostru, căci era într-adevăr un supliciu. Poate treizeci de secunde, poate mai multe minute.

Când ne-am revenit, enormul organism dispăruse.

Ca de obicei, Antoine îşi recăpătă cel dinţii energia şi cunoştinţa.

— Am scăpat de la moarte! remarcă el, cu o voce care nu-i trăda deloc emoţia. Dacă n-am fi fost în *Stellarium*, ne-am fi cufundat în noaptea veşnică!

Nu m-am putut opri să spun, cu o nuanţă de reproş:

— De ce nu m-aţi ascultat?

— Am greşit, am făcut o mare greşeală… Mai ales eu, care am cedat unei curiozităţi nefaste. *Mea culpa!* Şi, totuşi, nu e rău să ştim. N-o să ne mai expunem la noapte pericolului imens la care ne-am expus noaptea trecută. Ar fi fost de ajuns ca doi sau trei monştri să se reunească, pentru a ne nimici în timpul somnului, în pofida pereţilor navei!

— Dacă acţionează în timpul nopţii! interveni Jean.

— Al doilea halou era mult mai slab decât primul, reluă Antoine. E o dovadă, se pare, că aceste emisiuni cer o mare cheltuială de energie.

— Această bestie era oare conştientă de actul ei? întrebă

Jean. Sau a acţionat sub imperiul unei excitaţii fizice, provocată de vecinătatea unei substanţe neobişnuite?…

— Sau a unor fiinţe neobişnuite! am adăugat eu.

— Prin perete, acest perete complet impermeabil?

— De vreme ce nişte ochi ne pot vedea tot atât de clar ca printr-o atmosferă, de ce n-ar putea acţiona un simţ analog percepţiei noastre vizuale?

— Aşa e! zise Antoine. Nu e cazul să *le refuzăm* existenţa unor simţuri sensibile la vibraţiile infinitezimale.

În timp ce vorbeam, am efectuat manevrele de decolare. Compensatorul gravitaţional îl menţinea pe *Stellarium* la cincizeci de metri deasupra solului marţian.

— Presupun că haloul nu ne poate face mult rău aici: radiaţia lui trebuie să se supună legii pătratului distanţei, zise Jean, oarecum iritat.

Antoine replică, posomorât:

— Şi eu cred la fel, deşi, la urma urmei, aceste bestii ar putea fi capabile să-şi canalizeze emisiunea şi atunci, adio legea pătratelor!.. Cu toate că e puţin probabil. Zoomorful acesta, ca şi ceilalţi mai mici, s-a *învăluit* într-o carapace luminoasă. Totuşi, s-ar putea să fim stânjeniţi în excursii.

— Cu toate generatoarele de radiaţii şi torpilele noastre? De altminteri, un simplu fascicol de radiaţii, bine alese, ar fi suficient, fără îndoială, pentru a ţine agresorii la distanţă.

— Îndoielnic! Dar nu ne costă nimic să încercăm! zise Antoine.

Am ales ca „subiect” un zoomorf de mărime mijlocie, asupra căruia am revărsat pieziş radiaţii de frecvenţe diferite, mărind progresiv dozajul. Zoomorful s-a arătat total indiferent la undele lungi, la undele spectrale vizibile şi la cele ultraviolete mai puţin scurte. Dar cu începere de la undele lui Ramières el dădu semne de nelinişte, şi, când am folosit undele lui Bussault, se îndepărtă cu o viteză accelerată, în direcţia opusă jetului. Am prelungit o clipă bombardamentul, apoi am atacat un al doilea, al treilea, al patrulea zoomorf, cu acelaşi succes.

— În principiu, am reuşit! am spus eu. Dar nu voi fi liniştit decât atunci când un uriaş va confirma rezultatele noastre.

Dacă nu mă înşel, iată unul!

Un colos se ivise de după o stâncă. Cum era cam departe, ne-am apropiat de el înainte de a-i trimite un duş de raze Bussault. Zoomorful manifestă, se pare, o oarecare ezitare, dar continuă să avanseze aproape pe direcţia radiaţiilor.

— Să mărim doza!

Efectul nu întârzie: zoomorful se opri, apoi dădu îndărăt. Printr-un bombardament convenabil şi orientându-l pe *Stellarium* după diferite azimuturi, ne-am putut asigura împotriva oricărei posibilităţi de a greşi.

— Ei bine, strigă vesel Antoine, suntem stăpâni pe situaţie, cu puţină cheltuială, căci energia folosită e mică! Mărturisesc că eram foarte încurcat, chiar consternat; nu pentru că n-aş fi avut încredere în mijloacele noastre de apărare, dar îmi era teamă că vom consuma prea multă energie radiantă – şi cine ştie…

— Vor mai fi şi alte pericole!

— Tăcere, Ieremia! Le vom înlătura!.. Şi, acum, la drum, spre alte zone!

Era preferabil să ne deplasăm încet, pentru a nu depăşi regiuni interesante, şi să mergem în zigzag, pentru a ne lărgi câmpul de observaţie.

După o oră şi jumătate, nu „înghiţisem” mai mult de o sută de kilometri, paralel cu Ecuatorul şi făcând incursiuni oblice de patru, cinci leghe. Regiunilor de deşert le urmau regiuni frecventate de zoomorfi. Jean, însetat de noi descoperiri, propuse o explorare rapidă.

— Vom putea să ne reluăm apoi mersul de melc, încheie el.

— Un raid în linie dreaptă?

— Oh, nu! Multe incursiuni la dreapta şi la stânga pistei.

Stellarium porni cu o viteză de o mie de kilometri pe oră, cu opriri în timpul cărora scrutam peisajele.

Vremea trecea fără vreun rezultat şi tocmai ne propuneam să reluăm excursia cu viteză redusă, când Jean exclamă:

— Ceva care seamănă, în mod ciudat, cu apa!

— Da, în mod foarte ciudat, am reluat eu.

O mare pânză de culoare cafeniu-deschis sclipea foarte slab în lumina soarelui, ca şi cum ar fi fost acoperită de un voal fără luciu; riduri mobile nu lăsau nici o îndoială asupra fluidităţii sale. Pânza avea aproximativ suprafaţa lacului Annecy.

— Apă? Să fie oare apă? mormăi Antoine. Are o culoare ciudată…

— Am mai văzut ape noroioase care au această culoare!

— Aproape această culoare, însă foarte rar… În fine! E totuşi un lichid, primul eşantion pe această planetă surprinzătoare. Hai să ne uităm mai de-aproape!

— Cu prudenţă!

— De data asta, nu vom părăsi tustrei *locuinţa!*

Când ne-am apropiat de lac, ne-am convins că acea culoare cafenie era culoarea normală a lichidului. O emoţie profundă şi foarte plăcută ne cuprinse. Această lume nu mai era (şi cât de melancolică fusese constatarea!) incompatibilă cu a noastră. Formele flexibile care ondulau pe mal şi în câmpie păreau, în mod sigur, omoloage vegetalelor noastre. Timp de câteva minute, am trăit într-un fel de extaz: ochii lui Jean erau plini de lacrimi.

Dacă nici o plantă nu repeta exact o formă terestră, toate semănau cu ierburile noastre, cu ferigile, cu arbuştii, cu arborii, cu ciupercile de câmp, cu muşchii şi chiar cu lichenii şi algele noastre. Dar pseudo-muşchii atingeau mărimea sălciilor noastre, pseudo-ciupercile de câmp se ridicau la înălţimea de şapte-zece metri, pseudo-lichenii îşi desfăceau plete lungi cât algele noastre, pe când arborii cei mai înalţi nu depăşeau mărimea unui alun şi se arătau mult mai îndesaţi decât ai noştri, astfel încât, cu toată statura lor joasă, atingeau uneori circumferinţa baobabilor; păreau cioturile unor tulpini enorme, tăiate la câteva picioare de la sol şi pe care ar fi crescut o mulţime de crengi subţiri.

Această vegetaţie avea culori diferite, al căror ansamblu amintea destul de mult nuanţele pădurilor noastre în anotimpul strălucitor al toamnei, când frunzişurile par jerbe imense de flori…

După ce am gustat încântarea de a trăi într-un peisaj aproape pământesc, ne pasionară alte descoperiri: la rândul lor, apăruseră animalele. De la început, nici o îndoială: erau, desigur, creaturi analoge animalelor noastre, deşi exista un amestec de structuri destul de uimitoare pentru ochi pământeni.

Niciun patruped: mici sau mari, aceste animale aveau cinci labe; a cincea se deosebea de celelalte şi părea să îndeplinească un rol mai complicat. Ca şi pe Pământ, unele animale se mişcau pe sol, altele înotau sau zburau. Nu aveau pene, ci păr, solzi, piei goale. Niciunul cu coadă. Ochi *multipli,* al căror număr varia după specii, dar niciodată mai puţin de şase, în general ochi mai mici decât cei ai patrupedelor noastre, cu toate că erau alcătuiţi la fel, dar având o strălucire superioară. Nici urechi, nici nasuri vizibile; guri cu o dantură formând un bloc…

Erau de toate mărimile; totuşi, nu am văzut niciun animal care să atingă mărimea unei zebre. *Grosso modo,* corpurile aminteau pe cele terestre; pe lângă craniile oarecum asemănătoare celor de lupi, de pisici, de broaşte ţestoase, de pasăre, erau altele perfect paralelipipedice sau piramidale.

Sunt atâtea feluri de labe pe planeta noastră, încât echivalentele lor puteau fi întâlnite la animalele marţiene apărute pe malul râurilor sau pe câmpie, dar „aerienele“ aveau toate cinci aripi, capabile să îndeplinească rolul de labe, după cum am văzut imediat, iar acvaticele aveau cinci înotătoare, dintre care patru laterale şi una ventrală.

Redau constatările noastre ca şi cum ar fi fost instantanee – în realitate, ne-au trebuit multe ore ca să le facem.

Mai întâi, am planat foarte încet deasupra regiunii, ceea ce a speriat „aerienele“, dar a părut să lase indiferenţi pe locuitorii apelor şi ai solului. Apoi, nezărind niciun zoomorf, ne-am hotărât să „aterizăm” în zone succesive, pe malul lacului şi pe câmpie.

De la început observasem că cea mai mare parte a animalelor marţiene erau plantivore: ele păşteau, rodeau

sau rupeau vegetalele. Curând, am constatat şi înclinaţii carnivore, mai ales la animalele mici.

A trebuit să aşteptăm două ore pentru a asista la o luptă între doi aerieni: învingătorul îşi duse victima în scorbura unei stânci. Am văzut apoi un animal de mărimea unui lup, doborând şi sfâşiind un altul puţin mai mic.

— Infernul terestru! mormăi Jean.

Aceste scene erau rare, numărul erbivorelor întrecând cu mult numărul carnasierelor.

— Ieşim afară din navă? am întrebat eu.

— Tocmai voiam să vă propun acelaşi lucru, răspunse Jean.

Sorţii l-au desemnat pe Antoine să rămână în *Stellarium*, care trebuia să ne urmeze la oarecare distanţă: dacă ar fi fost prea aproape, ne-ar fi stânjenit observaţiile, gonind animalele.

Echipaţi cu respiratoare autonome, cu respiratoare condensatoare, cu radiante şi torpile mici, înfăşuraţi în mantalele noastre de presiune, Jean şi cu mine am coborât pe marginea lacului. Mai întâi, am luat puţină apă: era sensibil mai grea decât apa terestră şi răspândea un miros nedefinit, puţin aromatic, care nu ne-a displăcut defel.

— Densitatea ei este o dată şi jumătate cât a vechiului nostru lichid oceanic, observă Jean, şi evaporarea ei trebuie să fie slabă. Să fie oare numai apă? Sunt aproape sigur că nu. Ne putem convinge.

Dispuneam fiecare de câte un mic utilaj cu care puteam efectua unele analize sumare. Încălzit într-o eprubetă minusculă, lichidul marţian se dovedi a avea nevoie, ca să fiarbă, de o temperatură sensibil mai ridicată decât apa; densitatea lui era de aproximativ 1,3.

După ce am strâns micul nostru utilaj, ne-am început excursia pe malul lacului.

Animalele ne evitau, afară de cele foarte mici, care probabil nu-şi dădeau seama de prezenţa noastră. De altminteri, niciun semn de panică sau de curiozitate.

— Suntem mai ales nişte fiinţe necunoscute pentru ele zise Jean, de unde neîncrederea lor spontană… dar numai

instinctivă.

Uneori, un animal mai puţin prudent decât altele se oprea la oarecare distanţă, ca să ne observe cu ochii lui multipli; dacă mergeam spre el, o lua din loc.

— Acestea sunt poate cele mai inteligente: caută în mod vag să-şi dea seama... Ce şansă am avea, Jean, dac-am întâlni fiinţe aproape umane!

— Sau ce ghinion! Dacă ar fi tot atât de inteligente şi de crude ca oamenii?

— *Stellarium* e aproape...

— Capcana poate fi mai aproape încă. O ambuscadă bine ticluită şi suntem pierduţi!

— Atenţie!

Apăruse un animal asemănător carnivorului pe care îl văzusem acţionând, înainte de ieşirea din navă. Acesta, foarte îndesat, atingea mărimea celor mai mari câini de Terranova şi avea un bot ca o prismă cu cinci feţe; cei şase ochi ai săi străluceau ca nişte licurici. Blana era violetă şi asemănătoare lichenului bărbos.

— Poate că are chef să guste carne insolită! glumi însoţitorul meu.

Un animal de alt soi se arătă pe neaşteptate. Amintea în mod vag de nevăstuica noastră, dar una cu botul elicoidal şi de mărimea unui mistreţ. Era urmărit de un animal din specia dintâi. Prins între două focuri, el vru să schimbe direcţia, dar, arătându-se un al treilea inamic, se pomeni închis într-un triunghi.

— Iată ceva care seamănă aidoma cu o scenă terestră: un cerb sau o căprioară înconjurată de lupi.

Animalul hăituit încercă să treacă printre doi agresori, dar nu reuşi. Unul îl apucă de ceafă şi, într-o clipă, ceilalţi doi se năpustiră din părţi. Jean voise să intervină, dar era prea târziu: agresorii sfâşiaseră gâtlejul victimei, din care se scurgea un lichid galben ca pucioasa, sânge marţian fără îndoială, şi ceilalţi îi rupeau burta în bucăţi.

— Eram gata să irosesc radiaţiile! zise Jean. Şi cu toate că planeta îmi pare capabilă să ne ofere posibilitatea unui mare număr de reaprovizionări energetice, e mai bine să

economisim resursele.

— Cu atât mai mult cu cât nu suntem aici ca să schimbăm mersul milenar al lucrurilor!

Îngânduraţi, ne-am continuat drumul. Deoarece omul este poate cel mai adaptabil dintre animale, ne şi familiarizasem cu peisajul, cu plantele, cu animalele – şi chiar cu această gravitaţie deficitară, care ne pricinuia mai înainte o mare indispoziţie. Dimpotrivă, ne plăcea să ne mişcăm repede şi fără efort; în ceea ce priveşte respiraţia, datorită condensatorilor care ne ofereau aerul marţian concentrat, era perfectă.

— Dacă ar fi aici plante sau animale comestibile – comestibile pentru noi, oamenii – nimic nu ne-ar împiedica să trăim pe Marte un timp nelimitat, remarcă Jean. Întrevăd posibilitatea de a găsi aici tot ceea ce ne este necesar pentru viaţa de toate zilele şi pentru a acumula rezervele de energie necesare întoarcerii… Ei, dar ce vine spre noi?

Ceea ce venea nu era prea liniştitor: o creatură apocaliptică, lungă de doisprezece metri, care amintea totodată aligatorii, pitonii şi rinocerii. Îndesat, cu trunchiul rotund, cu botul gros în formă de piramidă, cu un fel de corn lung în vârf, având pielea goală pe coaste, solzoasă pe spate, păroasă pe bot, acest animal înainta cu un tremur ce-i dădea aerul că se târăşte, labele groase se mişcau sub el.

— Se târăşte, ori merge? am strigat.

— Şi una, şi alta, răspunse prietenul meu. Mişcarea labelor este sincronă cu zvârcolirea corpului, după câte mi se pare… Noi n-avem nimic atât de urât pe Pământ!

Văzându-ne, animalul se opri şi ochii săi – avea o duzină – aruncau spre noi priviri care când se stingeau, când se reaprindeau, ca şi cum ar fi fost comandate de întrerupătoare.

Pentru orice eventualitate, am pregătit radiantele şi torpilele mici.

— Ăsta trebuie să aibă greutatea mai multor elefanţi! spuse Jean.

— Cinci sau şase.

Remarcasem că toate celelalte animale vizibile fugiseră cu iuţeala spaimei, dovadă că monstrul era redutabil.

După o scurtă oprire, el îşi reluă mersul şi era evident că se năpusteşte asupra noastră.

— Dacă-i aşa, ţine-te, bătrâne! exclamă Jean şi trimise un snop de radiaţii Bussault.

Zvârcolirea bestiei deveni convulsivă, dar ea nu se opri, mai degrabă îşi acceleră cursa. La rândul meu, am lansat un fascicul radiant şi, de data asta, efectul păru decisiv: masa enormă se opri brusc, ochii se stinseră…

Curând, se întoarse şi se îndepărtă greoi.

— Rezistă! am spus. E cazul să-l dăm gata?

— Inutil… şi ar necesita poate multă energie. Cred că e scos din luptă pentru destulă vreme… Dar iată-l pe Antoine!

Stellarium se apropiase, într-adevăr. Am schimbat câteva semnale cu prietenul nostru care, complet liniştit, se retrase.

— Până acum, niciun echivalent al animalului care a aprins focul către sfârşitul Terţiarului! mormăi Jean. Se pare totuşi că, dacă există vreo şansă de a-l întâlni, niciun loc nu este mai potrivit decât malurile acestui lac.

— Poate că el a şi aflat despre prezenţa noastră!… Se ascunde… ochii lui aproape omeneşti sunt fixaţi asupra noastră… ne întinde vreo cursă… Cine ştie?

Jean ridică din umeri şi începu să râdă.

După ce am urcat o colină, am văzut o pădure, o pădure de pseudo-ciuperci, în acelaşi timp impresionantă şi barocă.

— Într-adevăr, am spus, parcă ar fi nişte mânătărci şi ghebe de brad colosale, dacă n-ar avea festonajele astea ciudate şi apendicele ca nişte cârcei… Un ţesut unic… un tal… nimic care să amintească frunzele.

Animale viclene apăreau şi dispăreau, aeriene se ridicau cu cele cinci aripi ale lor; unele erau foarte mici, puţin mai mari decât cărăbuşii; altele – de mărimea piţigoilor de pajişte, a porumbeilor gulerați, chiar a corbilor şi a şoimilor. Nu aveau pene, nici plisc, nici coadă; boturi de cele mai multe ori în formă de ogivă, turtite lateral.

Jean murmură:

— Astea îmi amintesc cel mai puţin fauna terestră!… Mai ales cele cinci aripi ale lor par cu totul neobişnuite. În timpul zborului, sunt dispuse, *groso modo*, ca nişte elice… După cum animalul apocaliptic părea totodată că aleargă şi se târăşte, tot astfel aerienii par că zboară şi înoată în acelaşi timp.

— Sunt demni de laudă, într-o atmosferă atât de rarefiată! Aripile lor par să fie extraordinar de puternice!

Am ajuns într-o poiană, unde nu creşteau decât specii de liane pipernicite sau pseudo-licheni. Peste tot erau stânci, asemănătoare pietrelor eratice, şi, în timp ce mă oprisem ca să examinez unele dintre ele, Jean se îndepărtă la vreo sută de metri. Îl interesase ceva care-l făcu să pătrundă într-un defileu îngust, între două stânci albastre, mai groase decât celelalte.

L-am pierdut din vedere.

După câteva minute, văzând că nu se întoarce, l-am căutat cu privirea. Zadarnic. M-am îndreptat atunci spre stâncile albastre.

Se iviră brusc două creaturi care se deosebeau de toate cele văzute pe Marte. Cu trunchiul vertical, sprijinit pe trei picioare, aveau, fără îndoială, ceva uman. Chiar feţele lor, deşi se distingeau prin cei şase ochi şi prin absenţa nasului, feţele lor, fără păr, sugerau ceva omolog speciei noastre…

Dar cum să descriu aceste feţe? Cum să fac să vă imaginaţi forma lor ritmică, asemenea celor mai frumoase vase greceşti, nuanţele splendide ale pieliţei lor, care evocau totodată florile şi norii crepusculari şi emailurile egiptene? Niciunul dintre acele grosolane apendice de carne, care sunt nasurile noastre, urechile, buzele, ci şase ochi minunaţi, faţă de care cei mai frumoşi ochi omeneşti nu mai sunt decât elitre de cărăbuş, ochi care reflectau toate lucirile zorilor, ale pajiştilor matinale, ale fluviilor în amurg, ale lacurilor orientale, ale oceanelor, furtunilor, norilor…

Aceste fiinţe mergeau într-un chip straniu, ridicând pe rând câte unul dintre cele trei picioare. Când se opreau, picioarele formau un triunghi îngust, piciorul din mijloc

puţin la stânga piciorului din urmă şi a celui din faţă. Cât despre înălţimea lor, ea era egală cu a spaniolilor sau a italienilor din sud.

În timp ce le contemplam, într-un elan de surpriză şi de admiraţie, ele se îndepărtară, dispărând după nişte copaci, dar se iviră altele, mai departe. Una dintre ele ridică un obiect ce amintea o bucată de liană înfăşurată în jurul corpului ei; am simţit că-mi amorţesc picioarele.

Ridicând cu greutate radiantul, am lansat un fascicul de unde. Două creaturi se clătinară, toate începură să tremure şi dispărură după o stâncă. Amorţeala mea nu dură decât o jumătate de minut, dar mă cuprinse o adâncă îngrijorare.

Am strigat cât am putut de tare:

— Jean! Jean!...

Se iviră o duzină de creaturi verticale, cu mult mai departe decât primele. N-au rămas decât o clipă: *Stellarium* cobora încet deasupra poienii.

Când fu la câteva zeci de metri de sol, poiana era goală.

Antoine apăru în deschizătură. Am strigat:

— L-ai văzut pe Jean?

— Pe Jean?... Nu, nu l-am văzut, răspunse Antoine cu vocea liniştită pe care şi-o păstra în timpul celor mai cumplite încercări, dar ochii îi erau tulburi. Ajunsesem deasupra poienei, când te-ai îndreptat spre stâncile albastre. Am văzut apărând fiinţele verticale, am înţeles că erai în pericol... şi iată-mă!

— Jean a dispărut... şi aceste creaturi sunt de temut. Ca şi noi, ele lovesc de la distanţă şi energia pe care o folosesc paralizează muşchii. Am impresia că numai distanţa m-a salvat!

În timp ce vorbeam, nu încetam să scrutăm întinderea cu lunetele. De două, trei ori, un chip luminos apăru în depărtare şi pieri.

— Totuşi, nu-l putem părăsi pe Jean, zise Antoine. Dar cum să facem? Să riscăm, aventurându-ne acolo, ar însemna probabil moartea. Fiinţe care ştiu să proiecteze energii distrugătoare la distanţă sunt destul de inteligente ca să ne prindă în capcană – lucru uşor, fiindcă sunt

numeroase.

Ne-am privit cu o adâncă tristeţe.

— O să ni se întâmple o nenorocire dacă rămânem aici, continuă Antoine. E uimitor că n-am păţit încă nimic. Să intrăm în *Stellarium*. Tot el ne oferă cele mai multe şanse de a descoperi ceva… Haide!

Mă îmbia, mă trăgea după el; moartea lui Jean părea o fatalitate; nu era el oare un cadavru?

Am planat deasupra pădurii, dacă putea fi numită pădure. Nimic decât aerieni şi „pentapozi” care se furişau, nici o urmă de Verticali.

— Probabil că *Stellarium*, îi sperie, zise Antoine. Să urcăm mai sus!

Am urcat deasupra poienii, fără să descoperim ceea ce ne interesa, dar, îndepărtându-ne cu câţiva kilometri, am început să vedem Verticali. Mergeau liniştiţi, sau se ocupau cu treburi bizare. De două, trei ori am văzut pe unul dintre ei îndreptând spre un pentapod aparatul ciudat care mă înţepenise: animalul se poticnea şi cădea.

— Ei sunt, pe această planetă, echivalentul omului, zise Antoine.

Da, aşa gândeam şi eu; de altfel, mişcările acestor fiinţe ţineau de o activitate cu totul deosebit de cea a restului de vieţuitoare, cel puţin prin diversitate.

— Dac-ar putea să-l cruţe pe Jean! am suspinat eu.

— Oare l-au prins viu?

Reveneam mereu către poiană, evoluam în toate sensurile. Nimic! Slaba noastră speranţă scădea din oră în oră. Cât de zadarnică şi ridicolă îmi părea acum expediţia!

— Cum am îndrăznit să venim aici într-un număr atât de mic! am spus eu, după cinci sau şase ore de la dispariţia prietenului nostru. Şi, totuşi, nu suntem nebuni.

— Nu trebuie să regreţi decât actele stupide, răspunse Antoine, sever. Toţi exploratorii îşi riscă viaţa. Asta-i legea. Câţi au pierit din cei care plecaseră pe caravelele lui Columb sau ale lui Magellan, pe corăbiile lui Cook, din cei care s-au înfundat în păduri, în junglă, în deserturi!… Câţi alţii n-au murit dintre cei care trasau drumul spre Lună, sau

care-au ajuns acolo! Opera lor era inferioară operei noastre… Voi muri poate aici, dar nu voi regreta! adăugă el, cu mândrie.

— Ar fi trebuit să plecăm mai mulţi!

— Ar fi trebuit să construim mai multe *Stellarium*-uri, deci să aşteptăm, să aşteptăm mult timp, să găsim bani şi oameni, riscând să ne-o ia alţii înainte. De altfel, nimic nu dovedeşte că am fi avut mai mult succes, dacă am fi fost mai mulţi. Dacă există aici mulţi tripezi înarmaţi ca aceia care l-au răpit pe Jean, putea fi mai periculos să venim douăzeci, treizeci, cincizeci, decât doi, trei sau patru! Să ne supunem destinului! N-am plecat conştienţi de sacrificiul vieţilor noastre?

Ziua trecu; nenorocirea ne condamna să petrecem noaptea deasupra pădurii. Am văzut reapărând Vieţile Imponderabile, dar inimile ne erau prea grele pentru a face observaţii sau experienţe minuţioase. Totuşi, ne-am dat mai bine seama despre individualitatea, spontaneitatea şi „specificitatea” eteralilor.

Evoluţiile lor erau tot atât de discontinue ca şi evoluţiile unei mulţimi pe străzile oraşelor noastre, chiar mai variate şi mai variabile, deşi asociaţiile de mişcări se formau în scopuri de neînţeles.

Adesea, schimburi de fosforescenţe, în ritmuri diferite, cu reluări şi opriri, sugerau ideea unui limbaj. Putea să fie sau să nu fie o rânduială înlăuntrul grupelor; numărul celor care le compuneau era de la doi la mai multe sute; odată am văzut chiar mii de filamente complexe, a căror lungime (mărimea?) atingea şapte sau opt metri, călătorind într-o coloană de reţele, aproape verticală. Această mulţime urca foarte repede în coloană, ca şi cum ar fi voit să atingă stelele.

Cu toată îngrijorarea noastră, ne-am ridicat împreună cu această mulţime stranie, care urcă la mai multe sute de kilometri. Coloana se stinsese de multă vreme. Eteralii îşi croiau un drum mai puţin precis, care se topea în urma lor. Când s-au oprit, mişcarea lor pe loc producea o palpitaţie de ansamblu din care se desprindeau fluorescenţe.

Cam după o jumătate de oră, mulţimea coborî spre planetă.

— Am asistat la un mare eveniment eterosocial, dacă pot să zic aşa, murmură Antoine, în timp ce ne reluasem zborul pe deasupra pădurii. Cred că aceste vieţi sunt cu mult superioare vieţii noastre.

— Totuşi, ele par a ne ignora, în timp ce noi le vedem. Nu constituie acesta un semn al superiorităţii noastre?

— N-am ignorat noi aproape întreaga noastră evoluţie ancestrală, microbii, care decimau totuşi omenirea? Vei spune că microbii asasini ai negrilor, ai pieilor roşii, ai egiptenilor, ai grecilor erau superiori oamenilor pe care îi distrugeau şi care nu cunoşteau existenţa lor?

— Cine ştie…

Un moment de tăcere. Apoi am trimis către pădurea agamică fascicule luminoase, sperând împotriva oricărei speranţe să-l vedem pe bietul nostru prieten. Am trimis, de asemenea în zadar, semnale radiante.

Antoine a rămas primul de gardă şi eu am dormit câteva ore, un somn agitat ca al condamnaţilor, cu coşmarurile şi trezirile lui violente.

Era încă noapte când mi-a venit rândul să veghez. Până în zori, am descris mereu cercuri deasupra pădurii sumbre. Sufletul meu era întristat de moarte: în această lume străină, chiar dacă Jean nu mi-ar fi fost un prieten foarte scump, aş fi resimţit pierderea lui ca pe o intolerabilă diminuare a persoanei mele. Traversarea abisului interstelar, izolarea pe un astru pierdut în imensitatea spaţiului făceau din noi trei o singură fiinţă.

În fine, veniră zorile, repede urmate de lumina zilei… Pândeam fără speranţă taluşii şi plantele târâtoare. Deodată, inima începu să-mi bată cu putere: emoţia mă străbătu ca un ciclon străpuns de fulgere.

Jean era acolo!

Era acolo, chiar în poiana unde dispăruse, lângă stâncile albastre…

Am lansat o rază „de chemare”, la care el răspunse prin semne ritmice – semne din vocabularul nostru

radiostenografic.

El spunea:

— Teafăr şi nevătămat. Sunt la omologii omenirii noastre. Am început să ne înţelegem, foarte vag. Sunt blânzi; mai blânzi – cred – decât oamenii; m-au capturat după ce m-au amorţit; n-am fost supus nici celei mai mici violenţe. Uimirea şi curiozitatea lor sunt foarte puternice; doresc cu ardoare să ştie de unde venim; voi reuşi să-i fac să înţeleagă…

— Dar poţi să te hrăneşti, să respiri?

— Cât priveşte respiraţia, e-n regulă; mi-au lăsat cele două respiratoare. Dar mi-e foame şi mai ales sete. Apa lor nu poate fi băută de oameni… şi nu îndrăznesc să mănânc alimentele lor. *Ei au ghicit asta.*

— Eşti liber?

— Nu. Şi mă îndoiesc că-mi vor da drumul, până când ne vom putea explica. Trimiteţi-mi apă, apă înainte de orice.

— Imediat, dragă Jean! Îl trezesc pe Antoine.

Antoine, care dormea tot atât de prost cum dormisem şi eu, se sculă la prima chemare şi rămase uluit văzându-l pe prietenul nostru singur în poiană.

I-am explicat repede situaţia, în timp ce Jean stenotelegrafia:

— M-am putut convinge că „bombardamentul fluidic” nu trece decât prin obstacole de cel mult cinci sau şase centimetri grosime; ba încă, traversându-le, el devine inofensiv. Nu ameninţă viaţa, doar amorţeşte. La distanţă de o sută de metri, eficacitatea lui e foarte redusă. Luaţi măsuri în consecinţă.

— Bine, zise Antoine. Îţi trimitem proviziile.

Am făcut repede un pachet şi l-am lăsat să coboare de la o înălţime de două sute de metri, căderea lui fiind încetinită printr-un mic câmp gravitaţional opus câmpului gravitaţional marţian.

În timpul acestei căderi, am văzut ţâşnind din pământ douăzeci de tripezi, care observau operaţiunea cu o evidentă curiozitate.

— Mulţumesc, telegrafie Jean, după primirea proviziilor.

Sper să vă dau curând veşti precise.

L-am văzut mâncând şi bând, fără să fie stingherit de cineva, dar când termină, patru tripezi îl luară cu ei nu se ştie unde.

— Ce-nseamnă asta? mormăi Antoine. Vor într-adevăr să-l cruţe, sau e doar o amânare?

— Am impresia că n-au să-i facă niciun rău, atâta timp cât nu se cred ameninţaţi ei înşişi. Vor să ştie ce suntem şi de unde venim. Închipuie-ţi care ar fi starea noastră de spirit, într-o împrejurare asemănătoare!

— O stare de spirit de oameni civilizaţi – dar dacă ei sunt sălbatici?

— Cred că sunt mai degrabă „înapoiaţi”. Retragerea sub pământ implică sărăcirea planetei.

— E posibil! De altfel, armele lor, acest bombardament fluidic despre care vorbeşte Jean par indiciul unei civilizaţii actuale sau trecute.

— Ce situaţie captivantă!

— Antropocentristule! strigă Antoine. Eteralii, ba chiar şi zoomorfii ar trebui să-ţi pară mult mai captivanţi! Aceştia nu sunt decât un fel de echivalent al pământenilor…

— E adevărat. Dar pe tine, în fond, ce te interesează mai mult?

— Am aceeaşi slăbiciune ca şi tine! Apoi, e vorba de Jean, viu şi nevătămat, dar prizonier. Atâta timp cât nu va fi eliberat, acesta va fi episodul îngrozitor, întâmplarea tragică…

— Trebuie să-l eliberăm!

Antoine ridică trist din umeri:

— Cum? Chiar dacă tripezii ar fi neputincioşi faţă de *Stellarium*, chiar dacă radiantele noastre ar fi suficiente pentru a-i învinge, ei îl au pe Jean, dispun de viaţa lui. Nu putem conta decât pe hazard, sau pe bunăvoinţa răpitorilor.

— Eu cred în această bunăvoinţă.

— Şi eu. Dar e o impresie fără temei.

— Ba da, blândeţea despre care vorbeşte Jean…

— Şiretenie, poate! Mă gândesc la masacrarea lui Cook.

Am petrecut ore fără sfârşit, mai sumbre decât orele nopţii trecute, planând deasupra pădurii.

Pe la amiază, Jean reapăru în poiană şi imediat stenotelegrafie:

— Sunt convins că moravurile lor sunt foarte blânde, mai blânde decât ale noastre şi că nu vor să-mi facă niciun rău. Un limbaj prin semne se încheagă încet între noi. I-am putut face să înţeleagă că venim dintr-o altă lume. Inteligenţa lor mi se pare certă şi ea trebuie să fie egală cu inteligenţa umană – cu particularităţi care ţin de structura lor specifică. Începând de ieri, primim mulţi vizitatori, care vin din alte regiuni.

— Crezi că e o societate aflată în progres, sau în regres?

— În regres, n-am nici o îndoială în privinţa asta! Ca şi oamenii, ei aparţin unei specii animale a cărei viaţă depinde de un anume lichid. Or, lichidul lor, apa lor a devenit rară… şi poate că nici nu mai e apa de odinioară.

— Putem spera că vei fi eliberat?

— Aş cuteza să pariez că da…

Unul câte unul, tripezii ţâşneau din pământ.

Ei observau cu atenţie schimbul de semnale dintre prizonierul lor şi navigatorii din *Stellarium*.

— Sunt, evident, foarte frumoşi, zise Antoine.

— Cu mult mai frumoşi decât noi! am suspinat eu.

Am putut să observăm pe îndelete înfăţişarea şi gesturile lor. După cum am mai spus, nu mişcau decât câte un picior o dată, astfel că mersul se efectua în trei timpi: gesturile lor erau uneori asemănătoare, alteori foarte deosebite de cele ale noastre; extremitatea fiecărui membru superior era „digitată“, dar nu forma propriu-zis o mână; extremităţile ce înlocuiau degetele noastre ieşeau dintr-un fel de cochilie; aveau, la fiecare „braţ“, câte nouă astfel de prelungiri şi am remarcat curând că le puteau încovoia în toate sensurile, fără ca mişcarea unuia să determine mişcarea celorlalte. Obţineau astfel, după voie, poziţiile cele mai variate şi puteau apuca mai multe obiecte odată, din direcţii deosebite.

Îmbrăcămintea lor consta dintr-un fel de vegetaţie acoperită de muşchi, care se ajusta exact pe corp.

Unul dintre ei, care se afla lângă Jean, observa cu o deosebită atenţie gesturile noastre şi ale prietenului nostru.

— E un personaj important! spuse Jean. Are o influenţă indiscutabilă asupra celorlalţi; de altfel, el este cel cu care schiţez un sistem de semnale... Dar ne mai sunt necesare câteva zile ca să ne putem înţelege asupra unor lucruri elementare.

— Mai ai alimente şi apă?

— Până mâine dimineaţă!

În clipa aceea, tripedul influent schiţă diferite semne.

— Cred că înţeleg, zise Jean, că vrea să ne liniştească asupra viitorului. În fond, sunt mai mult melancolic decât îngrijorat.

IV

O săptămână se cufundă în uitare. Comunicam în fiecare zi cu Jean; de mai multe ori ne-am gândit să coborâm în poiană, dar prizonierul ne cerea să mai aşteptăm. Deoarece prezenţa noastră continuă era inutilă, am făcut explorări aeriene mai lungi. Cu această ocazie, am constatat că existau trei zone locuite de tripezi, trei zone de lacuri şi canale care, împreună, abia atingeau suprafaţa Mediteranei.

Lacurile nu se întindeau dincolo de regiunile tropicale; cu toate acestea, am găsit câteva la latitudini care, pe Pământ, s-ar fi bucurat de o climă temperată. În rest, doar vapori mai mult sau mai puţin diluaţi, care semănau uneori cu nişte ceţuri uşoare; sau, mai ales la cercurile polare, straturi de zăpadă.

Pe întreaga planetă, nu puteau fi mai mult de şapte, opt milioane de tripezi. Cei mai mulţi aveau locuinţe subterane. Ceilalţi, în număr mai mic, trăiau în locuinţe de piatră, al căror stil amintea vag stilul roman.

Aceste locuinţe, urme evidente ale trecutului, făceau totdeauna parte dintr-o aglomerare importantă. S-ar fi zis

că sunt oraşe alcătuite numai din mici şi mari biserici romane, cele mai multe ruinate, ceea ce demonstra decadenţa tripezilor. Cu secole, poate milenii în urmă, şapte, opt aşezări trebuie să fi fost tot atât de populate ca Parisul şi Londra, în timpul lui Ludovic al XIV-lea şi al lui Cromwell; acum ele mai aveau, în total, câteva sute de mii de locuitori.

Se putea ghici că industria tripezilor era în plină decădere. Ei fabricau unelte, dintre care unele aminteau pe cele terestre, maşini destinate culturii plantelor sau transportului; acestea din urmă, destul de rare, nu circulau pe roţi, ci păreau că se târăsc destul de repede pe sol; mai înainte, fără îndoială, tripezii avuseseră aparate de zbor; ei comunicau la distanţă, cu ajutorul unor aparate ale căror mecanisme nu le cunoşteam, dar care foloseau, evident, undele.

Prezenţa noastră fu curând cunoscută, ne observau cu ajutorul unor instrumente destul de asemănătoare cu lunetele noastre şi construite, probabil, după acelaşi principiu. La trecerea noastră, mulţimile se adunau în oraşe; în alte părţi, grupurile se iveau din pământ; agitaţia şi curiozitatea păreau intense.

În concluzie, tripezii vădeau vestigiile unei civilizaţii odinioară comparabile civilizaţiei terestre din secolul XIX; noi presupuneam că, după părăsirea succesivă a unor anumite industrii, ştiinţa lor descrescuse din ciclu în ciclu.

Cât despre animale, foarte puţine atingeau mărimea elefanţilor, girafelor şi bivolilor noştri.

Domeniul tripezilor şi al regnului lor nu cuprindea decât o parte destul de restrânsă a planetei, cel mult o zecime; el se oprea la jumătatea distanţei dintre ecuator şi poli. Suprafaţa ocupată de zoomorfi era mai întinsă şi urca mult mai departe, către nord şi către sud; lor le aparţinea viitorul.

Dar retragerea tripezilor se datora oare unei lupte între regnuri animale diferite, imposibilităţii de a trăi în anumite regiuni, sau unei decadenţe spontane? N-am încercat să răspundem la aceste întrebări, *totuşi, prezenţa zoomorfilor*

o excludea pe cea a tripezilor.

Ni se părea evident că regnul zoomorfilor era cu mult mai nou decât celălalt regn.

— Al lor e viitorul! spunea Antoine, într-o zi în care parcursesem diferite zone. A lor va fi şi planeta!

— O au deja pe trei sferturi!… Şi eteralii?

— Aceia, dragă prietene, ne depăşesc într-atâta, încât renunţ să-mi fac o idee despre viitorul lor!

— Ne depăşesc cu adevărat? Sunt, fără îndoială, mai subtili, mai puţin expuşi evenimentelor brutale, dar poate şi mai puţin inteligenţi…

— E posibil! Dar chiar esenţa organizării lor îmi pare de o natură superioară!

— Crezi?… Ne putem îndoi. Electronii liberi au mişcările mai ample şi mai rapide decât o celulă vie. Cu toate acestea, eu îi cred inferiori unei celule!

— Comparaţia nu e reuşită. Aici e vorba de o organizare complexă de radiaţii, de celule radiante, dacă pot spune astfel. În definitiv, discuţia noastră e zadarnică! Noi nu ne putem raporta decât la intenţiile noastre – vai, atât de ineficiente!

În a unsprezecea zi, Jean apăru singur în mijlocul poienei. Nu se vedea niciun triped. Prietenul nostru privi spre *Stellarium* surâzând şi spuse:

— Sunt liber!

Inima îmi bătea cu putere. Jean continuă:

— După cum vedeţi, ei stau la distanţă. De altfel, m-am putut convinge că, în mod sigur, chiar dacă ar avea intenţii rele, ar fi neputincioşi împotriva adăpostului nostru. Armele lor nu sunt destul de puternice, instrumentele lor nu pot străpunge pereţii de argin şi nu dispun de explozivul necesar. De altfel, nu vor să ne facă niciun rău! Mi-au repetat-o în mod insistent şi asupra sincerităţii lor nu mă înşel.

În timp ce radiotelegrafia, *Stellarium*-ul cobora spre poiană. Am aterizat, în sfârşit, şi Jean urcă lângă noi.

Tristeţea imensă încetă să ne mai covârşească. Speranţa ne umplea sufletele. Minute întregi n-am schimbat decât

expresii incoerente de bucurie.

Apoi, Antoine întrebă:

— Îi crezi cu adevărat inofensivi?

— Ei sunt prin însăşi firea lor mai blânzi decât oamenii. O blândeţe în care intră multă resemnare.

— De ce resemnare?

— Deoarece ştiu că ei înşişi şi întregul lor regn se află în decadenţă! Ştiu asta oarecum dintr-un simţ înnăscut, ca şi prin tradiţie. Prezenţa noastră le trezeşte desigur o intensă curiozitate şi le dă, dacă am înţeles bine, speranţe confuze.

Stellarium-ul stătea nemişcat, la nivelul poienei.

Încet, încet, tripezii se iviră, ţinându-se la distanţă; unul dintre ei se apropie şi-şi mişcă braţul, în mod ritmic.

— Vă urează bun venit! zise Jean, care răspundea gesturilor tripedului.

— Ce să facem acum? întrebă Antoine.

— Să-mi daţi o ceaşcă de cafea! zise prietenul nostru râzând. Absenţa cafelei a fost cumplită.

Am fiert repede apa, în timp ce Jean continua:

— Dacă sunteţi de acord, mă voi întoarce în fiecare zi printre ei, două sau trei ore, pentru a ne perfecţiona semnele. În acest timp, voi vă veţi continua explorările. Cred că aţi făcut descoperiri captivante…

— Am descoperit oraşe ale tripezilor. Dar de ce unii locuiesc la suprafaţă şi alţii sub pământ?

— Cred că e vorba de două evoluţii deosebite. Fără a-i combate sau a-i urî, subteranii nu-i frecventează de loc pe ceilalţi. De altfel, ei înşişi au adevărate oraşe sau târguşoare.

— Aşezările de la suprafaţă sunt, în cea mai mare parte, ruinate. În oraşe care ar putea găzdui trei, patru sute de mii de tripezi, locuiesc cel mult zece mii – uneori mai puţini.

— Atunci, aşezările subterane, locuite în întregime, sunt mai recente. Cea a prietenilor mei nu cred să aibă două mii de locuitori. Am putut-o străbate în toate sensurile. Ah, cafeaua!

Jean trăgea pe nări aburul înmiresmat.

— Am depăşit multe lucruri ancestrale, dar n-am adăugat

nimic acestuia! exclamă el, terminând de băut cafeaua. Din tot ce am adus cu noi, nimic nu-mi aminteşte cu atâta drag Pământul.

— Crezi că, la nevoie, ne-am putea prelungi şederea aici? l-am întrebat eu.

— Din punct de vedere al energiei, vom găsi tot ce ne trebuie. La fel, o ştiţi, ne va fi uşor să ne reaprovizionăm cu oxigen. Rămâne hrana. Cea a tripezilor nu ni se potriveşte.

— De-am avea măcar alimente azotate, căci, în ceea ce priveşte hidrocarburile…

— Ne luăm noi sarcina.

— Există alimente azotate, reluă Jean, dar conţin substanţe a căror eliminare ne-ar da poate un erzaţ acceptabil. Aşa cum sunt, fără a fi otrăvuri, nu sunt hrănitoare.

— O adaptare pentru care ne-ar trebui poate mulţi ani!

Întoarcerea lui Jean aducea bucuria reînsufleţirii. Visele de altădată urcau din abisuri, din adâncul spaţiilor incomensurabile în care plutea Planeta natală.

— Totuşi, mormăi Jean, voi fi fericit să o revăd!

În fiecare seară, ne întorceam privirile spre ea, care devenea curând o stea strălucitoare. O vom mai revedea oare, bieţi atomi învingători ai eterului, umili navigatori în Oceanul imponderabil…

N-are importanţă, nu regretam nimic; nostalgia nu întuneca pasiunea de a cunoaşte.

— Va veni un timp când escadre de nave *Stellarium* vor zbura de la o planetă la alta!… Oamenii nu sunt decât nişte gângănii – dar ce gângănii!

V

În fiecare zi, Jean se ducea, trei sau patru ore, printre tripezi, apoi lua parte, împreună cu noi, la explorări. Antoine şi cu mine eram nerăbdători să-l însoţim, dar ne-am înţeles să mai aşteptăm până când codul semnelor va fi mai puţin embrionar.

Făceam exerciţii cu Jean, care în fiecare zi aducea câte

un „cuvânt“ nou. În această muncă de „ajustare” cerebrală, tripezii se arătau superiori oamenilor, dotaţi cu o mai mare supleţe abstractă: la noi, pe Pământ, popoarele vechi n-au fost întotdeauna mai abstracte decât popoarele încă tinere?

La întoarcerea dintr-una din întâlnirile sale, Jean spuse:

— Avem de pe acum două sute de termeni de schimb. Cu şase sau şapte sute de termeni, se pot exprima multe lucruri. În definitiv, anumiţi autori clasici şi subtili nu foloseau mai mult de o mie două sute, o mie cinci sute de cuvinte!

Pe măsură ce Jean şi prietenii săi tripezi perfecţionau „dicţionarul”, noi acumulam informaţii mai precise despre prezentul şi trecutul lui Marte. Ele confirmau concluziile noastre.

Amintirea unei puteri şi a unor cunoştinţe superioare persista în mintea subteranilor; odinioară, tripezii avuseseră o industrie ingenioasă şi diversă, care cuprindea uzine puternice, nenumărate aparate de transport terestre şi aeriene; ştiau să folosească energii subtile, devreme ce şi acum comunicau la distanţă şi se serveau de arme radiante pentru atac şi apărare.

Am mai aflat, de asemenea, că, de milenii, nu izbucnise niciun război între tripezi. Nepotrivirea dintre rase nu se traducea prin acte brutale şi mai puţin încă prin ciocniri ucigătoare.

— Cu toate acestea, zise Jean, ei distrug anumite animale. Cred că am înţeles că tripezii se războiau adesea cu *celălalt Regn*. Până în prezent, explicaţia rămâne puţin neclară.

— Nu cred că este vorba despre eterali.

— Evident! Nu poate fi vorba decât despre zoomorfi, care, dacă am înţeles bine, câştigă mereu teren.

— Aşadar, cele două Regnuri nu pot coexista?

— Presupun…

Această chestiune ne interesa în mod deosebit. Jean promise să facă totul ca să afle amănunte.

Ni le aduse trei zile mai târziu.

— De data asta, am înţeles. Regnurile nu pot trăi pe

acelaşi teritoriu. În afara conflictelor cu zoomorfii superiori, conflicte mortale pentru ambele Regnuri, puţin câte puţin solul devine inapt să producă vegetale… este intoxicat. Animalele pier, viaţa devine insuportabilă pentru tripezi. Deci, este esenţial să respingă cele mai mici incursiuni ale zoomorfilor. Refugiaţi în galeriile lor subterane, prietenii noştri sunt la adăpost de atacurile adversarilor. Chiar dacă există fisuri, emanaţiile zoomorfilor sunt neutralizate, absorbite. Tripezii pot combina unele atacuri, dar acestea nu omoară, ci numai fac dificilă şederea zoomorfilor. Din nenorocire, insuficienţa numerică a tripezilor, care se accentuează mereu, le restrânge câmpul de acţiune: există astfel, în mod fatal, teritorii abandonate sau rău apărate.

În prezent, lupta e în toi într-o regiune meridională, la nu ştiu exact ce distanţă de aici. Zoomorfii, foarte numeroşi, câştigă teren. Cred că tripezii speră că vom interveni în ajutorul lor.

— Avem posibilităţi foarte reduse! zise Antoine.

— Dar dacă Marte ne oferă energia brută necesară… şi eu cred că ne-o va furniza fără mare greutate.

— Rămâne de văzut şi, în tot cazul, de studiat mijloacele.

VI

Prima întrevedere a fost impresionantă.

A avut loc la câţiva stânjeni de *Stellarium*, sub umbrela unui vegetal enorm. Erau cinci tripezi, ai căror ochi multipli ne cercetau în mod ciudat, pe Antoine şi pe mine.

Totul la ei era nemaipomenit, nici o imagine de pe Pământ nu li se potrivea exact şi, totuşi, o mie de analogii subtile se iscau la vederea lor şi, de la început, dădeau naştere unei simpatii de nedescris.

Privirile dominau de departe orice altă expresie a chipurilor ritmice. Niciunul dintre cei şase ochi n-avea aceeaşi nuanţă şi fiecare nuanţă varia într-un mod nedefinit. Această diversitate şi aceste variaţii sugerau o viaţă care întrecea în farmec toate farmecele naturii umane: ah, cât de spălăciţi ar fi părut aici cei mai frumoşi

ochi de femeie sau de copil de pe Pământ!

Impresia, atât de puternică de la început, creştea din secundă în secundă; curând, până şi privirea intensă a lui Jean îmi păru de o inexpresivitate dezolantă.

În marea noastră singurătate, semnele învăţate de la Jean se întipăriseră adânc în memoria noastră cerebrală, nervoasă şi musculară. Ne foloseam de ele în mod aproape familiar. De altfel, puterea de înţelegere a interlocutorilor noştri era rapidă şi precisă; intuiţia lor acoperea cu uşurinţă lacunele.

— Eu ştiu că veniţi din astrul vecin, zise cel care părea personajul dominant. Voi ne sunteţi superiori... nouă şi strămoşilor noştri.

Mi se păru că descopăr o melancolie în luminile multicolore ale pupilelor.

— De ce superiori? replică Antoine. Nu suntem decât diferiţi!

— Nu, nu, superiori! Lumea noastră este mai mică... noi n-am dăinuit destul: ne-am pierdut forţa de foarte multă vreme! Şi suntem, de asemenea, învinşi. Noi ştim că voi sunteţi învingători, că trebuie să fiţi stăpânii astrului vostru.

— Da, dominăm celelalte vieţuitoare.

— Noi dăm mereu înapoi! Nu mai ocupăm nici o zecime a Planetei! Cei care ne alungă nu ne sunt superiori, dar pot trăi fără lichide...

Am ezitat înainte de a întreba:

— Iubiţi viaţa?

A fost necesar să repet întrebarea sub trei forme.

— O iubim mult. N-am fi nefericiţi, fără *Ceilalţi*. De multă vreme, părinţii noştri ştiau că rasa noastră trebuie să dispară. Asta nu ne mai întristează; am vrea numai să dispărem fără violenţă.

Reuşi să se facă de înţeles după mai multe încercări:

— Toate făpturile au propriul lor sfârşit al lumii. El nu vine mai repede pentru noi, decât pentru cei dinaintea noastră: trăim chiar mai mult decât ei. Şi fiindcă numărul nostru scade din secol în secol, dorim doar un singur lucru: *Ceilalţi* să ne lase timpul care ni se cuvine... Poate ne ajutaţi voi?

Ciudăţenie a adaptării! Mă obişnuiam cu feţele netede de pe care lipsea această bucată de carne, în fond atât de urâtă, cu care respirăm şi mirosim; mă obişnuiam cu această piele atât de puţin comparabilă cu a noastră, cu aceste ramuri stranii care înlocuiau mâinile noastre. Simţeam că, treptat, totul îmi va părea normal.

Mai mult decât de înfăţişarea lor, eram impresionat de ideea veşnicei lor tăceri. Nu numai limbajul lor era vizual dar se dovedeau incapabili să emită vreun sunet comparabil sunetelor articulate, sau măcar strigătului celui mai neînsemnat dintre animalele terestre.

— Chiar nu aud nimic? se interesă Antoine.

— Am întrebat, dar fără succes, răspunse Jean.

Antoine încercă să le pună aceeaşi întrebare; nu reuşi să se facă înţeles. Noţiunea de cuvânt articulat şi, fără îndoială, orice noţiune auditivă le erau absolut străine.

— În schimb, zise Jean, ei percep vibraţii ale solului pe care noi nu le percepem deloc. Astfel că apropierea unei fiinţe le este semnalată în întuneric cu o precizie pe care omul nu o poate atinge.

— Simţul pipăitului ar putea, într-o oarecare măsură, să le semnaleze şi undele aeriene?

— Da şi nu. Dacă aceste unde sunt foarte puternice, ei le percep prin vibraţia solului sau a obiectelor.

În timp ce schimbam aceste cuvinte, veniseră şi alţi tripezi.

— De data aceasta, sunt şi două „femei“, remarcă Jean. Nu mă pot hotărî să le numesc „femele”…

Nu era nevoie să ni le arate: ceva mai înalte decât bărbaţii, se deosebeau de ei mai mult decât se deosebesc femeile noastre de noi. Nu încerc să le descriu graţia şi farmecul; dacă aş epuiza toate metaforele poeţilor, dacă le-aş compara cu florile, cu stelele, cu pădurile, cu serile de vară, cu dimineţile de primăvară, cu metamorfozele apei, e ca şi cum n-aş fi spus nimic!

Frumuseţea lor nu amintea nimic din frumuseţea umană sau animală. În zadar căuta imaginaţia mea reperele evocării şi seducţiile amintirii. Totuşi, cât era de evident

farmecul lor! Fiecare minut îl confirma. Trebuie deci să admitem că frumuseţea nu-i o simplă adaptare a unui fragment al realităţii universale la realitatea noastră?

Mi-am închipuit totdeauna că faţa umană – cu cocoaşa moale a nasului, producător de mucus, cu apendicele ridicole ale urechilor, cu această gură în formă de cuptor, în fond respingătoare prin funcţiunea sa brutală – nu este, în sine, de preferat căpăţânii mistreţului, capului şarpelui boa sau botului ştiucii, că întreaga ei putere de seducţie se datorează unui instinct asemănător celui care-i animă pe hipopotami, vulturi sau broaştele râioase. Partea de realitate estetică îmi părea astfel subordonată modului cum suntem alcătuiţi; ea ar fi cu totul altfel, dacă noi am fi altfel conformaţi.

Tinerele marţiene dezminţeau această teorie; mai ales cea mai graţioasă îmi demonstra, cu o energică evidenţă, posibilitatea existenţei unor frumuseţi *perceptibile pentru noi şi totuşi complet străine de mediul şi de evoluţia noastră.*

Conversaţia continua şi lua o întorsătură concretă. Tripezii ne întrebau dacă nu i-am putea ajuta să combată invazia unei părţi a teritoriului lor; ei nu luptau cu uşurinţă decât împotriva zoomorfilor de mărime mică şi mijlocie; împotriva celorlalţi, a coloşilor, trebuiau să concentreze undele unui mare număr de radianţi, de la distanţă, pentru a nu sacrifica un număr prea mare de luptători. În general, tripezii dispuneau de energii prea slabe.

— Strămoşii voştri erau mai bine înarmaţi? am întrebat eu.

— Strămoşii noştri îndepărtaţi, da. Dar pe atunci duşmanii Regnului nostru erau de mici dimensiuni şi nu ocupau decât regiuni sterile. Nimeni nu a ghicit viitorul rol al acestor fiinţe. Când pericolul a devenit evident, era prea târziu: nu mai aveam mijloace destul de puternice pentru a-i distruge pe duşmanii de mari dimensiuni. Întregul nostru efort se mărgineşte la a le stânjeni înaintarea.

Rezum răspunsul tripezilor, care nu a fost obţinut decât după numeroase întrebări, elucidate cu greu.

— Duşmanii voştri sunt organizaţi? întreabă Antoine.

— Nu tocmai. Nu există nici o înţelegere directă, nimic care să semene cu un limbaj şi nu ştim dacă e cazul să vorbim de inteligenţa lor. Ei acţionează dintr-un instinct de neînţeles pentru noi. Când invazia unui teritoriu a început, duşmanii se îngrămădesc, apoi încep să se înmulţească organismele inferioare şi, după o vreme, solul este otrăvit, plantele noastre nu mai pot trăi.

— Invaziile sunt rapide?

— Destul de rapide din momentul în care încep… şi mai frecvente din perioadă în perioadă. Odinioară, cu sute de veacuri în urmă, cotropirea era atât de înceată, încât era aproape imperceptibilă; ea se limita la zonele părăsite – scăderea noastră numerică începuse. Acum, pierdem adesea terenuri roditoare şi invazia care începe în sud este foarte ameninţătoare şi ne va costa scump, dacă reuşeşte.

— Ne vom consulta în legătură cu cererea voastră!

Am rămas privindu-ne câtva timp, eu şi prietenii mei.

— Ştim că am putea interveni, dar cu o mare cheltuială de energie, zise Antoine. Mijloacele noastre, câte avem, nu ne permit o asemenea risipă. Trebuie să ştim dacă Marte este în stare să ne furnizeze noi resurse. Radiaţia solară este prea slabă aici pentru ca transformatoarele noastre să poată amorsa o concentrare radioactivă. Un supliment de amorsare va trebui cerut materiei marţiene.

— Cred că planeta va putea să ne furnizeze acest supliment, afirmă Jean.

— La lucru!

Tripezii urmăreau cu aviditate conversaţia noastră misterioasă. Ei ştiau că gura noastră emitea semnale şi încercau să-şi dea seama de mişcarea buzelor.

Jean se întoarse spre ei şi „semnală”:

— Îi vom ataca pe duşmanii voştri, dacă găsim energiile necesare.

El reuşi, după câteva repetări ale semnalelor, să se facă înţeles. Deoarece tripezii întrebuinţau la încărcarea armelor lor o formă de energie (încă necunoscută de noi), până la urmă au înţeles ce voia să spună Jean.

— Vă vom ajuta! zise tripedul cel influent. Dar de unde ştiţi că intervenţia voastră va fi utilă?

— Pentru că i-am întâlnit pe duşmanii voştri şi am ştiut să-i punem pe fugă.

La aceste cuvinte, tripezii fură cuprinşi de o vie agitaţie; ochii multipli le iluminau literalmente chipurile.

Mai nerăbdătoare decât bărbaţii, una dintre „femei “ cea mai graţioasă, întrebă:

— I-aţi văzut pe cei mai mari dintre ei?

— Da, mai mulţi, lungi cât distanţa care mă desparte de această stâncă.

E inexplicabil cum am putut înţelege bucuria tripezilor, atât de deosebită, în manifestările ei, de bucuriile noastre umane. Ne-o vădeau mai ales ochii, cu schimbările lor continue, şi emoţia tinerei curioase era cu totul încântătoare.

VII

Deprinderea, formă preliminară a adaptării la oameni şi animale, întări relaţiile noastre cu tripezii. Ne obişnuisem atât de mult cu prezenţa lor, cu formele, mişcările şi obiceiurile lor, încât s-ar fi zis că ne aflam printre ei de foarte mult timp.

După cum am spus, cu toate că petreceau o mare parte a zilei în aer liber, locuinţele lor erau subterane. Cunoşteam acum cauza: scăderea excesivă a temperaturii în timpul nopţii. La o anumită adâncime domnea o temperatură blândă, însoţită de o lumină emanând din subsolul planetar.

Nu fusese necesar să se excaveze refugiile: planeta avea un mare număr de peşteri, unite prin culoare; la ele se ajungea cel mai adesea pe pante mai mult sau mai puţin abrupte, până la două sau trei mii de metri sub pământ. Iar ici şi colo, tripezii amenajaseră aceste aşezări naturale.

Un şir de peşteri se întindea uneori pe distanţe foarte mari şi cuprindea ochiuri de apă şi chiar mici lacuri. Lumina era cu atât mai intensă, cu cât coborai spre adânc. Ne-am convins că se datora unor fenomene radioactive, cu toate

că n-am găsit niciun corp asemănător violiumului nostru, anticului radiu şi nici chiar planiului.

— Fără îndoială, remarcă Antoine într-o dimineaţă, dezlănţuirea radioactivă s-a epuizat în straturile de la suprafaţă, în timp ce mai jos probabil că e încă foarte energică.

— Dacă e o acţiune radioactivă! ripostă Jean.

— E regretabil, în orice casa, că nu putem dispune de aceste energii pentru a le reîmprospăta pe ale noastre! am încheiat eu.

În lipsa elementelor radioactive, descoperisem elemente a căror combinaţie dezvolta temperaturi foarte ridicate şi producea radiaţii de înaltă frecvenţă: era suficient pentru amorsarea dislocărilor atomice necesare lucrărilor noastre. Am reuşit să ne aprovizionăm astfel cu energii considerabile şi uşor de reînnoit. Pe deasupra, unele experienţe ne-au permis, prin eliminări succesive, să transformăm apa marţiană în apă terestră şi să facem digestibile trei dintre alimentele consumate de tripezi: puteam deci să prelungim oricât de mult şederea noastră aici.

În acest timp, prietenia cu câteva dintre gazdele noastre se adâncea. Conversam cu tot mai multă uşurinţă, chiar fără efort, când era vorba de lucruri obişnuite.

Industria tripezilor păstrează urmele unei activităţi asemănătoare activităţii umane din secolul XIX. Ei folosesc în mod ingenios radiaţiile solare pentru a produce temperaturi ridicate; practică o metalurgie întrucâtva deosebită de a noastră, dar nu ţes nici o stofă; îmbrăcămintea şi cuverturile lor sunt făcute dintr-un fel de muşchi mineral, obţinut prin sublimare, căruia ştiu să-i dea o rezistenţă şi o supleţe surprinzătoare. Paturile lor sunt făcute din mari lame elastice, suspendate de panouri sau de grinzi cu ajutorul a patru, şase sau opt cârlige; mobilierul lor e prea variat ca să-l descriu; de altfel, el oferă analogii cu modelele folosite pe Pământ în diferite epoci şi de diferite rase.

Cât priveşte agricultura, ea este „radiantă”, într-un

anume fel: ei răscolesc puţin pământul şi îl supun influenţei undelor şi curenţilor, mai înainte de a-l însămânţa; rădăcinile plantelor dizolvă uşor humusul astfel pregătit. Din timpurile cele mai îndepărtate, hrana tripezilor se compune numai din alimente lichide, pe care le absorb cu ajutorul unor ţevi asemănătoare trestiilor.

Viaţa lor personală şi socială este foarte liberă. Se poate spune că era crimei s-a încheiat pentru ei; era virtuţii de asemenea. Cum nu au nevoie de niciun efort pentru a respecta libertatea altuia, ei nu mai cunosc sărăcia şi bogăţia; fiecare îşi efectuează partea lui de muncă în mod tot atât de natural ca şi o furnică, dar păstrându-şi individualitatea.

Tripezii capabili de acte de violenţă au devenit foarte rari şi sunt consideraţi demenţi.

Dar pasiuni au? Da, şi încă foarte intense, fără a-l stânjeni totuşi pe cel de alături. Cea mai rea ar fi putut fi dragostea. Ei i se supun tot atât de mult ca şi noi, dar, cu scurgerea timpului, gelozia a dispărut.

Bărbatul sau femeia care nu plac deloc, sau nu mai plac, pot să sufere violent: el sau ea nici nu mai pot concepe că s-ar impieta asupra libertăţii de alegere.

Dragostea multiplă e frecventă şi nu produce mai multe drame decât dragostea unei mame sau a unui tată pentru mai mulţi copii. Această toleranţă se explică poate prin inutilitatea simţită şi recunoscută a selecţiei. După multe şiruri de milenii, tripezii nu-şi mai fac nici o iluzie în ceea ce priveşte decăderea lor; ei o acceptă fără amărăciune şi gustă cu tot atâta plenitudine ca şi noi bucuria de a trăi.

Într-o zi, acela dintre prietenii noştri care ne înţelegea mai bine îmi spuse:

— De ce l-ar întrista pe individ moartea speciei? Oare nu s-au petrecut întotdeauna lucrurile, pentru fiecare făptură, astfel ca şi cum întreaga lume ar fi dispărut odată cu ea?

Evident! Dar s-ar fi putut ca declinul să arunce o umbră melancolică asupra sufletelor. Or, dimpotrivă, aşteptarea sfârşitului speciei părea să dăruiască tripezilor un fel de seninătate colectivă.

Cum iubesc ei? Mi-au trebuit multe luni ca să-mi fac o idee, desigur imperfectă, dar atât de completă cât îngăduie structura umană. Unele nuanţe, fără îndoială, mi-au rămas străine, ca şi perceperea sunetelor de către tripezi.

Dragostea lor fizică rămâne o enigmă mai misterioasă decât dragostea florilor. Îmbrăţişarea lor, căci actul lor nupţial este o îmbrăţişare, pare extraordinar de pură. Întregul corp iubeşte, într-un fel imaterial. Cel puţin, dacă materia intervine, trebuie să fie sub formă de atomi dispersaţi, de fluide imponderabile.

Naşterea este un poem. Mama se învăluie mai întâi în întregime într-un halou care, condensându-se pe pieptul ei, devine un abur luminos. Ea îşi atârnă atunci de umeri o cochilie fermecătoare, un fel de mare floare pală, în care copilul se condensează, ia forma speciei sale, apoi începe să crească. Hrana sa este la început invizibilă, emanând de la mamă.

Pentru imaginaţia mea, naşterea şi creşterea iniţială a acestor fiinţe au ceva fabulos; infirmitatea, urâţenia pământească sunt izgonite de aici, după cum sunt izgonite din dezmierdarea nupţială.

În timpul pregătirilor, care au durat mai mult de trei luni, am putut studia de aproape alcătuirea prietenilor noştri.

Percepţia lor vizuală este mult mai complexă decât a noastră, întinzându-se de la infraroşu la ultraviolet. Cele trei perechi de ochi cuprind registre diferite. Una, cea mai de sus, nu percepe în mod distinct decât partea spectrului de la portocaliu la indigo. Ochii regiunii mijlocii deosebesc roşul şi infraroşul; în sfârşit, a treia pereche explorează în special razele violete şi ultraviolete, până la cea mai mare frecvenţă.

Simţul pipăitului e foarte variat: ei percep vibraţiile slabe ale solului, apropierea altui triped sau a unui pentapod le este semnalată printr-o inducţie magnetică, la fel şi schimbările timpului. Astfel, lipsa auzului este compensată din plin.

Toate artele lor sunt vizuale, dar deloc statice, ca pictura, desenul sau sculptura noastră: sunt arte dinamice, în care

lumina, lumina lor, mult mai întinsă şi mai variată decât a noastră, înlocuieşte sunetul. Am avut uneori intuiţia subtilităţii şi infinităţii de nuanţe a acestor arte, dar, vai! numai intuiţia! Eforturile mele de a înţelege – nu zic o simfonie, ci o simplă melodie luminoasă – au rămas fără rezultat.

Am trăit o aventură, cea mai stranie şi mai captivantă din viaţa mea. Întâmplarea, care înrâureşte destinele pe Marte, ca şi pe Pământ, a făcut să mă aflu de mai multe ori în prezenţa acelei fiinţe graţioase despre care am vorbit mai sus. Deoarece era avidă să cunoască misterul lumii noastre, deoarece fără îndoială că o simpatie nelămurită ne atrăgea unul spre celălalt, am ajutat întâmplarea şi ne-am revăzut.

Ea învăţase repede să folosească alfabetul nostru optic, arăta o vie curiozitate pentru astrul din care venisem şi se străduia cu pasiune să-i înţeleagă misterul.

Mă străduiam să-i descriu omenirea noastră, pe care o socotea mult superioară tripezilor, fiindcă putusem străbate înfricoşătorul abis interstelar. Nu obosea niciodată să întrebe şi să înveţe; o încântare continuă îi lumina ochii, cei mai minunaţi dintre ochii minunaţi ai semenilor ei.

Sentimentele care mă purtau în preajma ei sunt în mod cert de nedefinit. Ele comportau o admiraţie deplină, plăcerea de a descoperi în fiecare zi o frumuseţe mai subtilă, o încântare ce ţinea de magie şi care mă înflăcăra precum, odinioară, zeiţele puteau înflăcăra pe un grec mistic, o afecţiune fără asemănare cu vreo afecţiune cunoscută: nici iubire, care părea imposibilă prin finalitate, nici prietenie

— Care presupune o mai mare intimitate sufletească, nici duioşia care apare la vederea unui copil. Nu, era în adevăr un sentiment incomparabil şi pe care, de altfel, nu-l comparam cu niciun altul.

Îmi amintesc de plimbările în pădure, pe malul lacului sau pe câmpiile roşcate: trăiam pe tărâmul zânelor, mistuit de o fervoare ce desfiinţa timpul şi-mi dăruia „strălucitoarea” lipsă de prevedere a copiilor şi a animalelor tinere.

Într-o zi, am întârziat lângă lac. Veni seara, seara pură de

pe Marte, cu stele mai strălucitoare chiar decât cele văzute de pe munţii noştri înalţi.

„Graţia” manifesta o admiraţie fără margini faţă de miracolele terestre… Dar în văzduhul nespus de pur apăru splendoarea mirifică a eteralilor.

Pătruns de emoţie, am contemplat câtva timp acest spectacol divin, apoi am „semnalat” (căci ne vedeam unul pe celălalt):

— Prin ei, Graţia, Marte este superior Pământului!

Ea răspunse – şi răspunsul ei mi-a produs o adâncă surpriză:

— Nu cred!

— Şi de ce?

— Nu sunt sigură că aceste vieţi strălucitoare sunt superioare vieţii tale şi nici măcar vieţii mele. Nimic nu dovedeşte asta, nimic! Şi mai cred că trebuie să existe ceva asemănător pe Pământ, ceva ce n-aţi observat încă… precum strămoşii noştri îndepărtaţi nu observau vieţile acestea.

— Poate că nu existau!

— Atunci evoluţia lor a fost foarte rapidă, prea rapidă pentru ca ei să fie superiori…

Ne priveam în noapte, ochii ei străluceau asemenea constelaţiei Orion; viaţa ei părea să însufleţească pe nesimţite chipul meu.

— Chiar dacă Pământul nu-i produce încă, el îi va produce – într-o mai mare abundenţă şi cu mai multă strălucire decât Marte. În orice caz, planeta voastră o întrece pe a noastră!

Ne-am întors gânditori prin pădure şi din seara aceea am iubit-o şi mai mult.

O iubeam mai mult, mai nuanţat ca înainte. Începu să înflorească o intimitate rară, exaltare a sufletului, voluptate a inimii, străină voluptăţilor brutale ale animalului terestru.

Şi ea părea din ce în ce mai însetată de prezenţa mea. Într-o zi, i-am spus:

— Nu-i aşa, Graţia, că oamenii îţi par urâţi?

— Aşa credeam la început, răspunse ea, cu toate că

această urâţenie nu mi-a părut niciodată dezagreabilă. Înţeleg acum că trupurile şi feţele voastre pot avea frumuseţea lor… Despre tine, nu ştiu ce să spun. Te aştept cu nerăbdare să vii, aflu în întâlnirile noastre un farmec necunoscut, care mă uimeşte.

— Ai spus un lucru atât de gingaş… Eu am fost orbit de strălucirea ta din prima clipă!

În zonele neclare ale inconştientului, se părea că e pe cale să ia naştere o lume, fiinţe supranaturale urcau din adâncuri, o lumină misterioasă scotea legendele din umbră, toate întrupările posibile izbucneau din eternitate, şi eu simţeam lumea Graţiei întâlnind lumea obscură a strămoşilor mei…

Cum să descriu această emoţie, care unea astrele cu bătăile unei biete inimi omeneşti, care mă cuprindea aşa cum valurile echinoxului cuprind estuarul!?

VIII

Pregătirile noastre au durat mai mult timp decât prevăzusem, dar până la urmă s-au terminat. Nemaiavând grija aprovizionării cu energie şi alimente, am declarat că suntem gata să-i atacăm pe zoomorfi.

Trecuseră cam două treimi din vară, când *Stellarium* ateriză la trei kilometri de regiunea invadată. Ea cuprindea o câmpie urmată de coline joase; două lacuri şi câteva canale făceau ca posesiunea acestei regiuni să fie deosebit de preţioasă pentru tripezi.

Construisem pentru prietenii noştri o duzină de radiatoare puternice. *Stellarium* era înzestrat cu alte cinci.

Zburasem de mai multe ori pe deasupra teritoriului, care nu era încă ocupat în întregime, dar mai multe sute de zoomorfi giganţi omorâseră sau alungaseră animalele.

Invazia se oprea precis în faţa unei crăpături largi a solului, care fusese odinioară albia unui râu; teritoriul invadat avea cam trei sute de mii de hectare. Zoomorfii de toate mărimile nu stăteau acolo mai mult de câteva zile. Cei care plecau erau înlocuiţi de noii sosiţi.

Nu se putea constata vreo ordine a sosirilor şi a plecărilor, sau a mişcărilor pe loc ale zoomorfilor. În zadar am căutat vreo urmă de organizare, n-am observat decât evoluţii haotice.

— Nădăjduiam să descopăr un fel de înţelegere, zise Antoine, dacă nu ca într-un stup sau într-un furnicar, cel puţin ca în migraţiunile păsărilor. Nu disting nimic asemănător. Totuşi, instinctul invaziei pare foarte precis, chiar definit şi acţionând până la albia secată a râului. Această albie nu constituie un obstacol: i-am văzut trecând peste accidente de teren mult mai dificile.

De altfel, ştiam de la tripezi că lucrurile se petreceau totdeauna la fel. Fiecare năvală a zoomorfilor avea limite şi niciodată nu treceau mai departe până când terenul ocupat nu era adaptat în întregime la viaţa cuceritorilor săi. Exista aici un mister al „unanimităţii incoerente”, fenomen care s-a produs uneori în dezvoltarea speciilor, familiilor şi genurilor faunei terestre.

— Să renunţăm la tentativa de a înţelege, zise Jean.

— Şi să ne pregătim de acţiune! Nu va fi prea uşor. Când vom fi izgonit o sută de coloşi, vom fi abia la început! Probabil vor fi înlocuiţi…

— Cine ştie? Instinctul care-i determină să invadeze poate, de asemenea, să le semnaleze un pericol *inevitabil*. Să acţionăm metodic. Să curăţim, la început, în modul cel mai economicos posibil, o primă zonă.

I-am avertizat pe aliaţii noştri şi am aşezat aparatele, a căror manevrare o învăţaseră, apoi Jean spuse celui care devenise, cu consimţământul tacit al tripezilor, şeful expediţiei şi pe care noi îl numeam Şeful Implicit:

— Nu întreprindeţi nimic până nu vă vom da semnalul. Noi vom curăţa cotul „râului”.

Stellarium urcă la o mică înălţime. Am văzut coloşii străbătând în toate sensurile teritoriul invadat, în mijlocul unei legiuni de zoomorfi mici şi mijlocii care, de la distanţă, evocau o colcăială de formidabile ploşniţe.

Cotul, situat la nord-est, se întindea pe o lungime de o milă şi o lăţime de peste un kilometru. Vreo zece coloşi se

mişcau pe-acolo.

Ştiind care radiaţii erau eficace, am trimis un fascicul care imobiliză, apoi puse pe fugă un zoomorf enorm. Au fost suficiente apoi câteva raze pentru a-l sili să meargă în direcţia voită de noi; îndată ce părăsi zona vizată, am atacat un altul, apoi un al treilea...

Cinci au fost izgoniţi astfel, pe rând. Ţinteam un al şaselea, când am văzut doi, noi, care veneau în mare viteză.

— Exact ce ne temeam! zise Antoine. Şi câţi vor fi pe o întindere mare... Cum să menţinem o barieră de radiaţii? Ce cheltuială de energie!

— Dacă e necesară o radiaţie destul de puternică pentru a-i alunga, poate că o emisiune slabă ar fi suficientă pentru a-i ţine la distanţă, sugeră Jean.

— Ei, dar tu schiţezi un adevărat, plan de luptă. Mai întâi, însă, să vedem ce ne învaţă experienţa.

Chiar atunci, un zoomorf puternic se apropia de intrarea pe terenul de la cotul râului. I-am trimis un snop subţire de radiaţii. La început păru insensibil la atacul nostru şi continuă să înainteze. Curând însă mersul său se încetini.

— Se opreşte!

Se opri, într-adevăr, şi rămase mult timp nemişcat. În sfârşit, începu să dea înapoi.

— O să facem economii serioase! exclamă Antoine, bucuros.

Totuşi, pentru a ne încuraja aliaţii, am hotărât să facem o destul de mare cheltuială de energie, pentru a termina curăţirea cotului. De fiecare dată când un monstru din afară încerca să pătrundă pe terenul supravegheat de noi, îl opream cu o doză mică de raze.

După trei sferturi de oră, sarcina noastră era îndeplinită: la cotul râului nu mai rămăseseră decât nişte zoomorfi neglijabili. Tripezii îi puteau alunga cu mijloace proprii.

Succesul nostru îi entuziasma pe aliaţi, care de atunci ne-au urmat sfaturile ca pe nişte ordine sacre.

— Experienţa este hotărâtoare, spuse Jean. Ea comportă un învăţământ capital. Dacă nu ne grăbim, facem economie

de energie. Dar eu întrevăd un lucru mai important decât această economie: acumulatori cu randament slab vor fi de ajuns pentru a-i ţine pe zoomorfi, peste tot, la distanţă. Tripezii vor învăţa cu uşurinţă să construiască asemenea aparate care, după amorsare, îşi vor extrage energia activă şi pe cea de rezervă din radiaţiile solare. În felul acesta frontierele lor actuale vor deveni inexpugnabile.

În timp ce Antoine păzea cotul, eu şi Jean ne-am dus să ne întâlnim cu tripezii. Ne-au primit cu un entuziasm frenetic. Mii de ochi strălucitori dădeau feţelor lor o lumină şi un colorit fantastice. Mai ales „femeile” erau extaziate, flori mişcătoare, amfore palpitânde, în care pupilele luceau ca nişte licurici minunaţi.

Graţia, într-un elan de gratitudine, îmi repeta:

— Ce suntem noi faţă de voi? Biete creaturi neputincioase! Cât de frumoasă trebuie să fie viaţa pe Pământ şi ce fericire pentru mine să fiu umila ta prietenă!…

— Graţia, scumpă Graţia, nu există făptuiri atât de încântătoare ca tine pe planeta noastră… şi nu există niciun spectacol comparabil cu chipul tău! Fără îndoială, tu nu cunoşti farmecul fluviilor noastre, calmul pajiştilor, colinele îmbrăcate în păduri, febra exaltantă a oceanelor, amurgul ce se stinge încet în adâncul cerului, şi lumea vrăjită a florilor, dar această frumuseţe risipită pretutindeni nu atinge strălucitoarea ta perfecţiune…

— Fluvii… Ape ce curg… Valuri ce se ridică şi cad, cum le-ai descris tu, trebuie să fie ceva divin. Simt renăscând în mine amintiri care nu sunt ale mele, care vin din adâncul evurilor noastre, din timpurile când Marte cunoştea Apele Vii!

Ea repetă, cu tot corpul vibrând de entuziasm:

— Apele Vii…

Am reuşit să ne înţelegem cu tripezii pentru atacul general. El trebuia să se lărgească în mod treptat, pornind dintr-un unghi al teritoriului invadat, unghi în care era cuprins cotul recucerit.

Acest plan ne păruse preferabil unei acţiuni prea vaste de la început: el permitea să ne familiarizăm şi să-i

familiarizeze pe tripezi cu manevrarea în mod economicos a aparatelor, nu lăsa hiaturi pe unde zoomorfii uriaşi să se poată infiltra pe neaşteptate, ceea ce ar fi dus la mari pericole pentru aliaţii noştri şi poate pentru noi înşine.

Atacul începu în după-amiaza zilei, cu o cheltuială modestă de energie. În câteva ore, îi silisem pe invadatori să se retragă cu trei kilometri (de pe o suprafaţă de aproximativ cinci sute de hectare).

Rămânea un mare număr de zoomorfi mici, a căror urmărire ar fi cerut o asemenea risipă de timp, încât trebuia să renunţăm în mod provizoriu la ea. La căderea nopţii, am stabilit un baraj de raze în evantai; slab, într-adevăr, dar suficient ca să-i ţină la distanţă pe invadatori.

— Va fi imposibil să menţinem barajul, când vom curăţi un teritoriu de cinci, şase ori mai întins, remarcă Jean. Numărul aparatelor e prea mic.

— Să ne gândim deci la fabricarea unor acumulatori mai slabi.

Era relativ uşor, acum când dezvoltasem utilajul nostru, cu atât mai mult cu cât aparatele de baraj, în afară de dimensiunile lor mici, nu aveau nevoie de precizia celorlalte.

Am comunicat Şefului Implicit proiectul nostru şi el i-a înţeles importanţa.

O mulţime luminoasă se îmbulzea în jurul unor mari focuri răspândite pe câmpie: tabăra tripedă ne amintea secolele în care războinicii îşi aşezau bivuacurile în ajunul bătăliilor (înaintea epocii războaielor cu radiante), de la luptele corp la corp ale omului primitiv, înarmat cu măciucă şi suliţă, până la bătăliile cu tunuri uriaşe şi avioane.

Speranţa reda mulţimii ceva din înflăcărarea dispărută de atâta vreme.

— Se pare că lumea noastră a reîntinerit! îmi spunea Graţia. Visul Viitorului a reînviat. Mulţi dintr-ai noştri speră că Pământul va reînsufleţi planeta noastră.

— Şi tu, Graţia, ce crezi?

— Nu ştiu. Sunt fericită, mă simt mai puternică…

Un poet de odinioară scria:

Tu mă priveai în noaptea mea
Cu frumoşii tăi ochi, ca nişte stele,
Care mă înmărmureau!

Imagine hiperbolică pe Pământ, dar cât de inferioară realităţii, aici! Ochii Graţiei, mai diferiţi şi mai schimbători decât ochii noştri lipsiţi de strălucire, erau într-adevăr comparabili cu o constelaţie de mari stele multicolore.

Ieşisem din tabără şi, în tenebrele reci, eteralii îşi multiplicau evoluţiile lor misterioase. Cu o exaltare amplificată de prezenţa Graţiei, imaginaţia mea se avânta spre ei.

— Nu-i vom înţelege niciodată! am spus eu, cu melancolie.

— E mai bine aşa, răspunse ea. E preferabil să nu înţelegem prea multe lucruri.

Câtă afecţiune emana din vocea ei! Am vibrat până în adâncul fiinţei mele.

— Graţia, pe tine aş vrea să te înţeleg!

— Eu sunt simplă, mult mai simplă decât tine! Mă las în voia înclinaţiilor mele şi nu cercetez ce ascund.

— Pentru ce vii spre mine?

— Pentru că lângă tine sunt fericită.

Mă atinse uşor şi am simţit trecând nu ştiu ce fluid, mai inefabil decât un parfum, mai evocator decât o melodie. Mă trezeam la o viaţă ciudată şi încântătoare, care prelungea imaginea Graţiei în trecut şi în viitor.

Frigul se-nteţea; ne-am întors către focuri. Ne-am oprit lângă Şeful Implicit, din care ea se trăgea. El ne privea cu o curiozitate senină, mirat cred de intimitatea care se înfiripase între fiica sa şi mine, intimitate care, în fond, îl bucura.

Ar fi părut absurd să bănuiască o atracţie sexuală: nepotrivirea dintre tripezi şi oameni era prea mare! Chiar dacă o asemenea atracţie ar fi fost posibilă, tatăl n-ar fi avut de ce să se îngrijoreze. „Fluiditatea” extraordinară a iubirii marţiene, eliberată de orice gest brutal sau bizar, exclude, după cum am spus, orice aversiune, ură şi gelozie.

Niciun tată, nici o mamă nu intervin în preferinţele descendenţilor lor. Doi îndrăgostiţi îşi pot fi credincioşi datorită unei afecţiuni exclusive, fără a se lega prin rituri sociale, sau prin promisiuni individuale. Cât despre copii, ei sunt de prea multe milenii în grija comunităţii, pentru a mai fi necesar ca părinţii să se gândească la soarta lor. În general, familia nu există în sensul familiei terestre, cu toate că cei mici sunt la fel de iubiţi ca şi ai noştri. Nici o îndoială penibilă, care tulbură încă atâţia oameni, asupra autenticităţii filiaţiei. Tripezii au privilegiul unui instinct infailibil, care îi face să cunoască dintr-o dată dacă noul născut le aparţine sau nu.

Dacă preferinţa mea pentru Graţia îl bucura pe Şeful Implicit, aceasta se datora faptului că el însuşi avea o mare simpatie pentru tereştri. Imaginaţia sa, mai mult decât a celorlalţi tripezi, era asemănătoare imaginaţiei strămoşilor. Venirea noastră (mi-a spus-o mai târziu) trezise în el vise şi redase Viitorului, lucrurilor Posibile, o putere de seducţie până atunci stinsă. În seara aceea, el mă întrebă:

— Cerul nostru e atât de frumos ca al vostru?

— Noaptea e incomparabil mai frumos, am răspuns. Noi n-avem nimic asemănător acestor vieţi luminoase, care evoluează sub stele mai strălucitoare decât ale noastre. Nopţile voastre ar fi întru totul superioare dacă ar fi mai calde, cum sunt ale noastre vara, până şi în ţările unde iernile sunt aspre.

— Aceste nopţi calde trebuie să fie foarte plăcute!

— Au mult farmec.

— Şi zilele?

— Le găsesc preferabile alor voastre, dar poate că vouă nu v-ar plăcea deloc. Plantele noastre sunt mai colorate şi mai numeroase; ele produc flori, din care se vor naşte alte plante, flori aproape tot atât de strălucitoare ca şi femeile voastre. Trei sferturi din suprafaţa Pământului sunt acoperite de ape care curg sau palpită; ora ce precede ziua şi cea care îi urmează au mult mai multă strălucire decât pe Marte.

— Noi nu suntem nimic, zise el, şi ochii lui magici mă

priviră cu melancolie. Viaţa Planetei noastre va fi mult mai scurtă decât aceea a Pământului! Vârsta radiantă a trecut – şi nu le-a fost dat strămoşilor noştri să treacă peste abisurile spaţiului… Prea mic şi prea îndepărtat de Soare, astrul nostru nu putea să aibă o evoluţie comparabilă cu cea a astrului vostru!

— Mie mi se pare mai uimitor. Noi nu avem decât un fel de viaţă, iar voi aveţi trei!

— Nu era decât unul, în timpul Marii Puteri! Cum, totuşi, viaţa a început la voi aproape în acelaşi fel ca la noi, cred că se va multiplica şi pe Pământ, *când declinul va fi început.* E logic să credem că această multiplicare va fi mult mai surprinzătoare decât aici!

Două flăcări ne învăluiau cu undele lor binefăcătoare şi am constatat încă o dată că facultăţile abstracte ale tripezilor le depăşeau pe ale noastre.

— Nu înţeleg de ce, cu inteligenţa voastră subtilă, aţi renunţat la creaţie, am spus.

— N-am renunţat în mod spontan. A trebuit foarte mult timp şi încercări fără număr, pentru ca facultăţile creatoare să dispară.

— Totuşi, voi înţelegeţi atât de uşor lucrurile străine civilizaţiei voastre…

— Da, înţelegem; cred chiar că am putea *învăţa* tot ceea ce se face pe Pământ. Dar noi nu mai ştim să extragem noţiuni noi din noţiunile noastre vechi, nu mai ştim şi am pierdut gustul acestei operaţiuni. Ni se pare atât de inutilă! Poate că, dacă am face-o, ar fi o cauză de nenorocire, prin revenirea acestei previziuni acute, inestimabilă pentru rasele tinere, dar care duce la deznădejde rasele îmbătrânite. E mai bine de o mie de ori să nu ne gândim la viitor, să amorţim în acest prezent, în care nu suferim decât când ne ameninţă Vieţile inferioare. Şi cu toate acestea, de la venirea voastră, ceva palpită în mine, o ciudată dorinţă de reînnoire, aspiraţia către o viaţă mai intensă şi mai vastă!

Aruncă în foc câteva blocuri de combustibil şi rămase visător.

IX

În următoarele patru zile, am lărgit cu încetul zona curăţată şi am ocupat, adăugând şi terenul cucerit la început, aproximativ o mie opt sute de hectare, apoi a trebuit să ne odihnim – nu pentru că rezerva noastră de energie ar fi scăzut simţitor (o reînnoiam fără multă dificultate), dar devenea dificil să menţinem un baraj eficace.

Ne-am îndreptat atunci toate eforturile asupra fabricării acumulatorilor defensivi. Patru dintre aceste mici aparate, puse la punct, trimiteau radiaţii în evantai pe o linie lungă de un kilometru, dar rămâneau de acoperit cinci kilometri, ceea ce ne stingherea foarte mult în timpul atacului.

S-a hotărât, prin urmare, să ne ocupăm de completarea mijloacelor noastre de luptă şi, timp de zece zile, toată tabăra construi aparate. Ar fi fost greu de recrutat, pe Pământ, ucenici în stare să înţeleagă atât de repede ca tripezii o sarcină complicată şi să o îndeplinească cu atâta îndemânare. În schimb, tereştrii ar fi dovedit mai multă iniţiativă. Prietenii noştri, chiar cei de elită, abia depăşeau stadiul asimilării; îşi îndeplineau foarte bine treaba, dar se arătau ciudat de lipsiţi de iniţiativă.

Fiecare gest, repede învăţat, devenea automat, dar în faţa neprevăzutului trebuia să intervenim noi. Cu toate acestea, fabricarea aparatelor înainta cu mult mai repede decât ar fi avansat, în aceleaşi condiţii, pe Pământ şi tripezii ne livrau aparate în serie, toate întocmai ca modelele.

Trecuseră cam două săptămâni şi aproape întreaga linie de acoperire era protejată; datorită debitului lor slab, acumulatorii se reîncărcau cu uşurinţă de la razele solare.

După organizarea muncii, însuşi automatismul tripezilor ne-a dat răgaz să examinăm mai de aproape Regnul zoomorfilor. În zona invadată, ca şi în zonele ocupate de multă vreme de către aceste organisme, am observat imediat că nu există nimic asemănător diviziunii vegetalo-animale, caracteristică vieţii terestre şi, de asemenea, vieţii marţiene căreia îi aparţineau tripezii.

Toţi zoomorfii iau alimentele din sol, dar zoomorfii superiori sunt şi „carnivori”. Absorbţia alimentelor se face prin suprafaţa corpului: zoomorfii nu au niciun orificiu pentru înghiţirea substanţelor. Totul are loc printr-un fel de osmoză. Luată de la minerale sau de la fiinţe vii, hrana pătrunde în organism sub formă de corpusculi infinitezimali. Prada nu piere decât în mod excepţional: după o perioadă de toropeală, care suspendă orice activitate vitală, ea se reînsufleţeşte.

Ne-a fost uşor să prindem zoomorfi mici sau mijlocii şi să le studiem anatomia. Deocamdată, nu ne este posibil să înţelegem cu precizie modul de funcţionare a organelor lor şi nici măcar să le identificăm întru totul.

După cum am scris, alcătuirea zoomorfilor superiori este trilaterală. Speciile inferioare au o structură tot atât de confuză ca şi ciupercile sau algele. Inferiori sau superiori, toţi lasă să se vadă numeroase vacuole, adesea dispuse în lanţuri sau în triunghiuri. Noi presupunem că aceste vacuole servesc în special pentru circulaţie şi nutriţie.

În lipsa lichidelor, circulaţia se face, fără îndoială, prin lansări de particule microscopice; am putut urmări, cu ajutorul ultralupei, pe câţiva zoomorfi „vivisecţionaţi”, curenţi şi vârtejuri de elemente ce par să corespundă circulaţiei sângelui şi sevei.

La început, am crezut că anumiţi zoomorfi sunt fixaţi de sol. Ne înşelam: toţi zoomorfii se mişcă, dar indivizii speciilor rudimentare nu o pot face decât *după lungi intervale de imobilitate,* probabil când au secătuit locul pe care se fixaseră.

Forma turtită a zoomorfilor arată, cred, că le trebuie o mare suprafaţă pentru a ataca în mod convenabil solidele fără viaţă sau vii cu care se hrănesc. E cu atât mai probabil să fie aşa, cu cât par să ia puţin din atmosferă. Solul rigid a trebuit să joace un mare rol în formarea lor şi, deoarece n-au rădăcini, nu este de mirare că s-au lipit şi s-au întins la suprafaţă.

Se poate observa, de altfel, că turtirea corpului e ceva mai mică la zoomorfii de pradă – dar cum continuă să

extragă din sol partea principală a alimentaţiei lor, această evoluţie nu are nici o importanţă.

Nu există la zoomorfi niciun indiciu al instinctului de asociere şi nu mă refer la un instinct evoluat, cum este cel al furnicilor, termitelor, albinelor, sau măcar al viespilor sau al castorilor, ci la un instinct rudimentar, cum e cel care adună laolaltă păsările migratoare, turmele de bizoni sau haitele de lupi. Acţiunile zoomorfilor sunt strict individuale. Nu am constatat nici o urmă de existenţă a familiei.

Fecundaţia este exterioară; noii născuţi par să ţâşnească din pământ, atât de mică e sămânţa, şi încă aproape invizibili, par să aibă toate aptitudinile speciei lor.

Se poate vorbi despre inteligenţă la zoomorfi? S-ar zice mai curând că sunt în întregime la discreţia „tropismelor”, cu atât mai diferite cu cât animalul este mai evoluat. Am căutat indicii de organe de dirijare sau de transmitere; presupunem că aceste organe ţin de dispunerea vacuolelor; acolo unde te aşteptai să găseşti un cap, ca la animalul terestru sau marţian, nu există nici o alcătuire materială deosebită, ci mai multe sisteme de vacuole în interiorul cărora se mişcă, cu o regularitate remarcabilă, corpusculi multipli.

Cât despre vacuolele dispuse în lanţuri şi unite prin canale foarte mici, totul ne face să presupunem că ele înlocuiesc aparatele noastre nervoase şi musculare.

Nimic nu e mai ciudat decât evoluţiile acestor fiinţe plate şi informe, care par să meargă la întâmplare, trasând nenumărate zigzaguri, până când sunt solicitate de vreo momeală sau de vreun pericol.

Când un zoomorf-pradă simte apropierea unui zoomorf-carnivor, el fuge imediat şi are destule şanse să scape, căci, la o distanţă variabilă după specii, dar niciodată prea mare, va înceta să fie perceptibil. De altfel, vânătoarea nu e continuă, ca în pădurile şi savanele noastre: zoomorfii carnivori trăind şi ei mai ales cu ceea ce extrag din sol şi din atmosferă, îşi caută prada vie numai la răstimpuri.

Prin contrast cu viaţa zoomorfilor, viaţa animalelor şi a plantelor marţiene aproape că nu ni se mai părea stranie.

Plantele amintesc, mai mult sau mai puţin nelămurit, dar amintesc plantele noastre. Animalele superioare sunt asemănătoare vertebratelor noastre: goana unora, zborul altora, cele cinci labe sau cele cinci aripi, până la urmă ni s-au părut fireşti. Cât despre fiinţele acvatice, cele cinci membre înotătoare le apropie mai mult de batracieni decât de peştii noştri.

La toate, circulaţia este lichidă; e un fel de sânge care le hrăneşte corpul, cu toate că acest sânge poate fi violet, albastru sau verde; aparatele care îl conţin amintesc venele şi arterele noastre, deşi inima unică este înlocuită prin două, trei, patru, cinci pungi care pulsează, după specii.

Ele au boturi; ochii lor multipli sunt ochi adevăraţi; organele lor digestive nu diferă prea mult de organele multor animale terestre. Dacă n-am fi văzut niciodată fie păsări, fie peşti, fie insecte, ele ne-ar fi părut fără îndoială tot atât de neobişnuite ca animalele marţiene. Dar am recunoaşte, după un timp, o înrudire între mamifere şi păsări, sau insecte, sau peşti. Am procedat la fel şi cu organismele marţiene omoloage ale organismelor de pe Pământ, care diferă însă de zoomorfi şi cu atât mai mult de eterali!

Cât despre tripezi, am ajuns să-i considerăm oameni, deşi evoluţia lor i-a separat mai net, în unele privinţe, de animalitatea noastră superioară, decât a făcut-o cu majoritatea animalelor marţiene cele mai perfecte. Dar poziţia lor verticală, mai ales mentalitatea lor, uimitor de apropiată de a noastră, emotivitatea lor, farmecul lor şi mai ales farmecul femeilor lor măreau, în fiecare zi, o apropiere, o intimitate care face din ei familia noastră de Dincolo-de-Pământ.

În timpul nopţii, păstram obişnuinţa de a ne refugia în *Stellarium*, în spatele taberei. În primele zile, unul dintre noi făcea de gardă, apoi sentimentul unei siguranţe desăvârşite ne-a făcut să părăsim această măsură de precauţie; dormeam toţi trei atât de liniştiţi ca şi cum am fi trăit într-o casă pe Pământ.

În general, tripezii se trezeau înaintea noastră. Câteva

sute dintre ei, ispitiţi de peşteri, se stabiliseră sub terenul recucerit; ceilalţi circulau după bunul lor plac.

Într-o dimineaţă, am fost treziţi de lovituri în peretele *Stellarium*-ului şi am văzut numeroşi tripezi, foarte tulburaţi, care, neputându-şi exprima emoţia prin cuvinte, făceau gesturi violente.

Imediat ce ne-au văzut în picioare, şi-au înmulţit semnalele; am ştiut imediat că zoomorfii trecuseră peste bariere.

— Peste toate barierele? întrebă Antoine, foarte surprins.

— Nu! răspunseră mai mulţi tripezi în acelaşi timp (semnele nu se amestecau, cum s-ar fi amestecat cuvintele), numai la dreapta… o sumedenie de duşmani. Un mare număr de ai noştri au pierit.

— Venim imediat!

Stellarium se şi ridicase de pe sol şi curând planam deasupra mulţimii. Şapte zoomorfi enormi – cel mai mare avea aproape o sută de metri lungime – evoluau printre cadavrele tripezilor fulgeraţi. Alţi tripezi zăceau în albia râului ancestral şi, dincolo de albie, o mulţime enormă gesticula desperată.

La extrema dreaptă a teritoriului recent recucerit nu mai era niciun triped viu, ceea ce ne-a permis să pornim imediat la atac. Deoarece era imposibil să atacăm toţi monştrii direct, am adoptat o tactică „fragmentată” şi, cum îi iradiam cu mai mare intensitate ca de obicei, am obţinut retrageri rapide. Socotind cinci secunde de iradiere pentru fiecare zoomorf, puteam relua atacul de două ori pe minut. Şi deoarece fasciculele cădeau totdeauna în aceeaşi direcţie, fuga a fost orientată cum am vrut noi. De altfel, din inerţie, zoomorfii nu se întorceau spre punctul de plecare; ei urmau, chiar în timpul intervalelor de răgaz, aproape linia pe care voiam noi s-o urmeze.

Ne-a trebuit mai puţin de un sfert de oră ca să curăţăm locul; apoi Jean a ieşit ca să examineze radiatorul din extrema dreaptă.

— Axul aparatului se ridicase cu câteva grade, declară el la întoarcere. Drept urmare, razele nu mai măturau solul.

Zoomorfii au trecut pur şi simplu pe sub fasciculele de raze.

— S-a reparat? am întrebat eu.

— Desigur.

— Asta trebuie să ne determine să stabilizăm mai solid înclinarea axului! zise Antoine. O nimica toată. Acum să cercetăm cum s-au petrecut faptele.

În timp ce schimbam aceste replici sumare, Şeful Implicit veni în goană. Părea foarte emoţionat. Corpul îi fremăta ca un mesteacăn în vânt, şi el ne mulţumi vehement, explicându-ne:

— N-am îndrăznit să întoarcem niciun aparat împotriva invadatorilor, căci am fi deschis o nouă breşă celor de afară.

— O explicaţie de necombătut! am mormăit eu, gândindu-mă la lipsa lor de iniţiativă.

Antoine îl întrebă pe Şeful Implicit, arătându-i un grup de tripezi fulgeraţi:

— Crezi că sunt morţi?

O tristeţe cenuşie se citi în privirile aliatului nostru.

— Cred că da, zise el. Dar dintre cei care au putut fugi în albie, mulţi vor fi salvaţi.

— Aveţi leacuri?

— Nu împotriva acestui rău. Cine nu moare îşi revine mai mult sau mai puţin repede din amorţeală şi vindecarea e completă după câteva ore sau zile.

Lăsă capul în jos şi adăugă, tremurând:

— Fiica mea…

Răscolit, am cerut să ies din *Stellarium*.

— Te însoţesc, zise Antoine. Trebuie să încercăm să-i ajutăm pe aceşti nenorociţi!

Nu îndrăzneam să-l întreb pe şef, ci examinam îngrozit cadavrele.

— Ea nu-i printre ei, zise el. A putut trece hotarul.

Emoţia mea foarte profundă era amplificată de însăşi surpriza emoţiei. Această existenţă neînsemnată, pierdută până de curând în adâncul cerului, în picătura de foc roşu ce tremură seara printre minusculele candele solare, această creatură atât de diferită de oameni şi de toate

vietăţile ce-i înconjoară pe oameni, iată că mă face să cunosc spaimele, desperările şi nerăbdarea copleşitoare şi speranţa violentă combinată cu groaza – întreaga dramă a iubirii şi a morţii.

În acest timp, îl urmam pe Şeful Implicit şi am ajuns pe marginea râpei lungi care fusese un râu, pe când mai existau încă râuri în această lume condamnată.

Corpuri întinse în dezordine, o mulţime înnebunită ca un popor de furnici alungat de o inundaţie, câţiva tripezi care îşi dădeau silinţa să dea îngrijiri celor fulgeraţi…

Graţia era nemişcată şi părea fără suflare, cu corpul ţeapăn. Mi-am amintit de dimineaţa aceea în care a murit sora mea Clotilde, când abisurile neantului înghiţeau universul.

Şeful Implicit îmi ghici gândurile.

— Ea n-a murit! zise el.

Aplecat asupra ei, o privea foarte atent; ochii lui, întunecaţi de tristeţe, aruncară luciri mai intense. Liniştit şi deoarece el era Animatorul, plecă să examineze alte corpuri.

Cât timp am rămas singur lângă Graţia? Cred că niciun sfert de oră, dar durata, plină de fluxul tumultuos al senzaţiilor, se dilata fără sfârşit. Apoi au venit nişte tripezi, care au transportat-o într-un adăpost încălzit cu un radiator destul de asemănător armelor aliaţilor noştri.

Timpul îşi reluă ritmul normal, emoţiile îşi opriră tumultul: credeam în reînvierea Graţiei şi Şeful Implicit îmi sporea speranţa cu fiecare vizită a sa.

Cu toate acestea, când ea deschise pleoapele, am avut o emoţie atât de puternică, încât am rămas paralizat. Ochii ei frumoşi mi-au evocat, la început, o constelaţie învăluită de aburii ce se ridică pe malul lacurilor toamna; apoi, din ei a ţâşnit lumina ca înaintea zorilor. Mă privea cu o mirare blândă, care devenea tot mai duioasă.

În sfârşit, îmi zise:

— Monştrii sunt învinşi, devreme ce eşti lângă mine…

— Da, au fost respinşi.

Bucuria radia aşa cum emană parfumurile din obiectul

mirositor, şi sentimentele Graţiei se formau, se metamorfozau, exprimate prin gesturi atât de diafane, încât comunicam aproape direct de la conştiinţă la conştiinţă.

Urmă o pauză, care ar fi însemnat tăcere pentru fiinţele obligate să se folosească de cuvinte; între noi pluteau lucruri de nespus, misterioase păsări călătoare ale sufletului.

Apoi, ea reluă:

— Sunt foarte fericită că te văd *acum,* lângă mine!… E ca şi cum prezenţa ta m-a făcut să renasc! Atât de fericită încât nu mă poţi înţelege.

La auzul acestor cuvinte, mă cuprinse o exaltare neştiută.

— Şi eu sunt fericit, am spus. O fericire atât de nouă ca dimineaţa vieţii mele!

Mă aplecasem spre ea, umerii noştri se atinseră, braţul Graţiei se lăsă cu gingăşie pe gâtul meu. Am avut atunci presimţirea unei senzaţii ce depăşea toate senzaţiile omeneşti.

Dar Şeful Implicit intră, însoţit de Antoine:

— Nu mai e niciun pericol, zise el. Înainte de a se însera, îşi va recăpăta toate puterile.

Şi cum Antoine şi cu mine îl priveam, întrebător, continuă:

— Totdeauna e aşa. Totdeauna vindecarea e completă.

Nu se înşela. Dimineaţa, Graţia nu mai avea nimic. Am văzut-o în fiecare zi, în timp ce reîncepeam ostilităţile. Curând, ele se terminară. Între timp, aparatele de baraj fuseseră construite. Pentru a preîntâmpina lipsa de iniţiativă a tripezilor, am prevăzut cu minuţie tot ce se putea întâmpla şi am enumerat măsurile ce trebuiau luate în fiecare situaţie dată.

Ei cunoşteau acum perfect modul de fabricare a radiatoarelor şi, după cum am spus, abilitatea, promptitudinea şi precizia lor le întreceau cu mult pe ale noastre; îşi propuneau să construiască destule aparate pentru apărarea tuturor frontierelor lor.

— Îi vom învăţa pe vecinii noştri ceea ce ne-aţi învăţat,

zise Şeful Implicit, în ziua când se pregătea să se întoarcă, împreună cu grosul armatei, către peşterile natale. Ei îi vor învăţa pe alţii. Treptat, ştiinţa voastră va pune specia noastră la adăpostul invaziilor. Trimişii Pământului îi vor fi salvat pe umilii lor fraţi de pe Marte!

X

Şi zilele treceau. Am cunoscut alte grupe de tripezi, apoi, într-o câmpie vastă, am construit o structură luminoasă, atât de mare şi de puternică, încât trebuia să fie văzută de pe Pământ. Şi într-o noapte senină, am lansat primele semnale de apel, după sistemul semnelor lungi şi scurte pe care ni le-au transmis oamenii ultimului secol, sistem atât de perfect şi de simplu, încât poate traduce limbajul omenesc în atâtea moduri diferite câte simţuri are omul şi aproape în câte forme de energie există[5].

Am fost înţeleşi imediat, căci repetam semnalele folosite de către exploratorii Pământului. Zece posturi radiogene ne-au răspuns; am obţinut veşti atât de precise de pe Pământ, cum sunt cele ce se comunică, prin unde, de la oraş la oraş, de la continent la continent. Antoine şi Jean au primit „radiograme stelare” de la familiile lor şi eu, care nu mai am pe nimeni, câteva mesaje prieteneşti.

Călătoria noastră stârnea un entuziasm frenetic pe întreaga planetă; jurnalele sărbătoreau cel mai mare eveniment al secolului, considerat de unele dintre ele drept cel mai mare eveniment din istoria omenirii.

Apropierea mea de Graţia crescu şi mai mult. O vedeam îndelung în fiecare zi şi sentimentele mele deveniseră atât de stranii, încât mă temeam să le analizez. Cum să definesc aceste înfiorări, aceste unde prodigioase? Nimic nu seamănă cu ele, din câte am trăit până acum. Ideea că putea fi vorba de dragoste, în sens omenesc, mi se părea absurdă şi chiar respingătoare. Bietul simţ al voluptăţii

---

[5] Sistemul Morse, care se poate adresa vederii, auzului, pipăitului, chiar mirosului şi gustului, care poate întrebuinţa toate mişcările şi folosi aproape toate energiile perceptibile (n.a.).

noastre era complet amorţit; trezirea lui la apropierea de Graţia m-ar fi umplut, cred, de dezgust şi ruşine.

Totuşi, era dorinţă ceea ce simţeam lângă ea; la fiecare atingere uşoară a corpului ei adia acea desfătare minunat de pură pe care o simţisem în ziua revenirii ei la viaţă. Să fie totuşi dragoste? Atunci ea este atât de străină de dragostea noastră vrednică de milă, pe cât de străină e Graţia de feminitatea pământeană…

Deoarece niciun cuvânt nu putea exprima ceea ce simţeam, deoarece Graţia, fără îndoială, n-ar fi înţeles sentimentele mele, mă mulţumeam să le trăiesc şi amândoi rătăceam ca nişte umbre fericite în păduri, pe malul lacurilor liniştite, în adâncurile subterane.

Într-o zi, am ajuns într-o peşteră spaţioasă, unde licăriri de acvamarin urcau din sol şi alunecau pe pereţi. Legenda lui Marte era înscrisă în piatră, din timpurile când tânăra planetă crea primele fiinţe.

Ne-am aşezat pe o piatră veche, a cărei substanţă, risipită odinioară în nenumărate gângănii, nu mai forma decât un bloc greu şi melancolic, în care energii obscure se leagănă şi se învârtejesc fără încetare.

Acolo am simţit, cu o certitudine orbitoare, că Graţia îmi devenise mai scumpă decât orice altă fiinţă şi nu m-am putut opri să i-o spun.

Ea se înfioră toată ca frunzişul unui copac, ochii ei frumoşi se umplură de luciri vrăjite; îşi lăsă uşor capul pe umărul meu. Atunci… ah, cine-ar putea să spună!… O îmbrăţişare, doar o îmbrăţişare, tot atât de castă ca îmbrăţişarea unei mame care îşi ia copilul în braţe, şi toate plăcerile de altădată mi se părură nişte biete frunze ofilite: bucuriile neaşteptate aduse de vânt, miresmele de pe colină, reînvierea dimineţii, născocirile divine ale amurgului, şi întreaga legendă a femeii, construită cu atâta migală de-a lungul mileniilor, şi femeia însăşi, din ceasul când o credeam suprema beţie a universului… Nu mai exista nimic. Totul dispăruse în acest miracol care părea însuşi miracolul Creaţiunii…

PARTEA A DOUA
ASTRONAUŢII

I

Amintirile plutesc într-un abur de legendă. O nostalgie tot atât de plăcută ca această seară de septembrie mă poartă „în noaptea veşnică… prin spaţiul mort“, până la steaua roşie pe care am trăit mai multe anotimpuri.

În zarea dinspre apus, o lumină slabă creşte şi urcă spre stele. Însoţitoare minusculă a Pământului, Luna se iveşte, de culoarea aramei, imensă, de zece ori mai înaltă decât biserica Saint-Michel şi părând să ocrotească la sânul său întregul sat Mièvres.

Treptat, lumina ei face să pălească giganţii pierduţi în adâncul întinderilor stelare, în timp ce plăpândul Marte, microb al Infinitului, este mai strălucitor, văzut de aici, decât triplul Sirius.

Bătrâna mea grădină, cu arborii ei strâmbi, cu ierburile tari şi cu florile sălbatice, se transformă în stepa vrăjitoarelor.

Văzduhul s-a înfiorat: *Albatrosul,* racheta albastră a lui Antoine, coboară în spirală şi aterizează uşor ca o libelulă pe terenul bătătorit din livadă. Din el coboară Antoine, Jean şi Violaine, cu care voi relua curând călătoria în spaţiile interstelare.

Jean ne-a impus-o, cu delicateţe, dar imperios, pe Violaine. De fapt, nu voinţa lui vorbea, ci mai degrabă voinţa acestei frumoase fiice a oamenilor.

Nu seamănă cu fratele său. Pare născută în ţările calde, cu părul ei noptatic, şerpuitor, cu ochii de foc negru şi corpul ritmic, pe când Jean seamănă cu unul dintre războinicii blonzi şi roşcovani ai Galiei celtice.

Din principiu, Antoine şi cu mine rezistăm de o lună, dar

voinţa Violainei va învinge chiar în seara aceasta.

În fond, nu e un lucru care să ne displacă. În timpul zborului cosmic şi cât am trăit pe Marte ne-a lipsit prezenţa unei femei, prezenţa gingaşă, care adaugă graţie vieţii zilnice.

— Grădina ta se înţelege bine cu lumina Lunii, spune Jean. Ea trăieşte, natura i-a făcut darul regesc al bucuriei.

Antoine îşi înalţă sprâncenele, verifică afirmaţia lui Jean cu o privire circulară şi încuviinţează cu indiferenţă:

— Adevărat. Lumina Lunii i se potriveşte…

— E încântător de bătrână, intervine Violaine, întorcându-şi chipul fermecător către stele.

Ea arată cu degetul spre Marte:

— Am să-l văd, deci, de-aproape.

— Bine, spune Antoine, văd că ai luat hotărârea *noastră* definitivă.

Nu râde, dar surâsul i se întinde pe faţă, părând aproape hilar, în timp ce mormăie:

— Te înşeli dacă-ţi închipui că mergi să te distrezi. Mai întâi, călătoria neobişnuită cu *Stellarium*.

— Spre stele.

— Şi anulând Soarele! Ca monotonie, nimic mai desăvârşit. Cât despre Marte însuşi, nu-i un spectacol prea plăcut!

Ea ripostează vehement:

— Nu, dar pasionant! Vă grăbiţi să-l revedeţi, fiecare în felul lui: Jean cu exaltare, Antoine cu o curiozitate nesăţioase şi tu, Jacques, cu dragoste.

— Exact, încuviinţez eu.

— Cât despre mine, ştiu că va fi o călătorie în lumea feeriei!

Antoine începe să râdă, de data aceasta cu râsul său dogit şi înăbuşit.

— Hai, tânără africană, eşti sora lui Jean, cu toate că nu s-ar părea.

II

A venit timpul. *Stellarium* ne va purta în adâncurile insondabile. Nu mai este plecarea furişată de odinioară. Lucrătorii noştri au vorbit, mulţimile au venit pe pământ şi prin văzduh. Ele înconjoară terenul împrejmuit, zboară deasupra lui, ocupă drumurile apropiate şi fac un zgomot de stup.

Din când în când se înalţă un vuiet, care se repercutează frenetic, entuziast, parcă vag ameninţător.

Stellarium e gata de plecare. Ultimele verificări s-au terminat. Ne luăm rămas bun de la Pământ. Lacrimi, îmbrăţişări, cuvinte şi nava astrală se închide deasupra noastră.

Antoine şi-a scos ceasul. Jean şi cu mine suntem la comenzi.

— Ora 10!

E semnalul.

Prin pereţii indestructibili, dar elastici, auzim vuietul, strigătele mulţimii, îi vedem vârtejurile frenetice. Curând, nu mai e decât o mişcare confuză de insecte aeriene şi terestre.

Apoi peisaje şi oraşe, apoi o suprafaţă neclară şi câţiva ultimi aviatori.

— Gata! murmură Antoine. Suntem ai Spaţiului.

— Şi el e al nostru! ripostă Jean, temerarul.

Violaine, puţin palidă, adaugă:

— Sclavi şi stăpâni.

*

* *

Zile şi iar zile. E ciudat că ni-e atât de puţin teamă. Singuri, în singurătate – şi ce singurătate! Niciun sprijin în acest vast mediu înconjurător care este, pentru fiinţele noastre materiale, vidul absolut.

Să fie acolo, după cum presupun – mai mult chiar, după cum cred – un furnicar de existenţe incompatibile cu ale noastre? Câteva indicii încep să reveleze asta celor mai subtile aparate, prelungiri ale fiinţelor noastre. O percepţie infimă, indirectă a *ceva.*

Atmosfera terestră se manifestă permanent prin

rezistenţa sa, prin mişcările ei, de la cea mai uşoară boare a dimineţii, până la cicloanele ce ridică şi scufundă marile nave oceanice, dezrădăcinează arborii şi răstoarnă monumentele. Aici, *nimic, nimic.* Nici o rezistenţă, nici o mişcare în afara celei, materiale, a astrelor, nici o revelaţie.

Totuşi, suntem stăpâniţi de o impresie de siguranţă deplină. Violaine, care nu e călită de o primă experienţă, s-a obişnuit imediat. Poate că este şi mai puţin conştientă decât noi de riscurile călătoriei.

Familiară, spontană, uneori capricioasă, ea reprezintă, în această navă interstelară, întreaga tinereţe şi graţie feminină a Pământului.

III

După trei zile, aterizăm.

Coborâm, mai întâi, într-o regiune ocupată de Regnul zoomorf. E un loc sinistru, ca toate cele în care viaţa corespunzătoare Vieţii terestre a dispărut.

Un sol roşcat, care a fost poate roditor cândva, dar pe care o uscăciune multimilenară l-a pietrificat. La orizont, un lanţ de munţi pleşuvi şi ameninţători, presărat cu piscuri, conclav funebru ce ne face să visăm.

— Totul e de o superbă melancolie, murmură Violaine. Regnul stâncilor, Regatul sterilităţii.

— A, nu, nu! ripostează Jean. Dimpotrivă, un ţinut foarte fecund. Aici abundă a doua Viaţă marţiană… Eşti doar avertizată, Violaine, deschide ochii!

Suntem încă în interiorul lui *Stellarium*, dar carcasa transparentă lasă să se vadă toate detaliile peisajului.

Violaine le cercetează cu mai multă atenţie.

Ea începe să discearnă structurile stranii care ne izbiseră atât de mult în timpul primei noastre călătorii. Datorită culorii şi subţirimii lor, acestea abia se deosebesc de sol, dar dacă le priveşti cu atenţie formele, nu le mai vezi decât pe ele: o fâşie de pământ apropiată de *Stellarium* este literalmente acoperită.

Cele mai multe sunt imobile.

— Oh, dar… acolo… uitaţi-vă cum se mişcă! exclamă Violaine, cu ochii strălucitori.

— Fii atentă la formele principale, îi spune Antoine, curelele în zigzag cu nodurile la colţuri, spiralele cu centre albăstrii, masele opace de unde pornesc linii-curele.

Violaine, hipnotizată, contemplă cu stupoare aceste Organisme fantastice.

— Să fie, într-adevăr, viaţă? murmură ea.

— Fără nici o îndoială.

— E adevărat că unele te fac să te gândeşti la nişte caracatiţe foarte plate.

— Falsă analogie! N-au nici o legătură cu vreun animal sau plantă de pe Pământ.

— Aş vrea să ies!

Jean începu să râdă:

— Potoleşte-te, surioară! Obişnuieşte-te, mai întâi, cu deficitul de greutate.

— E adevărat, nu mai cântăresc nimic! E chiar tulburător, când te mişti.

— Te obişnuieşti! Ţinând seama de masa lui Marte şi de distanţa până la centrul planetei, explică Antoine, greutatea ţi s-a redus cu aproximativ trei cincimi.

— E ca şi cum, pe Pământ, n-aş cântări decât douăzeci şi cinci de kilograme?

— Exact!

Ici, colo, un zoomorf se deplasa fără să ne dăm seama de mecanismul mersului său. Curelele se mişcau într-un mod straniu, dar nu dădeau impresia că servesc în mod direct la înaintare.

— Vezi, Violaine? Cei mai mulţi, mai ales pe teritoriul unde mişună, n-au niciun decimetru lungime, iar cei mai mari n-ating un metru. Emanaţiile lor nu pătrund în *Stellarium*. Pentru asta ar trebui să acţioneze toţi împreună. De altfel, dincolo de o anume distanţă, nu radiază decât dacă îi atingi. Iar dacă percep prezenţa noastră, e doar într-un mod foarte confuz.

— În timp ce uriaşii par să-şi dea seama! spuse fata, râzând. N-am uitat, domnilor, povestirile şi rapoartele

voastre. N-aş ignora, deci, chiar dacă n-am fi împreună, că zoomorfii sunt corpuri exclusiv solide şi că, prin urmare, circulaţia, ca şi nutriţia lor, trebuie să fie asigurate fie prin substanţe gazoase, fie prin particule microscopice. Ştim, de asemenea, că cei mai mulţi zoomorfi trăiesc pe seama solului, din care extrag materie şi energie, că alţii pe lângă asta, sunt într-un fel carnivori, dar nu omoară şi nici măcar nu-şi rănesc prada: se mulţumesc să obţină, probabil prin osmoză, un supliment indispensabil de hrană.

— Bun! Nu mai ai nimic de învăţat! conchise Jean.

— Nimic de învăţat!… Nu cunosc decât teoria, acum trebuie să văd şi să înţeleg. Asta-i mai complicat.

Se întrerupse, aţintindu-şi privirea şi întinzând braţul:

— Nu-i aşa că ăsta-i unul dintre monştrii lor?

Ne arăta, la o distanţă de aproximativ trei sute de metri o imensă formă roşcată, cu zone portocalii, care se deplasa cu iuţeală.

— Nici cele mai mari reptile din era secundară nu erau atât de lungi!

— Dar cu cât mai groase!… Acest monstru este ca o plăcintă imensă! Atenţie, ar putea să ne atace!

Stellarium se înălţă la cincizeci de metri de sol. Examinam colosul cu lunetele. Se opri, cu apendicele şi curelele sale repliate. Vedeam perfect cele trei zone laterale, despărţite prin şănţuleţe.

— E totodată o triplă caracatiţă, o ciupercă enormă, o ploşniţă-leviatan, formată din trei ploşniţe, fiecare cât un brontozaur… Dar toate aceste imagini sunt false! murmură Violaine, gânditoare. Comparaţiile cad imediat ce sunt născocite… Iată-l că porneşte iar la drum!

Monstrul se îndreptă spre câmpul unde mişunau zoomorfii mici şi mijlocii. Îl văzurăm întinzându-se peste cincizeci dintre semenii lui plăpânzi. Fosforescenţe albăstrii învăluiră grupul.

— Un carnivor! zise Jean. Se hrăneşte cu energia victimelor sale.

— Dar ele nu vor muri din asta!

Violaine, pasionată până la exaltare, observă:

— Atunci, lumea aceasta e mai puţin crudă decât a noastră?!

— Cine ştie? Totul e atât de diferit!... Experienţele noastre nu ne-au arătat nimic din care s-ar putea deduce că au o sensibilitate decât cel mult foarte redusă, sau o inteligenţă analoagă inteligenţei noastre. Zoomorfii par să fie orientaţi în mod mecanic. Niciodată n-am constatat o înţelegere, o solidaritate, cel mai mic embrion de instincte afective.

— Ceea ce nu dovedeşte nimic! zise Antoine.

— Nu, nimic! fu de acord Jean. Dacă nu acţionează împreună, au totuşi procedeele lor de invazie şi de cucerire.

— Lichenii noştri, ierburile noastre, arborii noştri, la fel! Şi cu câtă energie! Totuşi, cine îşi închipuie că ei au planuri comune, afinităţi elective?

Am rămas acolo câtva timp, observând. Trecură alţi zoomorfi, de mărime mijlocie. Curelele trepidau în timpul mersului, dar nu foloseau defel ca puncte de sprijin, şi mişcările lor erau de cele mai multe ori dezordonate, niciodată de o regularitate neîndoielnică.

— De fapt, ei n-au membre, nu-i aşa? întrebă Violaine.

— Nu. N-am putut descoperi funcţia curelelor, răspunse Jean. Înclin să cred că ele ajută la absorbţia energiilor motrice.

— Mi-ar plăcea să merg pe solul Planetei, reluă Violaine. Mi se pare că numai afară voi dobândi sensul exact al realităţii. Aici, ţin încă de Pământ.

Zoomorfii se iveau acum din toate părţile. Dintr-o clipă într-alta, un colos se putea apropia de navă.

— Să căutăm alt loc, mai puţin frecventat! propuse Antoine.

Stellarium, care aterizase în timpul convorbirii, se înălţă tocmai la timp spre a evita pericolul: doi monştri veneau în mare viteză.

— Nu ne-ar fi mers prea bine, Violaine, dacă i-am fi lăsat să se apropie. Unul singur era cât pe ce să ne ucidă. Doi ar fi fost de ajuns să descotorosească planeta de curiozităţile noastre.

Unul dintre monştri trecu chiar peste locul unde coborâsem. Celălalt era foarte aproape.

— Din fericire, pot fi ţinuţi la distanţă, murmură Violaine.

— Da, suntem înarmaţi mai bine decât înainte. Emiţătoarele noastre portative de radiaţii sunt de asemenea mai puternice.

Stellarium era acum departe de câmpul de aterizare. Antoine îl opri deasupra unei văi lungi, prin care, în erele foarte îndepărtate, curgea unul dintre marile fluvii marţiene.

— Presupun că aici forfotea o magnifică viaţă tropicală, zise Jean. Flora acestei Planete era… este încă frumoasă.

— Flora primitivă trebuie să fi fost şi mai frumoasă. Prietenii noştri, tripezii, sunt mai departe de ea, în timp, decât noi, tereştrii, de flora noastră primitivă.

Structura locului, evocând vechi rodnicii, făcea şi mai izbitoare pietrificarea prezentă:

— Voi avea bucuria să pun piciorul pe acest sol sălbatic? întrebă Violaine.

Era foarte aproape de mine. Eram fericit. Atingerea ei îmi dădea o tandră ameţeală. Nu mai simţeam teama confuză care întovărăşeşte pe Pământ dragostea cea mai sigură.

Şi, totuşi, doream cu ardoare s-o revăd pe Graţia…

— Se poate, încuviinţă Jean, după ce scormonise valea cu privirea. Niciun zoomorf mare la orizont şi puţini de mărime mijlocie.

Stellarium se opri pe un platou. Niciun câmp de gravitaţie nu se adăuga slabei atracţii marţiene.

— Să ne înarmăm şi să ne punem cuirasele!

Un sfert de oră mai târziu, semănăm destul de bine cu scafandrii din vechile gravuri, atât de diferiţi de scufundătorii de azi.

Astfel echipaţi, am ieşit din *Stellarium*.

Eram stingheriţi de lipsa gravitaţiei, cu care ne obişnuisem în prima călătorie. Fiecare pas ne ducea dincolo de ţintă. Treptat, echilibrul se restabili – mai târziu la Violaine, care era să cadă de câteva ori.

Ea râdea, încântată de această senzaţie, care o

stingherea totuşi.

— E ca în vis! spuse. Apoi: E într-atât de mort totul împrejur, încât sfârşeşti prin a-i simpatiza pe zoomorfi.

Râzând, începu să alerge şi, de data aceasta, după câteva salturi gigantice, îşi pierdu echilibrul. Se ridică imediat, fără a se resimţi în urma căderii:

— Niciun animal terestru nu s-ar fi putut ţine după mine, nici chiar cel mai rapid ogar… niciun vultur sau un şoim.

Îşi reluă cursa, micşorând viteza. Eu o urmam, silindu-mă să nu merg repede, dar înaintam totuşi vertiginos.

Deodată, am pierdut-o din vedere: dispăruse după o mare stâncă purpurie.

În acest deşert imens, faptul de-a nu o mai vedea mă îngrijoră. Mi-am accelerat mersul. Am ocolit stânca.

Violaine zăcea nemişcată. La o distanţă de două sute de metri stătea un mare zoomorf, învăluit într-o lumină albăstruie, care se stinse înainte ca eu să mă apropii.

Cu toată îngrijorarea, nu mi-am pierdut simţul necesităţii: un jet de radiaţii opri monstrul.

Era mare, dar nu un colos. Curând, începu să se retragă. Mai întâi încet, apoi repede.

Lividă, cu membrele inerte, Violaine avea aspectul greu de definit al morţilor. Tocmai mă aplecam s-o ridic, când apărură Jean şi Antoine.

Ne-am privit. Nu îndrăzneam să vorbim. Impasibilul Antoine părea tot atât de consternat ca şi noi. În sfârşit, tremurând din tot corpul, Jean murmură:

— Sunt un mizerabil!

N-avea nevoie să completeze fraza: simţeam şi-i împărtăşeam remuşcarea. Mă socoteam la fel de răspunzător.

Între timp, Antoine îşi recăpătase sângele rece. Puse urechea pe pieptul Violainei. Pleoapele îi tremurară, semn, la el, de mare emoţie.

— Ei? strigă Jean, exasperat.

Antoine nu răspunse. Îl cunoşteam prea bine ca să nu ghicim ce însemna tăcerea lui.

Jean încercă să asculte, la rândul său, dar trebui să

renunţe. Vuietul propriilor sale artere i-ar fi îngăduit cu greu să audă bătaia normală a unei inimi. Am dat şi eu greş, asurzit de tumultul sângelui ce-mi vâjâia în urechi.

— Nu ne rămâne decât să ne întoarcem la *Stellarium*, zise Antoine, al cărui chip îşi reluase aproape aspectul normal.

Jean o luă în braţe pe Violaine şi ne-am îndepărtat spre adăpost. Eu şi cu Antoine făceam sărituri de mai mulţi metri. Trebuia totuşi să ne reţinem: dac-am fi gonit cu toată viteza, nu ne-am fi putut menţine echilibrul.

Deoarece o purta pe Violaine, Jean avea o stabilitate mai mare, înaintând totuşi mai repede decât ar fi putut s-o facă pe planeta noastră natală, chiar cu maximum de efort.

Aproape de *Stellarium*, ne opri o privelişte înspăimântătoare: trei zoomorfi colosali ne tăiau calea. Unul avea cel puţin cincizeci de metri, ceilalţi aproape patruzeci.

— Idioţi… am fost nişte idioţi! mormăi Antoine.

Desigur, aparatul nostru era la adăpost de orice atac. Zece, douăzeci de zoomorfi împreună n-ar fi fost în stare să-l clatine, dacă aceşti monştri s-ar fi folosit, ca monştrii tereştri, fie de muşchii lor, fie de masa lor lansată cu o viteză ameţitoare. Dar această masă era extrem de redusă, datorită subţirimii lor. De altfel niciun zoomorf nu ataca prin izbire: activitatea lor radiantă, teribilă pentru noi, nu era deloc de temut pentru *Stellarium*.

Oare emiţătoarele noastre de raze ar fi reuşit să-i îndepărteze pe toţi trei? Cheltuiala de energie n-ar fi fost prea mare pentru o acţiune prelungită?

Cu atât mai mult cu cât ar fi fost extrem de periculos să acţionăm de aproape; ne-ar fi simţit, s-ar fi aruncat asupra noastră şi iuţeala lor era prea mare ca să fi putut fugi.

— N-ar fi mai bine, am spus, să-l atacăm împreună pe cel mai mare?

— În niciun caz! răspunse repede Antoine. Cred că trebuie să-i atacăm pe toţi deodată, cu o cantitate redusă de radiaţii. Asta va fi de ajuns deocamdată ca să-i ţină la distanţă, iar după câteva minute, poate chiar să-i

îndepărteze.

— Dar dacă nu se vor îndepărta destul de repede, observă Jean, vom epuiza rezervele de energie înainte de a fi obţinut un efect decisiv!

Eram de părerea lui. N-aveam timp de pierdut: şansele de a o salva pe Violaine scădeau din secundă în secundă.

— Ei bine, reluă Antoine, să încercăm ambele metode. Îl atac pe cel mai mare!

După ce am ales şi noi, atacul începu. Timp de două minute, el păru ineficient, căci zoomorfii nu înaintară, dar nici nu se retraseră, cu toate că dădeau semne de agitaţie.

Rezerva energetică a lui Jean şi a mea, utilizate fără economie, începeau să scadă.

— Vedeţi! zise încet Antoine.

Jean nu răspunse. Luase emiţătorul de raze al Violainei şi se folosea de el ca să dubleze intensitatea atacului.

Zoomorful se retrase aproape imediat şi se îndepărtă cu viteză crescândă.

Atacat cu trei emiţătoare deodată, cel pe care eu îl alesesem drept obiectiv şi care dădea deja semne de agitaţie, se îndepărtă şi el.

Înainte de a ne fi adăugat emiţătoarele celui al lui Antoine, al treilea zoomorf începea să dea îndărăt. Un jet de radiaţii îi iuţi retragerea.

Accesul la *Stellarium* era liber.

Nu ne lipseau mijloacele de a o reanima pe Violaine, dacă mai era în viaţă. Am pus în acţiune treptat aparatul de respiraţie artificială. Antoine pregătea excitaţia cardiacă şi aparatul de oxigen.

Inima Violainei rămânea inertă. Nici o pată nu întuneca oglinda detectoare de abur.

Antoine interveni atunci cu excitatorul cardiac, în timp ce eu îi insuflam oxigen, în doze foarte mici. Se scurseră mai multe minute ucigătoare, apoi Jean strigă:

— Ah! În sfârşit!

Inima reîncepu să bată, un abur uşor apăru pe oglinda detectorului. Încă un minut de îngrijorare, apoi ochii fetei se deschiseră.

Eu şi Jean plângeam ca nişte copii.

IV

— Nu-i greu de înţeles că prietenii noştri tripezii n-au putut rezista acestor formidabile creaturi, zise Antoine, când totul reintră în ordine. Instinctul care le determină să ne atace este destul de surprinzător. Nu aparţinem – slavă Domnului! – regnului din care fac parte tripezii sau pseudo-animalele marţiene.

— Aparţinem unui regn omolog.

— Dar atât de deosebit! Dacă ar fi numai compoziţia cărnii şi a lichidelor interne… E totuşi evident că, dacă am întemeia o colonie marţiană, această colonie ar fi în mod fatal duşmană a zoomorfilor.

Violaine asculta, visătoare. Chipul ei nu mai păstra nici o urmă a dramaticului accident. Cât despre mine, mă încerca acea spaimă retrospectivă, atât de puternică la fiinţele cu multă imaginaţie. Şi ideea că un minut sau două mai târziu moartea aparentă s-ar fi transformat în moarte veşnică, îmi dădea palpitaţii.

— Nu cred că poate fi vorba de un instinct, observă ea. E ceva ca un reflex. Prezenţa noastră e de ajuns ca să provoace o reacţie radiantă.

— E posibil, la urma urmei, spuse Antoine.

— Aşa au fost poate mişcările de atac sau de apărare ale fiinţelor terestre foarte primitive. Aşa sunt încă dorinţele sau repulsiile noastre pur organice. Mirosul sau vederea unui aliment ajunge ca să trezească pofta fizică sau chimică.

— Viscerele noastre sunt nişte faimoase laboratoare de fizică şi chimie! exclamă Jean. Viaţa ar fi fost imposibilă fără asta.

Imaginea Graţiei îmi apăru deodată cu o extraordinară intensitate. Mă cuprinse o dorinţă nestăpânită de a o revedea, lucru ciudat într-un moment când Violaine îmi trezea emoţii atât de puternice.

— N-ar fi timpul să-i căutăm pe prietenii noştri, tripezii?

am murmurat.

— Tocmai mă gândeam la asta, zise Violaine.

Privirile noastre se încrucişară.

Putea să se nască oare o rivalitate între această frumoasă terestră şi minunata marţiană? Violaine ar putea ghici oare natura unei atracţii atât de straniu deosebită de orice afecţiune pământească? Era desigur dragoste, de o putere neasemuită, dar tot aşa de pură ca dragostea pentru o floare.

— Ei bine, haidem să ne vedem prietenii!

N-aveam nevoie să ne orientăm: străbătusem de atâtea ori planeta în timpul primei noastre şederi! Doar trei mii de kilometri ne despărţeau de ţinuturile tripezilor.

— La ei e încă noapte, observă Jean.

— Da, dar zorile sunt aproape. Apoi, Violaine nu i-a văzut încă pe eterali. Ne vom opri dincolo de Ecuator, aşteptând să se facă ziuă.

— Numai dacă prietenii noştri i-au putut ţine la distanţă pe zoomorfi!

— Fără îndoială, în regiunea pe care am „fortificat-o"; dar e la fel de sigur, că în alte părţi, zoomorfii înaintează; din fericire, foarte încet. Le vor trebui câteva sute de veacuri ca să invadeze toate ţinuturile pe care le ocupă încă tripezii. Presupun că invazia lor a început cu milioane de ani în urmă. Înaintarea trebuie să fi fost la început aproape de neobservat. Ea s-a accelerat din mileniu în mileniu.

— Ce suprafeţe aparţin încă tripezilor?

— Tripezilor şi Regnului lor de pseudo-animale şi pseudo-plante, cam a opta parte din Marte; o întindere destul de vastă, suprafaţa lui Marte fiind aproape echivalentă cu cea a tuturor continentelor noastre, căci aici nu sunt oceane. De altfel, nu prea sunt nici alte ape de suprafaţă pe cele mai multe dintre teritoriile cotropite de zoomorfi. Când spun apă…

— Da, ştiu, *un fel* de apă, zise Violaine.

— Exact, dar din care am învăţat să extragem apă distilată.

— Atunci nu numai zoomorfii, ci şi seceta i-a izgonit pe

tripezi? întrebă fata.

— Da. Totuşi, trebuie să existe multe rezervoare de apă subterană.

În timp ce vorbeam, astronava, înaintând foarte încet, depăşi Ecuatorul şi intră în regiunea umbrită. Cerul înstelat apăru deodată şi discuţia se întrerupse. *Stellarium*, încetinindu-şi şi mai mult mersul, se imobiliză în fine şi coborî pe un platou, în vârful unei coline.

Tuspatru am privit cerul în tăcere. Violaine rămase uluită văzând legiunile nenumărate de eterali. Ei formau o Cale Lactee palpitândă, radiantă şi profundă, în care puncte luminoase evoluau *în toate sensurile,* cu o iuţeală vertiginoasă.

Totuşi, se zărea şi cerul înstelat, cu zonele lui întunecate şi cu marea stea de topaz şi smaragd care era Pământul.

— Ah, cât e de frumos! suspină Violaine.

— Dincolo de frumos şi de urât, remarcă Jean.

Curând, fata deosebi constelaţiile mişcătoare şi grupurile de constelaţii formate de eterali.

— Ai dreptate, şopti ea, e dincolo de frumuseţe!

— Şi e mai bine aşa! mormăi Antoine. Ceea ce numim noi frumuseţe nu e decât o născocire omenească. Chiar pe Pământ, ea n-are nici o legătură cu realitatea.

— Tocmai de aceea, am spus, termenul poate fi întrebuinţat aici ca şi pe Pământ. E destul să avem o senzaţie corespunzătoare. În ce mă priveşte, sunt sensibil la frumuseţea mişcătoare a acestor fiinţe.

— Te felicit pentru asta, zise ironic Antoine.

Am tăcut, entuziasmaţi de prodigiosul spectacol. Mă miram că ne îndoisem uneori că eteralii ar fi vii.

Mişcările lor nu trădau nici o uniformitate, nici o servitute energetică. Nu numai că circulau în toate sensurile, dar fiecare dintre ei, fiecare grup, părea să meargă la întâmplare.

E adevărat că şi moleculele se agită în toate sensurile şi că traseele lor se schimbă continuu, dar ele nu prezintă aceste alternative de ordine şi de dezordine, de repaos şi de activitate, care-i caracterizează pe eterali.

Ne trebui mai mult de o oră pentru a ne mai potoli entuziasmul, apoi *Stellarium* porni iar la drum, foarte încet, cu abia o mie de kilometri pe oră. Totuşi, regiunea tripezilor nu întârzie să apară în lumina slabă a zorilor.

Ne-am oprit pe un platou aflat la mică înălţime deasupra câmpiei. Imediat după răsăritul soarelui, împrejurimile deveniră vizibile până la mari depărtări. În atmosfera rarefiată, detaliile peisajului apărură cu o foarte mare limpezime.

— O privelişte de vis, aproape de vis pământesc, zise Violaine după o tăcere. Această pădure, acolo, evocă o pădure de enorme şi fantastice ciuperci, iar pe câmpie creşte un fel de iarbă roşie. Cât despre lac, fără plantele ciudate care îl acoperă, mi-ar aminti lacul Zurich.

Creaturile zburătoare, care se înălţau încet deasupra platoului, o încântară pe Violaine.

— Cinci aripi, dar ce aripi!… Poate că pterodactilii semănau cu ele.

— Defel, zise Antoine. Nici reptilă, nici liliac, nici pasăre, nici pene, nici păr – un fel de muşte catifelate.

Una dintre zburătoare, mare cât un vultur, se aşeză pe un colţ de stâncă, la o sută de metri de noi.

— Are cel puţin şase ochi! exclamă fata.

— Şapte, exact, zise Jean, şi trei picioare. Dar iată animale cu cinci picioare.

Erau trei, la poalele platoului: unul semăna cu o caricatură de leopard, cu toate că avea botul paralelipipedic, mai mulţi ochi şi cinci picioare. Celelalte două, de culoare cărămizie, te făceau să te gândeşti mai degrabă la urşi, cu toate că în loc de păr aveau un fel de pâslă. Talia celor trei animale se apropia de cea a lupilor mari nordici.

— Carnivore sau plantivore? se întrebă Antoine.

Fiecare avea şase ochi, de diferite nuanţe – safir, rubin, smaragd, ametist – mai strălucitori chiar decât sunt ochii felinelor noastre în penumbră.

— Insectele noastre au şi ele ochi multipli, observă Violaine.

— Da, dar vederea lor este atât de limitată, încât „ele nici nu ne cunosc”.

— Dacă nu cumva ne cunosc în felul lor, care le îngăduie – fie ele purici, păduchi, ploşniţe sau ţânţari – să ne exploateze ca pe nişte prăzi. E norocul lor.

— Mai mult al nostru! Mă gândesc că dacă insectele ne-ar fi văzut întru totul, după cum le vedem noi, de mult timp omul ar fi fost exterminat, împreună cu foarte multe mamifere, păsări, reptile şi batracieni.

În clipa aceea, Violaine strigă:

— Sunt plantivore!

În adevăr, cele trei animale începuseră să pască, în mod ciudat, cu arcurile cornoase ce le serveau drept dinţi.

— Hei!

Plantivorele fugeau. Apăruse un animal apocaliptic. De mărimea unui rinocer, un cap în formă de piramidă retezată, ochi de caracatiţă împrăştiaţi pe o faţă enormă. Blana de mătase albastră, destul de asemănătoare cu mătasea pălăriilor înalte de odinioară.

— E înspăimântător şi magnific! exclamă Violaine.

Ochii lui enormi zăriseră oamenii care, ieşiţi din *Stellarium*, înaintaseră până la marginea platoului. Animalul scoase un strigăt, ca mugetul unui trombon, apoi se năpusti pe pantă.

— Cred că se gândeşte să ne sfâşie! zise liniştit Antoine. Ia să vedem, prieteni.

Îndreptă radiantul spre fiară şi slobozi un jet de raze. Ea se opri speriată, mai înaintă doi, trei paşi, apoi dădu îndărăt şi începu să fugă, cu iuţeala unui bolid.

— Sare ca un tigru! observă Jean, admirativ.

— Salturi de zece metri.

Carnivorul străbătuse aproape o milă, când apărură alte două fiare, una de culoarea pucioasei, cu botul asemenea unei scoici mari, cu gura în formă de elice şi corpul de mărimea unui lup, cealaltă neagră ca noaptea, un corp lung parabolic, cinci labe ca nişte lopăţele, care păreau totodată că se târâie şi aleargă; o urmărea pe prima. Amândouă se opriră la vederea colosului albastru, care – din trei salturi –

fu asupra fiarei de pucioasă.

— Mă gândesc la o scenă preistorică, zise Jean. În definitiv, aceşti monştri nu sunt mai surprinzători decât monştrii fabuloşi din era secundară, chiar decât fauna pădurilor virgine, cărora, nu de mult încă, omul le îngăduia să crească pe teritorii întinse.

— Aşa că, zise Antoine, dacă Marte n-ar adăposti alte vieţi decât cele ale animalelor şi plantelor pe care le vedem aici, plus tripezii, înfăţişând o pseudo-umanitate, originalitatea planetei ar fi destul de slabă, dar cu zoomorfii şi eteralii săi, o socotesc o creatoare superioară bilei noastre sublunare.

— Temporar, dacă Pământul urmează o cale mai amplă şi mai lentă, după cum e aproape sigur.

— Noi vom avea mai târziu echivalenţa zoomorfilor şi eteralilor.

— *Noi!* exclamă Violaine, râzând. Accept!

După o şovăire, fiara neagră se retrăsese dinaintea unei forţe superioare şi Leviatanul îşi sfâşiase victima, din care ţâşnea un lichid auriu.

— La urma urmelor, şi cu tot resentimentul meu împotriva zoomorfilor, zise Jean, modul cum cei puternici se hrănesc pe seama celor slabi este mai puţin brutal decât această sfâşiere feroce.

— Şi după cât se pare, la eterali nu există nici măcar lupta pentru hrană sau energie.

— Atunci, bătrâne tapir, progresul ar avea un sens pe această mică sferă?

Antoine, ridicând braţul în semn de nesiguranţă, răspunse:

— Să încercăm să ne întâlnim cu prietenii noştri tripezi.

— Şi să nu ne înşelăm asupra locului unde stau. S-ar putea să ne coste.

— Crezi? zise Jean. Legenda noastră s-a răspândit, desigur, în toată Tripezia; cred că am fi bine primiţi peste tot. Adevăratul motiv pentru care prietenii noştri sunt de preferat este că am creat o limbă pe care numai ei o înţeleg, pe Marte. De altfel, sunt foarte aproape.

— Acolo, după pădurea de ciuperci.

Peste câteva clipe, zburam deasupra pădurii ale cărei vegetale enorme aminteau când de nişte ciuperci comestibile mari cât stejarii, când de nişte arbori asemănători unor muşchi sau licheni crescuţi peste măsură.

— Poiana, anunţă Jean.

Era, în adevăr, poiana în care mă oprisem în timp ce Jean, pătrunzând în pădure, fusese capturat de tripezi.

— Aici am crezut că te pierdem, am murmurat, punând mâna pe umărul prietenului nostru. Nu ne îndoiam că era pragul Ţării făgăduinţei.

— Să coborâm, zise Antoine.

Stellarium descinse în centrul poienei, între patru blocuri de piatră enorme, roşii şi verzi, dintre care unul semăna vag cu un leu de mare.

Jean, Violaine şi cu mine am coborât, în timp ce Antoine rămânea de veghe în *Stellarium*.

— Acolo ai dispărut, Jean, între cele două stânci.

Jean începu să râdă:

— Mă duc să dispar din nou.

— Nu fără noi! îl rugă Violaine.

— Întru totul de acord! răspunse Jean. Nu-i nici o primejdie.

— Totuşi, să fim prudenţi, am spus. E posibil ca prietenii noştri să fi părăsit aceste locuri.

— Nu cred.

Înaintam cât mai încet posibil, căci îndată ce credeam că am intrat în ritmul mersului terestru, începeam să facem salturi.

— În pas de broască ţestoasă… ei!

Ne-am oprit toţi trei aproape în acelaşi timp.

— Iată-i pe prietenii noştri! strigă Jean. Sau cel puţin câţiva dintre ei.

— Sunt aceiaşi? întrebă Violaine.

— Recunosc unul, am spus.

— Şi eu, trei, adăugă Jean.

Erau şase, care, la vederea noastră, mai întâi dăduseră înapoi. Dar imediat se liniştiseră. Unul dintre ei ne şi

„vorbea“, vreau să spun că se exprima cu ajutorul semnelor create de tripezi şi de noi.

Violaine examina cu aviditate aceste fiinţe fantastice. Ea le recunoştea de altfel foarte bine: adusesem pe Pământ un mare număr de fotografii. Uimirea sa nu era totuşi mai puţin vie şi sporea pe măsură ce tripezii veneau în întâmpinarea noastră.

— Ce ochi frumoşi! strigă ea. De asemenea, tenul lor este admirabil; cele mai frumoase petale ale noastre abia dacă ating nuanţe atât de delicate.

Continuam să mergem spre tripezi şi curând am fost lângă ei.

Jean începuse o convorbire cu unul dintre ei. Am aflat că nimic nu se schimbase de la plecarea noastră, dar că invazia zoomorfilor continua, foarte încet de altfel, în diferite puncte ale teritoriului ocupat de tripezi, animale şi plante.

— Dar au trecut peste barierele noastre?

— Nu, şi am reuşit să-i facem pe fraţii noştri din regiunile cele mai ameninţate să construiască şi ei altele. Apoi adăugă cu melancolie: Va trebui să dispărem!

Violaine urmărea gesturile tripedului şi pe cele ale fratelui său cu o încântare pasionată.

Ea îmi mărturisi că era dezorientată de membrele stranii şi tot astfel de lipsa acelor bucăţi de carne, nasul şi urechile, fără graţie în ele însele şi cel mai adesea urâte, comice, baroce, chiar respingătoare la semenii noştri.

— Dar mă voi obişnui repede, adăugă ea. Forma obrajilor este tot atât de aleasă ca şi culoarea lor, capul în întregime e armonios ca o amforă de Atena sau de Corint. Luminaţi cum sunt de focurile magice ale ochilor, simt că voi sfârşi prin a-i găsi frumoşi.

— Tovarăşele lor de viaţă ţi se vor părea şi mai frumoase, am spus eu.

— Ştiu că se deosebesc foarte mult.

— Cum ai putut să vezi în fotografiile noastre: sunt mai înalte şi au chipul mai fin. Ai să le recunoşti imediat, cu toate că n-au semne atât de vizibile ca sânii.

Convorbirea dintre Jean şi triped continua. Fiind o convorbire mută, o puteam urmări în mare discutând cu Violaine.

— Ştii că prietenii noştri îşi au locuinţele sub pământ. E un domeniu format din caverne şi culoare, luminate şi călduţe. Ei pot trăi aici la adăpost de invazia zoomorfilor, dar le trebuie totuşi o suprafaţă destul de întinsă, pentru plantele cu care se hrănesc. Apa o găsesc în caverne.

— Apa *lor,* nu-i aşa, pe care noi n-o putem bea decât după o purificare?

— O transformare, Violaine, căci e nevoie de ajutorul chimiei.

Interveni o pauză în convorbirea tripedului cu Jean, care ceru să-l revadă pe Şeful Implicit. Tripezii ne invitară să-i urmăm.

Curând am ajuns în faţa unui fel de pridvor natural. Un culoar în pantă lină cobora spre caverne.

După cinci minute de mers, culoarul coti. Tripezii ne luminau calea cu ajutorul unor mici blocuri din care emana o fosforescenţă galbenă, destul de vie. O lumină blândă, care se risipea repede la distanţă, dar era de ajuns ca să vedem în jurul nostru. Puţin câte puţin, pereţii culoarului deveniră şi ei fosforescenţi – această lumină, aproape imperceptibilă la început, se făcu apoi din ce în ce mai distinctă. Ajunserăm astfel la o cavernă în care puteam vedea la o distanţă destul de mare.

— Splendid! murmură Violaine. O catedrală de douăzeci de ori mai mare ca Sfântul Petru din Roma!

În pereţi erau săpate mai multe excavaţii de formă regulată, de unde ieşiră mai multe duzine de tripezi. Printre ei, Şeful Implicit. Şi lângă el, mai în spate, cea care mă făcuse să cunosc „o încântare ce ţinea de magie şi care mă înflăcăra precum, odinioară, zeiţele puteau înflăcăra pe un grec mistic – o afecţiune fără asemănare cu vreo afecţiune cunoscută”.

Voi cunoaşte oare decepţia fatală a reînceputului? O atmosferă de o delicateţe infinită emana din ea; Violaine îşi pierdu prestigiul; frumuseţea ei deveni mai greoaie şi se

înceţoşă; ea era prea asemănătoare cu mine însumi.

De altfel, Graţia o hipnotiza: Violaine o contempla cu un fel de stupoare.

— De neconceput, şopti ea.

În timp ce tânăra marţiană înainta, prezenţa ei făcu să reapară în „stare născândă“ acea stranie şi subtilă voluptate fără asemănare cu vreo voluptate terestră, care părea să mă înzestreze cu un nou simţ.

Aş căuta în zadar o comparaţie: orice metaforă ar fi zadarnică şi înşelătoare. Nici miresmele vegetalelor, florilor, frunzelor sau ierburilor, nici beţia dimineţilor când ţi se pare că atunci se naşte Universul, nici iubirea cea mai curată nu seamănă cu această senzaţie şi, desigur, mai puţin încă dragostea în stare brută.

Numai Graţia m-a făcut să cunosc această voluptate pe tărâmul marţian, cu toate că are surori foarte frumoase. Probabil că sunt necesare afinităţi, interinfluenţe misterioase, deoarece nimic asemănător nu s-a produs pentru Antoine şi nici măcar pentru Jean, mai nervos şi mai emotiv decât mine.

— Nu-ndrăzneam să cred că ai să revii, zise ea. E o prea mare fericire că ne revedem.

Absenţa n-o făcuse să uite nimic din limbajul prin semne. Bucuria revederii radia în jurul ei şi o făcea şi mai fascinantă.

— Numai imposibilul m-ar fi putut opri! am răspuns.

Oricât de pură era afecţiunea noastră, nu voiam să spunem mai mult, nu din pudoare – acest cuvânt n-are niciun sens aici – dar fiindcă intimitatea noastră era secretă. Cel puţin aşa era pentru mine, dar intuiam sau mă iluzionam că şi pentru ea era la fel.

Eram înconjuraţi de o mulţime uimită şi bucuroasă. Tăcerea ei, veşnica tăcere a tripezilor pentru care sunetul nu există, era totuşi în mod bizar tumultuoasă. Nu găsesc alt termen ca să exprim veselia ce le lumina feţele: atâţia ochi strălucitori creau un fel de iluminaţie astrală; s-ar fi zis o mulţime vie de constelaţii.

Convorbirea cu Şeful Implicit dură câtva timp. Am căzut

de acord să examinăm cu el şi cu cei mai pricepuţi tripezi mijlocul de a stăvili pretutindeni invazia zoomorfilor.

De data aceasta, trebuia să ne înţelegem cu populaţiile ameninţate, de fapt cu toate populaţiile periferice aflate în contact cu duşmanul şi care n-aveau încă aparate defensive.

Ştiam că domeniul ocupat de tripezi şi de Regnul lor trebuia să fie cam de două ori cât suprafaţa Europei. Restul, o suprafaţă cât Asia şi America împreună, nu se mai afla sub stăpânirea lor[6].

— Unele populaţii cunosc sistemul de apărare pe care l-aţi creat pentru noi, spunea Şeful Implicit. Dar sunt încă neexperimentate. Se pare chiar că zoomorfii pitici rezistă din ce în ce mai bine la radiaţii. Dacă s-ar adapta complet, ar fi la fel de primejdioşi ca şi cei mari, căci se reproduc mai repede decât aceştia din urmă.

— Da, zise Antoine, aceasta-i o lege pe Pământ – şi probabil o lege universală.

Şeful Implicit aduse vorba despre proviziile noastre. Prevăzându-ne reîntoarcerea, el preparase apă potabilă, apă terestră, după prescripţiile lăsate de Jean, şi semănase câteva cereale şi câteva seminţe de lichen comestibil, pe care le adusesem cu ocazia primei noastre călătorii. Cerealele dăduseră un rezultat neglijabil, dar lichenii se înmulţiseră în mod deosebit. O veste bună, deoarece – deşi deloc substanţiali – lichenii puteau da cel puţin un aliment purificator, cu care să ne apărăm de scorbut. Nu că am fi omis să vitaminizăm alimentele noastre condensate, dar dacă şederea ni s-ar fi prelungit mai mult decât prima oară, fermenţii s-ar fi putut „anemia”. Şi apoi, ne-ar fi făcut plăcere să mâncăm vegetale mai proaspete. De data aceasta adusesem seminţe din regiunile arctice şi din munţi.

---

[6] Nu trebuie scăpat din vedere că pe suprafaţa actuală a lui Marte nu mai există mări, ci numai lacuri; din această cauză, ţinuturile pe care le-ar fi putut ocupa tripezii erau comparabile, ca întindere, cu continentele noastre. Dar zoomorfii deţineau aproximativ patru cincimi din acestea (n.a.).

Întrevederea cu Şeful Implicit mai ţinu câtva timp. M-am înţeles cu Graţia să ne revedem a doua zi.

*

* *

— Ci ştie dacă nu vom reuşi să facem să crească şi câteva vegetale nutritive! zise Jean, când ne-am întors în *Stellarium*.

— Ar fi începutul colonizării lui Marte! exclamă Violaine, entuziasmată.

— Poate că într-o zi Marte va aparţine oamenilor, continuă Antoine.

— Ah, am strigat, nu doresc asta deloc! Există pe Pământ brute care i-ar extermina fără milă pe prietenii noştri tripezi.

— Poate că nu.

— Atunci ar face din ei sclavi? întrebă Violaine, indignată.

— O sclavie moderată le-ar conveni prietenilor noştri, observă Antoine.

— Nu, nu! am ripostat eu, cu dezgust. Ar fi groaznic! Tripezii nu sunt nefericiţi. Decadenţa lor nu-i mai face să sufere. Jos cu colonizatorii tereştri!

— Ceea ce trebuie să fie va fi, conchise flegmatic Antoine. În tot cazul, n-a sosit încă ora şi nici măcar secolul. Omul nu va putea deveni un veritabil cuceritor al lui Marte decât peste două sau trei sute de ani.

— Ei bine, interveni Jean, eu cred că aceasta nu se va întâmpla. Oricum, e prea puţin aer aici şi nu văd o populaţie întreagă purtând aparate de respirat, care până la urmă ar deveni insuportabile.

— Insuportabile? Rămâne de văzut! Eu mă împăcăm foarte bine cu el.

— Pentru că stăteam mai mult în *Stellarium*. Dar de ce nu şi-ar construi coloniştii locuinţe prevăzute cu condensatoare de aer? Cultura solului pe spaţii întinse nu le-ar lua decât o mică parte din timp.

— Coloniştii ar fi deci în esenţă sedentari? am întrebat eu. E un ideal puţin ispititor.

— Ar fi un lucru cu mult deosebit de ceea ce se petrece

pe Pământ, pentru majoritatea oamenilor?

— Nu pentru copii, nici pentru o parte însemnată a adolescenţilor.

Ne-am oprit ca să privim o turmă de animale ce păştea într-o poiană mare. Păreau nişte şerpi ciudaţi, îmbrăcaţi cu un fel de câlţi portocalii, şerpi cu labe. Cinci, ca de obicei, cu capete asemănătoare unor mari sfecle roşii. Nu arătau a fi tulburate de prezenţa noastră, dar manifestară o vie agitaţie văzând doi aerieni enormi, ce se opriră planând deasupra poienii.

— Vulturii de pe Marte! exclamă Violaine!

— Mai degrabă condorii…

Cele cinci aripi de culoarea smaragdului vibrau uşor; se vedeau strălucind ochii multipli. În loc de ciocuri, guri în formă de pâlnie. Animalele portocalii se opriră din păscut şi se îngrămădiră unele în altele, tremurând.

— La urma urmei, o veche scenă terestră, cu toată diferenţa dintre organisme, zise Jean. Marte a dat naştere unei vieţi feroce, ca şi la noi. Dacă tripezii nu se mai războiesc între ei, strămoşii lor trebuie să se fi masacrat ca şi ai noştri.

— În acest sens, viaţa zoomorfă ar fi un progres către mai puţina cruzime, de vreme ce prada este numai „exploatată”.

— Şi eteralii? întrebă Violaine.

— Nu ştim încă nimic, dar presupunem că nu se distrug între ei, răspunse Jean. Cum aş vrea să găsim un mijloc de comunicare!

După ce descriseră mai multe cercuri, aerienii se abătură ca nişte bolovani. Unul dintre ei prinse o creatură în formă de şarpe; celălalt se opri la o înălţime de câţiva stânjeni.

— Să jucăm rolul providenţei!

— Va fi de ajuns să înaintăm, afirmă Violaine, făcând câţiva paşi.

Nu se înşela deloc. Văzând această creatură verticală, curând urmată de alte două, aerienii îşi reluară zborul, în timp ce plantivorele, strânse unele în altele, rămaseră nemişcate, tremurând.

— Au un aer deosebit de stupid, zise Jean.

În orice caz, le era grozav de frică, căci se clătinau literalmente pe cele cinci picioare.

— E uimitor că specia lor a putut să persiste, mormăi Antoine.

Eram aproape. Am fi putut probabil să le omorâm, fără ca ele să fi încercat să se apere.

În sfârşit, brusc, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un vis sau dintr-o transă, se pierdură în goană în adâncurile pădurii.

— Bun, reluă Jean, îmi explic ceva mai clar existenţa lor. Alternative de pasivitate şi trezire… asta se poate vedea, mai puţin pronunţat, şi la anumite animale terestre.

Ne-am întors imediat la *Stellarium*.

V

A doua zi, am primit vizita Şefului Implicit. Venea să ne vorbească despre zoomorfi şi adăugă detalii preţioase revelaţiilor din ajun.

— Propun un turneu de inspecţie generală, zise Antoine.

— Începând cu limitele domeniului triped?

— De ce nu şi câteva incursiuni în interior? interveni Violaine.

— Desigur! După un prim tur de explorare.

— Şeful Implicit ne va însoţi, dacă e de acord.

Consultat, Şeful primi cu entuziasm.

— Puteţi lua şi un al doilea pasager? întrebă el. Fiica mea, pe care o cunoaşteţi, are o viziune a lucrurilor mai sigură şi mai rapidă decât a mea. De altfel, nimeni nu vă înţelege mai bine; ea ne-a fost de mare ajutor pentru pregătirea aparatelor defensive.

Inima începu să-mi bată cu putere şi mi-am întors faţa pentru ca Violaine să nu-mi observe tulburarea. De fapt, era absurd, dragostea mea pentru Graţia neavând nici o legătură cu dragostea terestră, mergând chiar mai departe decât prietenia mea pentru Jean sau pentru Antoine.

Dar oricât era de curată, mai curată decât cel mai curat sentiment al oamenilor, sexualitatea era, totuşi,

amestecată aici, într-o formă sublimată şi aproape supranaturală. Şi dacă Violaine ar fi înţeles asta, ar fi fost geloasă. Era oare posibil să înţeleagă? Fără îndoială nu direct, nu în mod real, ci prin transpunere, prin *falsă* analogie. În orice caz, nu va bănui nimic, deocamdată.

Între timp, Jean răspunsese Şefului Implicit:

— Ar fi loc pentru mai mulţi pasageri suplimentari.

După plecarea Şefului, Violaine murmură:

— Fiica lui… e cea mai strălucitoare dintre tripezi, pe care am văzut-o în caverne?

— Da, cea mai strălucitoare.

— M-a fermecat de-a binelea.

Exclamaţia mă uşură, ceea ce oricum e absurd. Ce revelaţie se putea isca în sufletul Violainei, ce formă de gelozie? O femeie ar putea fi geloasă pe un trandafir?

Totuşi, o impresie, pe care niciun raţionament n-ar putea-o distruge, persistă. De altfel, exemplul cu trandafirul este specios. Un prieten prea intim, un animal prea alintat, câine sau pisică, fără ca în asta să existe ceva echivoc, nu provoacă adesea gelozia unei femei pasionate? Şi, la urma urmei, chiar predilecţia pentru trandafiri poate da naştere la bănuieli dacă absoarbe prea mult fiinţa iubită.

Mă pierd în vid. Violaine nu va ghici niciodată ce se petrece între Graţia şi mine, iar restul este literatură.

*

* *

Începând de ieri, *Stellarium* îi adăposteşte pe Graţia şi pe Şeful Implicit. Graţia e încântată că ne vede mereu aşa cum suntem, fără aparatele de respirat. Ea nu m-a văzut decât rareori în afara astronavei, în timpul primei noastre şederi pe Marte.

— Oamenii sunt mult mai frumoşi decât noi, spune ea, cu naivitate[7]. Faţă de voi, suntem nişte biete creaturi, mai ales în comparaţie cu *Ea!* Pământul care a produs-o e divin!

Repet aceste cuvinte Violainei, care este destul de cochetă ca să fie încântată.

---

[7] Cititorul să nu uite că discuţia cu marţienii se poartă doar prin semne (n.a.).

— Spune-i că o găsesc foarte frumoasă, răspunde ea.

Ochii Graţiei devin strălucitori: e o simfonie de focuri multicolore, care te face să te gândeşti la un sextuor de lumină.

— Pe lângă ochii aceştia, ai noştri nu sunt decât nişte mucuri de luminări posomorâte, murmură Violaine.

S-a hotărât că vom face mai întâi o călătorie de explorare, în toate direcţiile, nu numai deasupra teritoriilor ocupate de animale, plante şi tripezi, dar şi deasupra regiunilor, cu mult mai numeroase, unde domnesc zoomorfii. Aceste regiuni, în afară de marginile lor, erau complet necunoscute tripezilor; dar ei nu puteau pătrunde acolo decât riscându-şi necontenit viaţa.

Viteza lui *Stellarium* este redusă la minimum şi opririle sunt dese. Câteodată staţionăm pentru ca oaspeţii noştri să poată vedea mai bine peisajele.

— Vai, e adevărat că suntem exilaţi de pe cea mai mare parte a planetei noastre! spunea melancolic Şeful Implicit. De miliarde de ani, niciun triped n-a putut străbate aceste imense teritorii. Întregul Pământ aparţine oamenilor, nu-i aşa?

— Exceptând locurile unde reacţiile naturii sunt uneori teribile. Dar aparatele noastre aeriene ne duc peste tot şi am construit aşezări stabile în regiunile cele mai sălbatice. Ultima cucerire a fost, în secolul XX, aceea a continentului şi insulelor care acoperă Polul sud.

— Cât de măreţi sunteţi!

— Această măreţie se va sfârşi! Şi cred că nu foarte târziu. Poate peste un milion de ani.

Stellarium plutea încet deasupra zonelor unde observam întinderi pustii şi magnifice urme de civilizaţii dispărute. Toate erau ocupate acum de zoomorfi.

Monumente imense ne făceau să ne gândim la un amalgam al ruinelor de la Angkor, cu cele de la Luxor, fără ca asemănarea să depăşească o oarecare analogie; alteori alcătuiau îngrămădiri stranii, în care stânci artificiale

alternau cu uriaşe cuiburi de termite, locuinţe parabolice desfăşurate în spirală, piramide strâmbe, turnuri în serpentină, fără forme definite. Câteodată te credeai în faţa unei colonii de corali gigantici.

— Mister! mormăia Jean. Cum trăiau ei acolo!

Zoomorfii mişunau în aceste oraşe, mai ales cei de mici dimensiuni. Vestigiilor masive ale vechilor civilizaţii le urmează pustiuri unde ruinele sunt pe cale să se confunde cu solul deserturilor sterpe, deserturi cu stânci roşcate, lugubre, cu munţi vertiginoşi.

Şeful Implicit şi Graţia priveau cu aceeaşi lăcomie ruinele şi suprafeţele sălbatice. Dar mai ales munţii îi exaltau, fiind cu mult mai înalţi şi variaţi decât cei din ţinuturile tripezilor.

— E înfricoşător şi splendid, spunea Graţia. Sunteţi stăpâni şi asupra munţilor voştri?

— Avem observatoare şi locuinţe pe cei mai înalţi.

— Mai înalţi decât aceştia?

— Numai piscurile din Himalaia şi din Cordilieri sunt poate ceva mai înalte şi cu totul albe, acoperite de zăpezi veşnice.

Ea citea explicaţiile noastre ca un copil încântat de o poveste fabuloasă. Şeful Implicit părea şi el fericit. Mişcările, ca şi privirea, îi erau mai vii.

— Presiunea le produce un fel de euforie, zise Antoine. Până la urmă, s-ar putea transforma în oboseală: *Stellarium* e pentru ei un rezervor de aer comprimat.

Nu se poate spune că Şeful Implicit şi Graţia ne ascultau, deoarece ei nu ne auzeau deloc, dar ghiceau că discutăm despre ei. Şi când Graţia vorbi, cu gesturi puţin exagerate, vorbele sale se potriveau ciudat cu cele ale lui Antoine:

— Aveţi totdeauna atâta aer, acolo jos?

— Da, aceasta e presiunea noastră mijlocie, răspunse Antoine.

— Ea explică superioritatea voastră, ca şi pe cea a îndepărtaţilor noştri strămoşi, zise Şeful.

— Când presiunea vă va obosi, să ne spuneţi. Vom face o ieşire.

— Nu cred că presiunea ne oboseşte prea mult, căci

avem o mare putere de acomodare; ştim să ne reglăm ritmul şi să raţionăm prizele de aer. În acest moment, respirăm mai rar; dacă s-ar produce o indispoziţie, am respira şi mai rar încă.

— Fără să vă gândiţi la asta?

— Maşinal.

*

* *

Depăşisem crestele înalte şi zburam deasupra unei câmpii sinistre, unde se mai vedea albia uscată a unui fost mare fluviu, apoi se ivi o depresiune mai adâncă, în care se năpustiseră valurile mării. Graţie mersului lent şi opririlor lui *Stellarium*, Şeful Implicit şi fiica sa puteau să contemple în voie patrimoniul ancestral al tripezilor, pierdut pentru totdeauna.

Ei priveau cu un interes pasionat locurile şi mai ales nenumăraţii zoomorfi, păscând energia solului sau alunecând cu viteze diferite, uneori înceţi ca broaştele ţestoase cele mai încete, alteori mai iuţi decât vulturii în zbor.

— Ne vor răpi tot ce ne-a mai rămas, zise Şeful Implicit.

Atitudinea lui, expresia care-i apăruse pe chip trădau o revoltă, o mânie neobişnuită.

— E mai puţin resemnat, remarcă Jean.

— Efectul presiunii.

Stellarium zbura mai repede: văzurăm apărând un oraş – cum să-l numesc altfel? — ansamblu haotic şi ordonat totodată de turnuri elicoidale, de case în spirală, de piramide sinuoase, de turle care-ar fi părut gotice dacă n-ar fi fost răsucite şi de ruine cvasi-ciclopice.

Ansamblul avea o armonie decorativă care-mi amintea desenele celor aflaţi în stare de hipnoză, desene câteodată atât de fantastic de seducătoare.

N-a trebuit să ne întrebăm dacă existau locuitori: ei se iveau de pretutindeni, arătau spre *Stellarium* şi ne făceau semne pe care le ştiam că sunt semne de bun venit.

Căci *Stellarium*, care zburase peste tot în timpul primei noastre şederi aici, era cunoscut de întreaga populaţie

tripedă. Devenise legendar, după cum aflarăm curând. Nu prea înclinaţi spre misticism, tripezii aveau totuşi un cult pentru navă, toţi ştiau că noi luptasem victorios împotriva invaziei zoomorfe pe teritoriul prietenilor noştri şi în aşezările de frontieră; sosirea noastră trezea speranţe mari.

— Să ne oprim aici, propuse Jean. Aceşti citadini dau semne de nelinişte; am chef să-i văd de-aproape.

— Şi eu de asemenea! exclamă Violaine.

Stellarium se aşeză lin pe o colină care domina oraşul.

Ne-am înţeles ca eu să fac de gardă. Şeful Implicit coborî şi am rămas singur cu Graţia.

Frământarea mulţimii, venită în fugă la poalele colinei, contrasta cu tăcerea ei absolută. Pe deasupra, tripezii circulau cu o uşurinţă care, împreună cu rarefierea atmosferei, micşora zgomotul mersului lor. Îi înconjurară pe Jean, pe Antoine, pe Violaine şi pe Şeful Implicit, gesticulând cu frenezie. Aş fi fost îngrijorat, dacă n-aş fi învăţat să cunosc blândeţea acestor marţieni. La un moment dat, oamenii noştri fură atât de strâns împresuraţi, încât numai cu greu îi mai puteam zări, apoi, la un semn al Şefului Implicit, mulţimea se îndreptă spre oraş şi se pierdu printre case şi monumente.

Când nu mai fu nimeni la poalele colinei, mă cuprinse o mare tulburare: născut din realitate, visul redevenea real, dar rămânea fantastic. Ochii magici ai Graţiei mă învăluiau într-o lumină „tandră" o lumină de dragoste minunat de schimbătoare.

Era un cântec de luciri, tot atât de dulce şi de pătrunzător ca acele coruri de femei, auzite într-o noapte cristalină, sub norii luminoşi, lângă cel mai straniu dintre lacurile orientale.

— Te iubesc, am zis, încântătoare fiică a lui Marte atât de deosebită de surorile mele pământene.

— Mă simt atât de fericită lângă tine! răspunse ea. Cât am dorit această clipă!

Dragostea himerică, dragostea imposibilă făcea să-mi tresară fiecare fibră. Graţia se apropiase. Atmosfera ei mă învălui, magnetică, şi pentru prima dată de la sosirea noastră am strâns-o la piept… Minune, magie de

neconceput, nu ştiu ce tinereţe creatoare, revelaţie intimă a unui alt univers decât universul uman! Şi miracolul se împlini. Din trupul fremătând ca iarba în bătaia brizei emană voluptatea fără gest, voluptatea supraomenească, pe lângă care voluptăţile chinuite ale dragostei terestre erau derizorii. Nimic decât o îmbrăţişare, cea mai castă, cea mai inocentă, pentru a crea această fericire mai presus de toate visele, de toate frumoasele miraje, născocite de-a lungul timpurilor de către creaturile pieritoare care încearcă cu disperare să-şi depăşească destinul.

*

* *

Ce contează durata miracolului!… Fără să mă obosească, el îmi lăsă doar o moleşeală dulce şi gingaşă. Eram „scăldat“ în mister şi nu încercam să fac presupuneri asupra privilegiului meu; ceva din fiinţa mea se acorda cu natura marţiană, iar în Graţia exista un reflex al vieţii terestre.

Când Violaine se întoarse cu însoţitorii săi, remarcă, după ce îmi aruncase o scurtă privire:

— Ciudat, nu-ţi cunoşteam acest chip visător.

— Chip visător?

M-am tulburat puţin, foarte puţin, sub privirea ei limpede.

— Da, ai o expresie halucinată. De altfel, nu-ţi stă rău.

— Un cap din altă lume! zise Jean.

— Dar *suntem* în altă lume, interveni Antoine. Aici chipurile au şase ochi şi craniile n-au deloc urechi.

Violaine se apropiase şi mă întreba, în şoaptă:

— Mă iubeşti?

Ceva o atrăgea spre mine, mai mult ca de obicei.

— Cu ardoare! i-am răspuns.

Nu era întru totul adevărat. O iubeam cu calm, dar oricum o iubeam. Ardoarea avea să vină mai târziu.

*

* *

În zilele următoare, am vizitat mai multe oraşe, aflate atât la suprafaţă, cât şi în cavernele subterane. Totuşi,

viaţa cavernelor domina; erau amenajate în mod ingenios, se ţineau lanţ cu sutele, legate prin culoare şi prevăzute cu sisteme de aerisire create de strămoşii îndepărtaţi.

— Poate că şi oamenii vor sfârşi în caverne, sugeră Antoine.

— Da, dacă, aşa ca aici, cavernele ar fi încălzite prin radiaţii, a căror origine nu o cunoaştem încă, remarcă Jean. În definitiv, o viaţă destul de tristă.

— Ei nu par să o considere la fel.

Şeful Implicit nu ne dădu decât indicaţii sumare.

De mult timp, tripezii nu mai ţin anale, fiind supuşi unor reguli milenare, resemnaţi la o decadenţă pe care n-o însoţeşte nici o suferinţă individuală. Nemaicunoscând războiul şi ura, incapabili de crimă, viaţa lor materială nu-i deloc penibilă. Nici o suprapopulaţie. Invazia foarte lentă a zoomorfilor e compensată prin scăderea automată a naşterilor. Sunt două fenomene complementare, căci tripezii stăpânesc în mod absolut procesul fecundaţiei.

Întreaga lor fiinţă participă la dragostea atât de feeric pură: după cum am spus-o, nimic brutal, nimic decât o îmbrăţişare îmbătătoare. Dacă e amestecat un element oarecare, acesta trebuie să fie în stare imponderabilă, o radiaţie de atomi mai subtili decât parfumul florilor. După câteva săptămâni, mama se-nvăluie într-o lumină aproape invizibilă, care se condensează încet, asemenea unui nor minuscul. Apoi, adăpostit într-o „scoică” încântătoare, un fel de floare mare, palidă, copilul prinde încet formă, hrănit cu o substanţă invizibilă[8]…

Prin urmare, dragostea tripezilor este un vis voluptos şi voluptatea lor este incomparabil superioară voluptăţii noastre. Au avut ei întotdeauna acest privilegiu? Am sentimentul că el s-a manifestat în epoca în care specia lor era în plină înflorire. Poate că strămoşii lor aveau cunoştinţe care le permiteau să perfecţioneze actele organice şi să transforme organele înseşi.

Cu toată resemnarea sau, mai bine zis, adaptarea lor la o

---

[8] Fetele tripede pot concepe fără concursul bărbatului. E destul ca amândoi să dorească acest lucru cu *intensitate* câtva timp (n.a.).

dispariţie progresivă şi definitivă, sfârşitul vieţii pentru toţi, tripezii doreau să păstreze regiunile destul de întinse neocupate încă de zoomorfi. Aşa că intervenţia noastră, în timpul primei călătorii, stârnise un entuziasm universal.

De altfel, după modelul barierelor noastre fluide, fuseseră create alte bariere, dar cu o pricepere inegală. Câteva dintre ele împiedicau, deşi imperfect, infiltraţia inamică.

Pentru a opri peste tot înaintarea năvălitorilor, trebuiau să treacă mulţi ani, poate un secol. Apărarea întregului domeniu triped, aproape de două ori mai mare decât Europa, cerea maşini şi rezerve de emiţătoare de raze colosale, iar industria tripezilor, oricât de rafinată ar fi fost, era departe de a face faţă. Apoi, dacă nu erau deloc leneşi, de milenii munca lor se desfăşura într-un ritm foarte moderat.

E adevărat că toţi lucrau, fără deosebire de sex, de la tinereţe şi până la adânci bătrâneţe.

Niciunul nu se da înlături de la îndatoririle sale, deşi libertatea lor individuală era completă. Era triumful într-ajutorării, ordonată în mod spontan, condusă de obiceiuri fără legi, fără obligaţii penale. După atâtea şi atâtea secole de când nu mai cunoşteau omorul şi aproape nici violenţa, ei n-aveau ce face cu un aparat judecătoresc sau cu orice servitute socială.

Aşadar, nici o muncă intensivă şi maşini moderate, asemenea lor înşişi – însuşiri cu care nu se putea duce până la capăt sarcina impusă de construcţia aparatelor noastre defensive.

Nu era de ajuns să se continue. Trebuia produsă în mod constant energia necesară. Astfel că visul nostru era să creăm o zonă de frontieră care să oprească, *prin ea însăşi,* pe invadatori.

Înainte de toate, trebuiau construite uzine pentru captarea unor mari cantităţi de energie în diferite districte şi un utilaj destul de complex pentru lupta directă împotriva zoomorfilor.

— Asta înseamnă o adevărată revoluţie pentru tripezi,

remarcă Antoine. E greu de calculat efortul global pe care ar trebui să-l furnizeze… în orice caz, un efort continuu destul de important ca să ceară un spor de activitate.

— Care nu-i de natură să le facă plăcere, am spus eu. Pieirea lor pare să fie proporţională, sau aproape, cu cea a zoomorfilor. Cei care trăiesc acum, abia dacă se simt ameninţaţi.

— În rezumat, conchise Jean, profitul ar fi pentru generaţiile viitoare, un profit poate iluzoriu, deoarece rasa se stinge încet, de la sine.

VI

Într-o seară, pe când contemplam cerul, astrele şi mai ales eteralii, Jean începu să spună:

— Cine ştie dacă nu-i posibil să comunicăm cu *ei?*

— Posibil, fără îndoială, ripostă Antoine, dar de o probabilitate atât de redusă încât, pentru noi, este egală cu imposibilul.

— Dacă ar fi, din întâmplare, mult mai inteligenţi decât noi, am avea şanse de succes, am remarcat eu. Voi admiteţi, doar, că ei sunt de esenţă superioară!

— De esenţă, da. Dar să presupunem că se află abia în prima eră a Regnului lor, cam ca fiinţele terestre în timpurile primare…

— Oricât ne-ar costa, ar fi absurd să nu încercăm aventura, reluă Jean, cu ochiul aţintit asupra unei coloane în care eteralii manifestau o activitate vertiginoasă.

N-am mers mai departe, în acea seară. La orizont se ridica Pământul, astru de jad arămit, pe care îl contemplam cu înduioşare: lipsea atât de puţin ca să nu ne mai întoarcem pe el niciodată!

*

* *

Cuvintele lui Jean făcură să prindă mai multă consistenţă o idee ce ne preocupa adesea; alte cuvinte îi dădură un deosebit impuls.

Asta se întâmplă în timpul unei vizite pe care am făcut-o,

împreună cu Şeful Implicit, la nişte ruine din vremuri uitate, pe când tripezii mai aveau încă geniu creator. Aceste ruine, nu foarte vechi, poate de cinci-şase sute de mii de ani, erau alcătuite, în cea mai mare parte, din blocuri de piatră cioplită, câteodată acoperite de semne pe care le socoteam a fi inscripţii.

— Da, sunt inscripţii, încuviinţă Şeful Implicit, dar noi nu mai ştim să le descifrăm. Cu toate acestea, una dintre ele, după cum mi-a afirmat străbunicul meu, se referă la o încercare de comunicare între strămoşii noştri şi vieţile luminoase.

— Evrica! exclamă Jean, cu entuziasm.

Antoine îşi înclină capul, mişcat în felul său abstract, cu ochii deodată goi, cu sprâncenele împreunate. Nici eu nu eram mai puţin tulburat decât ei.

— N-aţi păstrat nici o altă ştire despre această comunicare? am întrebat eu.

— Niciuna. Nici străbunicul meu. Dacă încercarea a reuşit, sunt mii de secole de când orice comunicare a încetat între vieţile luminoase şi tripezi.

Adăugă, cu melancolie:

— Aceasta s-a pierdut, ca şi atâtea alte lucruri admirabile. Nu cunosc nici măcar modul de întrebuinţare a celor mai multe dintre uneltele pe care le vedeţi aici. După cum v-am spus adesea, suntem nişte biete fiinţe în decadenţă, care nu ştim nici a mia parte din ceea ce ştiau ei, iar puterea ne-a scăzut mai mult încă decât ştiinţa.

Astfel vorbi Şeful Implicit şi, nu ştiu de ce, vorbele lui, asemănătoare cu atâtea altele, prin care el constata decăderea tripezilor, ne impresionară mai mult decât oricând.

Şi iarăşi adăugă, cu o melancolie calmă:

— Eu sunt singurul care sufăr din această cauză şi numai în anumite zile…

După o pauză, reluă:

— Dacă am fi definitiv la adăpost de fiinţele aride, viaţa ar fi fericită pentru ceilalţi şi pentru mine!

Însoţitorii mei nu erau atenţi la ceea ce spunea. Chipul lui

Jean lăsa să se vadă o agitaţie crescândă; cel al lui Antoine, contractat, trăda o preocupare intensă.

Când ne regăsirăm pe *Stellarium*, Jean spuse:

— De ce să nu încercăm să facem ceea ce au făcut, poate, tripezii antici?

— Suntem noi atât de inteligenţi pe cât au fost ei? Mă îndoiesc, răspunse Antoine.

— Ei! N-avem decât să ne îndoim cât vrem, numai să fie o îndoială provizorie, care nu pune piedici faptelor.

— Îndoielile mă stimulează! ripostă flegmatic Antoine.

*

* *

Din seara aceea am început experienţele, sau – cum spunea Jean – am deschis ostilităţile.

După cum ne înţelesesem în cursul zilei, am trasat semnale luminoase pe o placă. Natural, am adoptat metoda într-un fel clasică – cea pe care străbunii noştri o încercaseră încă în secolul XIX şi pe care contemporanii noştri au perfecţionat-o. De altfel, nu rezultaseră decât eşecuri: nici Marte, nici Venus, nici o altă planetă nu răspunseseră vreodată. Am trasat pe placă, cu o substanţă fosforescentă, figuri geometrice simple – triunghiuri, pătrate, cercuri, elipse; figurile reunite astfel ne păreau să aibă mai multe şanse de a atrage atenţia, decât o singură figură, chiar repetată.

Trecură câteva ore. Natural, niciun rezultat.

— Ar fi fost o minune dacă eteralii ar fi reacţionat pe loc, remarcă Antoine.

— E sigur că nu s-a produs nici o reacţie? am întrebat eu.

Jean, care observa cu atenţie coloanele şi grupurile luminoase, spuse, la rândul său:

— În orice caz, n-am observat nici o neregularitate.

— Zău! mormăi Antoine, care începuse să râdă încet. Va trece mult timp până să putem deosebi semnalul normal de cel anormal, la aceste fiinţe.

— Crezi că eu mă îndoiesc de asta? reluă Jean, cam acru. Sunt de acord că aş fi făcut mai bine să spun că n-am remarcat nimic.

— Concluzia?

— Nici o concluzie. Rămânem în tenebre; să nu tragem concluzia că chemarea noastră a eşuat, nici măcar că n-a fost remarcată. Nu ştim nimic. Totuşi, trebuie să continuăm timp de mai multe zile, ca să atragem atenţia eteralilor.

— Asta vom şi face.

— Amin! zise Jean. Am intuiţia, Antoine, că va trebui să recurgem la altceva decât la semnale vizuale. Totul ne face să gândim că un simţ perfecţionat analog vederii noastre le este străin. În aşteptare, să repetăm cuminţi prima experienţă.

Am repetat cuminţi, timp de şase zile, pentru liniştea noastră.

— Nimic nu ne împiedică s-o repetăm încă şi încă, zise Jean în ziua a şasea, dar ar fi nimerit să trecem simultan la alte experienţe.

Nu era nevoie s-o spună. Intenţia sa corespundea cu a noastră. De altfel, mi se părea puţin probabil ca eteralii să aibă mijloace de percepţie corespunzătoare simţurilor noastre. În lipsa acestor simţuri, n-aveam şansa de a izbuti decât cu ajutorul semnalelor ritmice, începând cu cele mai rudimentare.

— Până la ce punct şi sub ce formă – dacă se poate vorbi aici de formă – sunt conştienţi de prezenţa noastră? zise Antoine. Fără îndoială, ne confundă cu obstacolele pe care le ocolesc.

— E plauzibil, încuviinţă Jean. Se pare că ei ignoră existenţa zoomorfilor, a tripezilor – *ca fiinţe vii* – ca şi a tot ceea ce trăieşte pe Marte, în acelaşi timp cu ei.

— Ceea ce ar fi de rău augur pentru tentativa noastră, am adăugat. Refuz să cred că-i aşa, căci ar trebui să nu mai contăm pe o inteligenţă având cel puţin oarecare analogie cu a noastră.

— De ce?

— Obstacolele însufleţite, prin deplasarea lor continuă, prin anumite acţiuni şi reacţiuni, n-au un ritm general şi particular foarte diferit de cel al obstacolelor neînsufleţite? Fiind inteligenţi, eteralii ar fi trebuit să-şi dea seama de

asta.

— Fără să ajungă neapărat la concluzia că e vorba de obstacole vii, remarcă Antoine.

— De acord, dar deosebirea ar fi trebuit să dea de gândit unor fiinţe a căror raţiune ar avea un raport, oricât de îndepărtat, cu raţiunea noastră.

— Să scurtăm vorba. Ce semnale adoptăm?

— Nu văd nimic mai simplu decât semnalele morse sub forma radiantă, sugeră Jean.

— Cu totul rudimentar, zise Antoine, cu o strâmbătură.

Am încercat timp de mai multe zile semnalele morse radiante, fie în limitele radiaţiilor vizibile, fie în infraroşu şi ultraviolet, până la razele X. Nu ne-a reuşit mai bine decât cu figurile geometrice.

În a şaptea zi, Antoine mormăi:

— E clar că urmărim o himeră.

— Frumoasă urmărire, zise Violaine.

Trebuie notat că aceste încercări nu ne făceau să pierdem prea mult timp; dispozitivele, odată montate, funcţionau automat. Era destul ca unul sau altul dintre noi să stea de veghe în timpul celor două sau trei ore din noapte consacrate acestor experienţe.

— Frumoasă urmărire, dacă vreţi, dar un nou eşec, am observat eu. Mi-a venit o idee!

— Mă dau de o parte ca s-o las să treacă! mormăi Antoine.

— Ei bine, cred că semnalele noastre morse radiante au un ritm prea lent pentru a fi percepute de eterali. Să le accelerăm!

— Nu-i rău! Să accelerăm!

Am instalat destul de repede un dispozitiv de accelerare, ale cărui elemente esenţiale le aveam de altfel şi pe care îl completa un aparat de încetinire succesivă. Frecvenţa semnalelor a fost mărită de o mie de ori. Tot nimic. După două zile, le-am multiplicat cu o sută de mii, cu un milion, cu un miliard.

Timp de mai multe ore, am repetat fără întrerupere cuvântul *homo.*

Manevra nu cerea supraveghere, aşa că ne angajam în conversaţii intermitente sau în treburi mărunte.

Într-o seară, vocea lui Jean mă trezi dintr-o meditaţie:

— Miracolul s-a împlinit!

Ochii lui limpezi ardeau de entuziasm, obrajii îi tremurau.

— Cum? strigă Antoine, sărind în picioare.

— *Au răspuns!*

— Cum? Cum? am repetat eu, incredul şi credul totodată.

N-avea nevoie să insiste: încetinitoarele influenţau o placă de probă, unsă cu o substanţă fluorescentă, şi placa repeta la intervale regulate: *homo.*

Ne priveam, înmărmuriţi, apoi Violaine murmură, cu reculegere:

— Începe o eră nouă!

Eram prea plini de entuziasm. Dacă mai puteam avea vreo îndoială, ea s-ar fi risipit când Jean trimise un nou semnal: „Eu sunt“, care fu imediat repetat.

— Ah! exclamă Jean, împreunându-şi mâinile. Dacă aş fi credincios, m-aş ruga.

— Dar noi ne rugăm! ripostă Violaine. Încercarea noastră a fost o lungă rugăciune. Eram sigură că ei trăiesc, dar nu speram că se va stabili o legătură între fiinţe alcătuite din materie şi fiinţe alcătuite din radiaţii.

— Cât despre mine, zise Jean încet, speram asta, cu timiditate, încă din timpul primei noastre călătorii.

— Cei care speră au adesea dreptate! conchise Antoine. De altfel, mecanica ondulatorie ne îngăduia să avem speranţe.

VII

Oricât de prodigios a fost primul nostru succes, el nu ne dă nici o certitudine asupra viitoarelor noastre relaţii cu eteralii. În definitiv, comunicarea nu-i realizată decât sub forma cea mai embrionară: ei ştiu că noi existăm, că suntem vii ca şi ei şi că încercăm să-i cunoaştem şi să ne facem cunoscuţi. E o tabula rasa, cu o simplă noţiune reciprocă de existenţă. Acum trebuie să trecem peste

abisuri de diferenţe, pentru a merge mai departe.

Prima noastră victorie nu ne lasă să ne pierdem speranţa. Jean, urmând normele firii sale, era plin de încredere. Ne-am propus la început să sugerăm noţiunea de identitate şi verbul *a fi* care implică existenţa. Pentru a reuşi ne-am servit de vocabulele *tu* şi *eu,* aplicate în mod alternativ unuia sau altuia dintre noi, apoi numai de verbul *a fi.*

Au trebuit atâtea încercări pentru a ajunge la acest rezultat şi intuiţia a jucat un asemenea rol, mai ales din partea eteralilor, încât mă simt incapabil să-l explic – cu atât mai mult cu cât memoria mea n-a înregistrat decât fazele mai importante, fără legături perceptibile între ele. A fost, într-un sens, dezvoltarea cerebrală a unui copil mic. Fiecare zi aducea un nou element; curând fu evident că eteralii ne deosebeau în mod individual şi înţelegeau cuvântul care le comandă pe celelalte.

În ceea ce ne priveşte, aveam acum o percepţie destul de clară a grupului cu care corespondam. El se compunea din nouă individualităţi foarte distincte. N-aveau forme precise, dar fiecare dintre ele lăsa să se vadă douăsprezece mici centre luminoase, de nuanţe şi intensităţi diferite, legate prin raze şi elici multicolore. Distanţa dintre centre, ca şi mişcările razelor şi elicelor, se schimba continuu. *A priori,* aceste mişcări făceau imposibilă orice diferenţiere precisă între indivizi, dar, cu timpul, sfârşeai prin a-i recunoaşte, la început cu greu, apoi destul de uşor, datorită repetiţiilor, care creează obişnuinţa şi automatismul; de altfel, oricât de schimbătoare ar fi fost formele corespondenţilor noştri, toate tindeau către o formă mijlocie.

Progresele, accelerându-se, au devenit atât de rapide, încât nimeni, cred, nu le-ar fi putut defini etapele. Fapt e că eteralii luaseră conducerea şi în curând nu ne-am mai putut îndoi că inteligenţa lor o întrecea cu mult pe a noastră. Ei au ştiut nu numai să creeze metodele, dar şi să ne facă să le pricepem cu o claritate extraordinară.

Mai întâi, au învăţat limba noastră; curând, cea mai mică

indicaţie le era de ajuns, cea mai mică analogie le sugera generalizări fecunde. Datorită lor, procedeele noastre au fost supuse unor perfecţionări uimitoare; dispozitivele de acceleraţie şi de încetinire cereau din ce în ce mai puţin intermediari materiali.

Totuşi, aceasta nu era decât o fază preliminară. Eteralii nu întârziară să vrea să ne înţeleagă şi să ne răspundă mai bine, în felul nostru. După ce am instalat, după indicaţiile lor, un post emiţător de raze cu o frecvenţă suficientă, totul deveni relativ uşor. Radiaţiile derivate din vocile noastre li se comunicau direct.

În sfârşit, sosi şi ziua când îi auzirăm. Moment tot atât de fabulos ca şi cel în care am înregistrat primul lor răspuns. Să auzi voci care nu există, emise de fiinţe care nu ştiau să emită nici să perceapă vreun sunet, şi să le răspunzi cu ajutorul vocilor noastre transformate în radiaţii ale universului, aceasta întrece nemăsurat tot ce-am fi putut crede în cele mai himerice ore ale noastre. Jean, înclinat mai mult decât noi să-şi exteriorizeze entuziasmul, exclamă, auzind primele cuvinte ale eteralilor:

— Aveai dreptate, Violaine! începe o nouă eră a vieţii, nu numai pentru astrul pe care suntem, dar poate pentru toate planetele surori ale Pământului şi ale lui Marte!

Îmi veni în minte un vers mediocru al secolului XIX:

„Oamenii vor deveni asemeni zeilor!”

— Zeii sunt ei, mormăi Antoine, ridicând mâna spre eterali.

— Cine ştie!?

— Te mai îndoieşti că inteligenţa lor o depăşeşte nemăsurat pe a noastră?

— Nu! Nu mă îndoiesc de asta, dar poate că noi avem forţe de dezvoltare pe care ei nu le au. Noi am ajuns să ne părăsim Planeta. Vor ajunge ei să părăsească mediul marţian? Noi am ghicit *că ei trăiesc* şi se pare că ei ne-au ignorat total, la început.

— Fiindcă eram neglijabili, pentru ei!

— Şi ei erau tot astfel, pentru noi! Totuşi, admit superioritatea lor, cu această rezervă că ea nu se extinde la toate facultăţile şi posibilităţile noastre.

— Eu cred că sunt capabili să ne depăşească *din toate punctele de vedere,* declară Jean.

— Nu neg; mă îndoiesc doar că-i aşa.

— Vom încerca să ne informăm, zise Antoine. Mai întâi, ar fi foarte interesant de ştiut dacă au o organizare superioară organizării umane.

— Fără îndoială, afirmă Violaine, cu o vehemenţă pătrunsă de indignare. Se vede bine că ei comunică de la ins la ins într-un mod mult mai perfect decât noi şi tot astfel trebuie să fie pentru grupuri, pentru mulţimi, după cum o dovedesc evoluţiile coloanelor lor, care cuprind adesea miliarde de indivizi, ca şi agitaţiile colective la care asistăm uneori.

— Asupra acestor puncte, sunt înclinat să împărtăşesc vederile tale, fu de acord Antoine, dar nu în ce priveşte instituţiile noastre stabile şi „memoria socială”. Au ei ceva analog bibliotecilor noastre, unde se păstrează trecutul şi se rezumă toate ştiinţele, *în afara noastră?* Au la activul lor un mod de existenţă între viaţa minerală şi viaţa coloidală, *ergo* între om şi suprafaţa terestră? E puţin probabil.

— Trebuie să aibă mai mult decât atât.

— Vom vedea.

Conversaţia noastră cu eteralii se transformă în cozerii veritabile, care-ar fi fost aproape intime, fără un serios obstacol fiziologic: ce spuneam noi într-un minut, se desfăşura, după acceleraţiile succesive, într-o fracţiune de timp de ordinul trimilionimii; ei răspundeau cu aceeaşi viteză, dar cuvintele lor, după încetiniri, ajungeau la noi cu viteza vocilor noastre.

Ca urmare, ei trebuiau să aştepte răspunsurile noastre un timp imens în raport cu ritmul lor de existenţă. Dimpotrivă, răspunsurile lor ajungeau la noi instantaneu, dar debitate cu o iuţeală nemaipomenită, de exemplu într-o trilionime de secundă, ele se prelungeau pe drum într-atât încât, la sfârşit, ne trebuia un timp de un trilion de ori mai

lung, să zicem zece minute, ca să le percepem.

De-o parte instantaneitate, de alta încetineală relativă nemaipomenită – se poate închipui uşor marele defect al comunicărilor noastre.

Să rezumăm aceasta printr-o schemă:

Antoine se adresează eteralilor. El vorbeşte timp de cinci minute. Răspunsul este instantaneu. Un eteral vorbeşte timp de o trilionime de secundă. Răspunsul, după încetinirile respective, durează zece minute. Deci trebuie să aştepte replica lui Antoine timp de zece minute, durată extraordinar de mare pentru el… Evident, în acest timp, el se ocupă de cu totul altceva.

Din fericire, timpul lor vital nu-i proporţional cu viteza lor vibratorie (după cum ne-au făcut cunoscut), căci altfel conversaţia ar fi fost practic imposibilă. Există acomodări ale organismelor, căci fără ele am percepe oare două frecvenţe, practic atât de îndepărtate, ca frecvenţa luminii şi cea a sunetului?…

VIII

Grupul care conversa cu noi, pentru că, aşa cum spuneam mai înainte, convorbirile noastre deveneau adevărate cozerii, nu era absolut stabil. La început fusese alcătuit din nouă indivizi; acum număra mai mulţi: doisprezece, cincisprezece, chiar douăzeci.

Cinci dintre primii eterali pe care-i cunoscusem erau însă totdeauna prezenţi. Le dădusem nume de astre: Antares, Aldebaran, Arcturus, Vega, Sirius.

Deşi nuanţele de culori ale centrilor, dungilor şi elicelor erau variabile, totuşi la Antares, Aldebaran şi Arcturus roşul şi portocaliul erau mai distincte decât la Vega şi Sirius, care, din această cauză, ne păreau mai degrabă albaştri sau violeţi. Oricât de mică, diferenţa era vizibilă şi am aflat că nu era lipsită de semnificaţii: polaritatea primilor trei era opusă polarităţii celorlalţi doi, fără ca această opoziţie să aibă o importanţă asemănătoare, de pildă, cu aceea a elementelor electrice, pozitive şi negative.

Toţi cei cinci se interesau cu ardoare de noi, mai ales Aldebaran şi Vega. La început ne uimi profund faptul că vocile lor, *aceste voci inexistente,* erau oarecum deosebite. Am priceput destul de repede că era un rezultat al elementelor ritmice ale fiecăruia dintre cei cinci eterali, stări care determinau „armonici“ individuale.

În ziua când am pus problema Spaţiului şi Timpului, ne-a răspuns Aldebaran. Antoine începu prin a defini persistenţa şi schimbarea, trebuind să mai adauge câţiva termeni vocabularului comun.

Eteralii ascultară, întrebară şi sugerară, apoi Aldebaran trase concluzia:

— Schimbările pe care voi le percepeţi direct sunt de o încetineală extremă, faţă de cele pe care le percepem direct noi înşine. Cu toate acestea, voi *concepeţi*, fără să le percepeţi, schimbări mult mai rapide. Schimbările voastre lente sunt o iluzie; obstacolele pe care le întâlnim şi care vă par imobile, nouă ne apar dintr-o dată ansambluri radiante ale căror părţi se distrug şi se refac fără încetare. Sunt ansambluri fără individualitate; să ştiţi, de altfel, că totul este viaţă. Cât despre voi, voi sunteţi ansambluri mai colcăitoare încă, dar organizate. Noi nu înţelegem ceea ce voi numiţi Timpul şi Spaţiul, dar concepem coexistenţa, schimbarea şi numărul: astfel, noi suntem în acest moment opt care vă ascultăm şi care coexistă, fără a se confunda. Noi comunicăm unii cu alţii mult mai direct decât voi.

*

* *

Din următoarele discuţii rezultă că ei n-aveau o *memorie a speciei* atât de persistentă ca aceea a oamenilor. Nici arhive ale unui trecut îndelungat, nici utilaje, nici arme, nimic analog cărţilor menite să păstreze gândirea, ştiinţa sau plăcilor care păstrează sunetele, imaginile; dar, *în ei,* numeroase şi diverse elemente care le permit să creeze mijloace de comunicare cu noi, să înţeleagă, de exemplu, în felul lor, un post de radio şi, după cum o dovediseră atât de bine, să comunice cu noi într-un mod atât de esenţial, încât să ajungă să emită radiaţii care se transformă până la urmă

în Voci.

*

* *

Au înţeles – dar în mod abstract – că noi murim periodic şi că ne reproducem. Ei nu cunosc moartea propriu-zisă. După un timp – pe care nu-l pot socoti, deoarece nu concep Timpul abstract – intensitatea vieţii lor scade; atunci, un grup de eterali îi reînnoieşte şi această reînnoire implică schimbări de structură adesea considerabile. Reînnoit, individul nu păstrează decât o amintire confuză, îndată pierdută despre viaţa sa anterioară,

— E ca şi cum ar muri fără să moară şi ar renaşte fără să renască, observă Violaine.

N-am ajuns să determinăm în mod clar cum comunică între ei, în ce constă ceea ce trebuie să corespundă limbajului nostru.

Erau în mod necesar combinaţii radiante, de o complicaţie extremă şi care cereau, ca şi la noi de altfel, o intervenţie constantă a intuiţiei. Să ne imaginăm, doar pentru fixarea ideilor, deoarece asta nu corespunde nici unei realităţi sigure, că tot ceea ce exprimăm prin cuvânt ar trebui să fie completat de interlocutor.

Veţi spune, pe drept cuvânt, că un lucru asemănător se petrece şi în cazul transmiterii gândurilor şi sentimentelor noastre, de unde atâtea erori de interpretare, o înţelegere totdeauna imperfectă şi adesea falsă a sentimentelor, ca şi a ideilor.

Dar lacunele sau falsele interpretări sunt, la noi, semnul insuficientului nostru discernământ, mai mult decât al insuficienţei limbajului. La eterali, limbajul evocă celui căruia i se vorbeşte ceea ce se petrece realmente în celălalt, nu printr-o repetare integrală, ci printr-o desfăşurare din care nu pricep o iotă. Altfel spus, limbajul, având o semnificaţie destul de mare prin el însuşi, serveşte la stabilirea stărilor sufleteşti, la a face organismele să concorde, la crearea unui fel de identitate mentală între doi sau mai mulţi indivizi. Dacă presupunem o conversaţie între doi sau mai mulţi indivizi, de pildă între Aldebaran şi

Antares, ea va comporta o serie de fraze declanşate prin limbajul lor, care ar reuşi să reproducă într-unul dintre interlocutori, cu unele nuanţe, ceea ce se petrece în celălalt. Un acelaşi eteral se poate adresa mai multora dintre semenii săi, dar nu poate percepe în mod distinct mai multe răspunsuri simultane.

E important de remarcat că fiecare individ rămâne stăpân pe gândurile sale. El nu creează, atât prin întrebări cât şi prin răspunsuri, starea de pseudo-identitate la celălalt, decât în limitele pe care le vrea el.

Să încercăm să tălmăcim acest proces, presupunând că oamenii ar fi dotaţi cu o facultate analoagă celei pe care am încercat s-o definesc. Într-o discuţie cu un alt om, de fiecare dată când voi lua cuvântul, voi determina o stare mentală aproximativ asemănătoare celui care mă face să vorbesc, făcând abstracţie, instinctiv sau în mod voluntar, de ceea ce nu vreau să spun. Interlocutorul meu mă va înţelege fără erori şi lacune. Starea lui emotivă va fi, de asemenea, analoagă cu a mea. Trebuie în mod necesar ca sistemele noastre nervoase să vibreze într-un mod aproape identic *în momentul când comunicăm*[9].

Eteralii n-au ştiinţe experimentale şi nici matematici, în sensul în care le înţelegem noi. Matematicile nu le-ar fi de niciun folos. Ei realizează în mod concret, la perfecţie, cele mai subtile teoreme sau probleme. Şi ştiinţa, atât personală cât şi socială, este o funcţie imediată a vieţii lor. Ea comportă, în toate domeniile, serii de înfăptuiri care le depăşesc cu mult pe ale noastre.

Înseşi structurile lor comportă cunoştinţe înnăscute, sau dobândite într-o clipă, care nu ne-au fost revelate decât prin sugestii orbitoare, deşi intraductibile.

Fapt esenţial: ştiinţa lor nu comportă decât radiaţii. Sub această formă radiantă percep ei ceea ce noi numim gaze, lichide, solide, într-un cuvânt – materia.

Fizica noastră, chimia noastră n-au deci niciun sens pentru ei. Ei nu percep lumea decât în starea ei radiantă,

---

[9] La eterali, această concordanţă este mai largă. Între indivizi de acelaşi fel, ea afectează, după câte se pare totalitatea organismelor (n.a.).

care, în adevăr, este esenţială în Existenţa Universală, ca şi în a noastră. Corpusculele care formează materia nefiind decât legături de radiaţii, curg şi se reînnoiesc ca un fluviu. Orice constanţă nu e, în definitiv, decât dispersarea şi refacerea în aceeaşi ordine, cu aceeaşi densitate, în ansamblurile radiante care constituie corpul respectiv.

Din faptul că eteralii nu percep corpurile decât sub formă radiantă, nu rezultă că ei au o cunoaştere mai puţin întinsă decât a noastră, dar această cunoaştere este de altă natură. Ea le dezvăluie în mod direct secretul influenţelor fizicii şi al combinaţiilor zise chimice. Ea îi face să perceapă schimbările interne ale norilor radianţi care sunt, pentru ei, corpurile. Dar această cunoaştere a infinitezimalului le ascunde, în mare parte, efectele masei; astfel, ei n-aveau nici o idee clară despre viaţa organică de pe Marte, nici despre orice altă viaţă organizată, în afară de a lor. Noi am fost pentru ei, din acest punct de vedere, o revelaţie esenţială.

Trebuie să remarcăm aici că dacă eteralii ocolesc corpurile întâlnite în drumul lor, n-o fac pentru că n-ar putea trece prin ele, dar, trecând, ei suferă influenţe neplăcute, pe care, firesc, le evită. Aceste influenţe ar fi mai puternice, deci mai neplăcute, dacă ar vrea să pătrundă în interiorul planetei.

IX

Viaţa eteralilor este oare strâns legată de Marte? S-ar părea că da. Ei nu-şi închipuie c-ar putea vieţui în afara acestei influenţe. Marte este sursa lor de energie; când se-ndepărtează de suprafaţa lui, dincolo de-o anume limită, în curând, amorţiţi, ei nu mai au aceeaşi energie motrice, iar gândirea li se stinge încet, încet. Atunci ei cad spre planetă şi, pe măsură ce se apropie, vitalitatea lor renaşte. De unde se poate trage concluzia că ei există ca funcţie a unei stări radiante prin esenţă marţiană, care descreşte odată cu distanţa.

Le-ar furniza, oare, Pământul un mediu suportabil? Nu

văd cum s-ar putea verifica această idee, deoarece eteralii sunt incapabili să străbată spaţiile interplanetare.

*

* *

Cum s-a născut regnul eteral? Ce modificări a suferit el în decursul timpului? Aceste probleme sunt insolubile, deoarece eteralii n-au anale şi fiindcă amintirile lor nu depăşesc o perioadă prea scurtă ca să poată deduce din ea noţiunea abstractă a Timpului. Pentru ei nu există decât un fel de Prezent, în continuă transformare, *fără repere îndepărtate* în Trecut, deci n-au tradiţie, nimic asemănător istoriei noastre generale şi nici chiar celei individuale. Şi, cu toate acestea, ei au o ştiinţă înnăscută, ce depăşeşte cu mult ştiinţa noastră concretă şi abstractă, o conştiinţă mai lucidă, o inteligenţă cu mult mai pătrunzătoare, mai multilaterală şi mai sigură decât inteligenţa noastră. Trecutul, în ceea ce are el esenţial, se încorporează structurilor (dacă poate fi vorba de structură), motiv care mă face să presupun transformări ale regnului lor, chiar dacă această presupunere nu decurge din vreo regulă analoagă celor întemeiate pe existenţa urmelor vechilor organisme, păstrate în măruntaiele Pământului.

*

* *

Sunt, oare, eteralii tot atât de individualizaţi ca oamenii? Se pare că da, dar am văzut că pot comunica între ei într-un mod mai intim, până la contopirea mentalităţilor lor, dacă există un consimţământ mutual.

Ei nu cunosc dragostea; se nasc puţini eterali, cei care trăiesc fiind într-un fel nemuritori (a se vedea mai sus).

Zămislirea pare a fi rezultatul unei emanaţii, urmată de o condensare radiantă şi se datoreşte unor grupuri mai mult sau mai puţin numeroase. Naşterile rare sunt compensate prin fuziunea, de asemenea foarte rară, a doi eterali.

Ura, ciocnirile individuale sau plurale le sunt necunoscute. Lipsesc cauzele care dau naştere rivalităţilor. Ei n-au niciun motiv să-şi dispute hrana, având energie mai

multă decât le trebuie şi nu cred c-ar fi posibil să-şi facă rău unul altuia; un eteral n-are cum să facă să sufere un altul, *a fortiori*[10] să aducă o atingere integrităţii sale. Ei sunt într-o situaţie analoagă celei în care am fi noi, dacă n-am putea nici să ne omorâm, nici să ne rănim unii pe alţii. Dar dacă n-au duşmani, au oare prieteni? Incontestabil. Astfel, Aldebaran este ataşat în mod deosebit de Vega, şi Arcturus de Antares. Întregul grup, Antares, Aldebaran, Arcturus, Vega, Sirius, este foarte unit şi, deoarece noi comunicăm cu acest grup de la început, cu toate că mulţi indivizi se amestecă adesea în discuţiile noastre, prin el primim desluşirile cele mai intime despre viaţa eterală.

Am încercat, în zadar, să înţelegem ce corespondent au la ei plăcerile şi durerile noastre. În primul rând, nimic comparabil cu gama suferinţelor şi plăcerilor fizice. Lumea supliciilor n-are niciun sens pentru ei. Bucuriile lor radiante, ca şi tristeţile lor, decurg din fenomene pe care le întrevedem, dar nu le înţelegem şi nu le vom înţelege niciodată, decât, poate, în mod simbolic.

X

Am construit, cu ajutorul unei echipe de tripezi, un fel de blochaus, pe platoul unei coline, nu prea departe de o regiune ocupată de zoomorfi. Dispunem, în el, de un utilaj destinat comunicaţiilor la orice distanţă, observaţiilor astronomice, experienţelor fizico-chimice, producerii unei atmosfere respirabile şi unor puternici condensatori de energie. Aici suntem cu totul la adăpost de cele mai redutabile animale marţiene. De asemenea, am putea ţine piept legiunilor de zoomorfi uriaşi.

Există un contrast izbitor între regiunile unde domnesc zoomorfii şi regiunile unde persistă fauna şi flora marţiană. În primele apare numai mineralul, făcând abstracţie de zoomorfii care par, ei înşişi, minerale înzestrate cu viaţă.

O câmpie dezolată se întinde până la un lanţ de munţi. Nici o fărâmă de pământ arabil, numai stâncă dură şi

---

[10] Cu atât mai mult (l. latină) (n.tr.).

sinistră, deşertul gol şi complet steril, în aparenţă; în realitate, de o extraordinară rodnicie, căci o nenumărată populaţie zoomorfă găseşte aici elementele necesare subzistenţei sale.

Se ştie că zoomorfii, chiar cei care sustrag energie de la alţii, pot trăi fără altă alimentaţie decât cea furnizată de sol. Speciile imobile nu sunt ataşate de sol, ca plantele noastre. De altfel, imobilitatea lor nu-i niciodată completă; dacă nu le-am putut observa de la început deplasările, e pentru că acestea nu sunt perceptibile decât după foarte mult timp. Cutare zoomorf avansează cu o jumătate de milimetru într-o oră, puţin mai mult de un centimetru pe zi, pe când alţii, mai ales uriaşii, ating viteze fantastice: peste o sută de kilometri pe oră. Se înţelege că o primă aproximaţie, ca aceea de la începutul călătoriei noastre precedente, ne-a făcut să credem că o mare majoritate a zoomorfilor erau fixaţi de pământ. N-am zăbovit niciodată, nici măcar o oră, să observăm aceiaşi indivizi.

Cât despre felul cum se nasc zoomorfii, suntem încă departe de a concepe mecanismul. Mai întâi, el e foarte lent. Pe de altă parte, sunt necesare mai multe grupuri. Nu există nici o urmă de sex, nici de reproducere individuală.

Grupările par să dea naştere unor corpusculi răzleţi, un fel de pulbere în interiorul căreia se formează nişte nuclee aproape imperceptibile, schiţe confuze a căror evoluţie este prea lentă pentru a putea fi urmărită convenabil. Ne-ar trebui foarte mult timp ca să ajungem la noţiuni precise.

*

* *

În ziua aceea, visam în faţa întinderii cu dublu aspect, unul bogat, comparabil cu viaţa terestră, celălalt de o deznădăjduită pustietate. Zoomorfii circulau în toate sensurile, dar nu treceau peste limitele ce despărţeau zona lor mohorâtă de zona vegetală.

Un zoomorf uriaş, lung de cincizeci de metri, se afla în faţa celui mai monstruos dintre animalele marţiene, tot atât de masiv ca rinocerii noştri, dar mai înalt. Contrastul era izbitor între organismul turtit – care te făcea să te gândeşti

la o ploşniţă mare cât proiecţia pe sol a unui caşalot sau a unei balene şi carnivorul enorm, înalt de trei metri, îmbrăcat în mătase purpurie, cu capul în formă de piramidă, iluminat de şase ochi enormi, şase flăcări de far.

Distanţa care-i separa nu era mai mare de douăzeci de metri.

— S-ar zice că animalul a observat prezenţa zoomorfului, spuse Violaine, care era aşezată lângă mine.

— E posibil, Violaine, dar deloc probabil. Nici o emanaţie nu-l trădează, cred, pe zoomorf şi aspectul său este tot atât de mineral ca şi solul pe care stă. Dacă animalul carnivor ar fi conştient de existenţa celuilalt, ar trebui să ştie că zoomorfii dispun de mijloace împotriva cărora el e neputincios.

— Dar dacă e prea prost?

— Gradul de inteligenţă nu joacă aici decât un rol secundar: instinctul e suficient. Probabil că animalul ignoră prezenţa inamicului şi acesta pe cea a animalului, dacă nu cumva e indiferent. Adu-ţi aminte, Violaine, de aventura ta.

— Mi-aduc aminte. Prezenţa mea a fost recunoscută de la distanţă.

— Şi ai fost atacată, ca şi noi de altfel. Prin urmare, înclin să cred că trebuie să te afli pe domeniul lor pentru ca zoomorfii să te atace şi îmi vin în minte mai multe presupuneri. În afara zonei lor, ei nu percep nimic, sau tot ce e din zona cealaltă îi lasă indiferenţi, sau – în sfârşit – fluidul lor nu acţionează aici, sau acţionează prea puţin. Bagă de seamă că, în perioadele calme, nici unii, nici alţii nu trec peste frontieră. Precum se pare, solul avertizează cele două regnuri şi e destul de normal ca, străini de orice evoluţie marţiană, să nu observăm decât aspectul diferit al zonelor.

Am tăcut, vrăjit deodată de prezenţa Violainei. Frumuseţea ei întunecată era somptuoasă în ziua aceea, frumuseţea fiicelor Iberiei, învăluite de o atmosferă voluptoasă. Visele terestre mi-aduseră mirosul frunzelor tinere, al peluzelor şi al florilor de răsură. Îmi veni în minte seara de vară în care Regulus cobora la apus. Fete tinere,

îmbrăcate în alb, apăreau în umbra înstelată. Rochiile lor luminoase grăbeau pulsul arterelor mele. Ca şi ele, Violaine era simbolul tuturor bucuriilor omeneşti, al multiplei legende care a unit dragostea cu universul.

O uşoară îngrijorare se amesteca cu vraja: teama de-a nu mai revedea niciodată Pământul. Trebuia atât de puţin pentru a fi proscrişi de pe astrul pierdut în adâncul spaţiilor! …

— Violaine, am murmurat neliniştit, când vom fi din nou pe malul unui râu, printre înalţii plopi gotici, în timp ce o aşezare din vechea Franţă se va întinde până la colinele îndepărtate?

I-am luat mâna mică, am atras-o încetişor şi mi-am cufundat faţa, ca într-o undă, în pletele care i se desfăcuseră pe umărul meu.

— Nu sunt nefericită aici, zise ea, îmi place contrastul violent dintre aceste două privelişti: lacul de aramă, pădurea şi păşunile roşii, animalele fantastice – ne vom gândi la ele, mai târziu, cu nostalgie.

— E adevărat, cu atât mai mult cu cât aceasta e lumea logodnei noastre.

O strângeam la piept, instinctul creştea tumultuos, dar Violaine se desfăcu încet din îmbrăţişare; niciodată n-o iubisem atât.

— Iată-l pe *Stellarium*, zise ea.

Nava noastră coborâse cam la două sute de metri de blochaus. Antoine, Jean, Şeful Implicit şi Graţia ieşiră din ea.

— Am descoperit două regiuni foarte ameninţate de zoomorfi, zise Antoine. Invaziile nu au loc niciodată peste tot în acelaşi timp, fapt cam inexplicabil, dar puţin ne interesează asta acum; trebuie începută o luptă serioasă în punctele ameninţate.

— Mă întreb…, începu Jean.

Nu termină vorba şi clătină din cap, un uşor surâs.

— Ce te întrebi?

— Himere, reluă Jean. Mă gândesc adesea la o intervenţie a eteralilor…

— Frumos vis! exclamă Violaine.

Şeful Implicit ne vedea vorbind, dar mişcarea buzelor noastre nu-i spunea nimic. Graţia se apropiase de mine şi bucuria îmi pătrundea întreaga fiinţă. I-am tradus cele spuse de Jean.

— Ce speranţă magnifică! răspunse ea. Apoi, cu o uşoară melancolie: Dar nu-i nici o legătură între ei şi celelalte vietăţi.

— Noi vorbim cu ei, Graţia.

— Vorbiţi cu ei!

I-am destăinuit fabuloasa aventură; ea îmi urmărea gesturile, pierdută de uimire.

— Vezi bine, zise ea, că noi nu suntem nimic pe lângă voi, locuitorii Pământului.

Jean, Antoine şi Violaine, împreună cu Şeful Implicit, trecuseră în camera din spate a blochausului.

— Tu eşti pentru mine suprema frumuseţe a vieţii, am zis.

Capul ei încântător se-nclină spre umărul meu.

— Pentru ce eşti mai aproape de viaţa mea decât toţi ceilalţi? întrebă ea. Chiar închizând ochii, simt prezenţa ta; ea mă pătrunde, pe când prezenţa lor devine tot atât de imperceptibilă pe cât e de invizibilă!

În timp ce vorbea, închisesem ochii şi am ştiut atunci că nici eu n-aveam nevoie s-o văd.

Exista deci între noi o afinitate fantastică, mai pătrunzătoare decât cea mai puternică afinitate dintre două fiinţe terestre.

I-am spus-o Graţiei, care răspunse, radiind de fericire:

— Ce-am făcut ca să merit asta?

— Dar când închizi ochii, Graţia, percepi prezenţa semenilor tăi?

— Nu! răspunse ea.

— Chiar când iubeşti?

Un fel de paloare aurie se răspândi pe chipul ei; am ştiut, mai târziu, că era un semn de jenă, ca roşeaţa de pe chipul oamenilor.

— Când iubesc, da.

O forţă irezistibilă mă împinse să întreb:

— Mă iubeşti cum îi iubeşti pe ei?

— Ca pe ei şi altfel.

Aş fi putut să-i spun acelaşi lucru. O iubeam ca un îndrăgostit şi, totodată, cu o dragoste fără asemănare cu un alt sentiment, după cum voluptatea născută numai din atingerea piepturilor noastre nu semăna cu niciuna dintre greoaiele voluptăţi omeneşti.

I-am regăsit pe însoţitorii noştri şi pe Şeful Implicit, toţi foarte însufleţiţi, dar discuţia se terminase.

— De ce n-am începe imediat? zise Violaine, mai nerăbdătoare decât noi.

— Da, de ce? întări Antoine.

— La drum! se mulţumi să spună Jean.

Câteva minute mai târziu, după ce am trecut de Ecuator, am ajuns departe de pădurea de ciuperci, pe colina unde conversam de obicei cu eteralii; ei ar fi răspuns şi în altă parte la semnale, dar aici reunisem aparatele necesare comunicaţiilor noastre.

Era noapte deplină. Cei doi sateliţi ai lui Marte erau vizibili, dar lumina lor era slabă, în comparaţie cu lumina Lunii *noastre*. Aldebaran, Sirius, Antares (cărora li se adăugară curând Vega, Arcturus şi Regulus, precum şi alţi eterali, mai puţin familiari nouă) nu întârziară să apară.

Şeful Implicit asistă la conversaţie într-o stare de aţâţare pe care n-o arătase până atunci. Graţia era zguduită şi încântată. Rămase şi mai încântată atunci când i-am spus c-ar putea şi ea să le vorbească, imediat ce s-ar fi convenit asupra unor semnale în mod necesar atât de deosebite ca limba tripezilor şi a noastră, deoarece relaţiile cu eteralii, începute cu ajutorul unei transformări radiante a semnalelor morse, erau de acum înainte o traducere întreit indirectă a limbii noastre vorbite.

*

* *

În ziua aceea şi în zilele următoare, ne-am străduit să facem cunoscută eteralilor existenţa tripezilor şi, în general, a faunei şi florei lui Marte. Această existenţă le era cunoscută sub forma pe care am descris-o; un triped nu

era, pentru ei, decât un mic nor radiant, al cărui sens „masiv”, ergo de individualitate, ei nu-l înţeleseseră. În aceeaşi situaţie se aflau fiecare animal şi fiecare plantă, ca şi zoomorfii.

Cunoştinţele pe care le aveau despre organismele noastre terestre trebuiau să le uşureze cunoaşterea marţienilor, ceea ce constituia o curioasă răsturnare a normelor. Până la un oarecare punct, această cunoaştere era pregătită prin discuţiile noastre, dar ea rămânea foarte rudimentară. Era necesară, ca pentru noi, colaborarea a două sisteme de viaţă. Noi o pregăteam prin discuţii repetate. În curând, imponderabilii noştri prieteni avură despre existenţele organizate ale Planetei noţiuni care se coordonau grabnic.

În acest timp, pregătisem pentru Şeful Implicit şi pentru Graţia semnale care le-au permis un prim schimb de cuvinte, încă foarte restrâns, cu eteralii. În consecinţă, noi înţelegeam tot ce-şi spuneau între ei, dar puteam să vorbim şi cu unii şi cu alţii, nefiind însă înţeleşi decât de către eterali, sau de către tripezi.

Eteralii îşi dădură seama de lupta angajată împotriva zoomorfilor, dar avură rezerve;

— Nu ştim dacă vă putem ajuta, spunea Aldebaran.

În timp ce Antares adăuga:

— Nu trebuie să le daţi speranţe zadarnice prietenilor voştri.

XI

Tripezii construiseră pentru noi un al doilea blochaus, la o jumătate de leghe de zona în care invazia zoomorfă lua o amploare de temut.

Această zonă era una dintre cele mai fertile ale regiunii ocupate de marţieni. De fapt, aceştia locuiau aici mai ales în caverne bogate în energii binefăcătoare, dar cultivau solul de la suprafaţă.

Am găsit plante care, supuse aparatelor transformatoare, ne-au dat o hrană sănătoasă şi câteodată savuroasă.

Utilajul primului blochaus a fost transportat în cel de-al doilea, şi cum cavernele ne furnizau, fără limită, materialele capabile să producă oxigen şi azot, blochausul avea o atmosferă asemănătoare atmosferei terestre, făcând abstracţie de gazele rare.

— Nu-i fericirea Robinsonilor? zise Violaine într-o dimineaţă, pe când ne servea cafeaua cu felii de pâine, şi clătite dintr-un produs al florei marţiene, care semănau destul de bine cu clătitele din făină de hrişcă.

— Fără nici o îndoială, am răspuns, toate elementele unui modest Eden sunt adunate aici.

— Vorbeşte pentru tine! mormăi Antoine. Nouă ne lipseşte, totuşi, ceva.

Nu cred că suferea din această pricină, dar Jean visa, probabil, uneori. Eu şi Violaine schimbarăm o privire, pe furiş.

Antoine făcu să se audă micul său râs rece, totuşi amical, şi o uşoară roşeaţă urcă în obrajii tinerei fete.

Dragostea noastră rămânea însă pură: respectam legile vechi ale societăţii terestre, din ce în ce mai puţin respectate…

În ceea ce mă priveşte, aşteptam cu răbdare: voluptatea terestră apărea atât de grosolană, în comparaţie cu voluptatea radiantă a dragostei marţiene!

Preferam s-o iubesc pe Violaine fără să recurg la gesturile procreaţiei; gustam chintesenţele aventurii noastre, apropiind-o de aventura mea cu Graţia.

*

* *

De opt zile începusem din nou lupta cu zoomorfii, luptă încă localizată, redusă la punctul cel mai ameninţat. Tripezii din regiune lucrau cu ardoare la construirea aparatelor radiante necesare. Energia, scoasă din caverne, nu lipsea. Ei se arătau dibaci, înţelegeau repede ce aveau de făcut, dar erau lipsiţi de iniţiativă, ca toţi cei pe care îi cunoscusem. Încântaţi de primele rezultate ale campaniei noastre, ne arătau o vie afecţiune…

— Hai să vedem cât au înaintat lucrările! zise Jean.

Nu ne-au trebuit mai mult de cinci minute ca să ajungem în imediata apropiere a frontierelor. Şi nu pentru că am fi grăbit pasul. Dimpotrivă, mai degrabă l-am încetinit.

— Acum, când m-am obişnuit, remarcă Jean, uşurinţa corpurilor noastre a devenit foarte plăcută.

— Suntem aproape înaripaţi! adăugă Violaine.

— Cu aripi la picioare, ca Hermes.

Văzându-ne, au venit în grabă mai mulţi tripezi, printre care un uriaş, unul dintre şefii regiunii, care poseda rudimentele limbii create împreună cu Şeful Implicit.

— Acum câteva zile, acest ţinut era încă al nostru, spuse el.

— În seara aceasta, zoomorfii nu vor mai fi aici, răspunse Jean – şi n-au avut încă timpul să denatureze solul.

— De altfel, transportând pământ de aici, remarcă Antoine, paguba ar fi iute înlăturată.

Am plecat la locul invadat, urmaţi de un grup agitat, dar tăcut.

Zoomorfii mişunau printre ierburi şi copaci. Valului celor mici i se adăugau doi destul de mari.

Jean se distră, bombardându-i cu radiaţii Dussault. Ei dădură semne de agitaţie, retrăgându-se către pământul sterp, de unde veniseră.

Această scenă îi mişcă pe tripezi, care se îngrămădeau în jurul nostru, entuziasmaţi.

Am dat uriaşului câteva instrucţiuni pentru a organiza recâştigarea terenului, acolo unde lucrul acesta mai era posibil. El ne înţelegea cu atât mai bine cu cât fusese primul care instalase radiatoarele defensive.

— Nu sunteţi şi voi ameninţaţi – ca noi – în lumea voastră? întrebă el.

— Noi ne aflăm încă în perioada victorioasă pe care au cunoscut-o strămoşii voştri. Dominăm animalele mari, cele mici rezistă încă, îndeosebi cele mai mici, dar ne temem de cele invizibile.

— Invizibile? zise tripedul. Noi nu cunoaştem aşa ceva. Dacă există, nu ne fac niciun rău.

— Poate că eteralii le-au distrus, sugeră Violaine, vorbind

în limbaj sonor.

— Asta e o idee! strigă Antoine. Dacă ar fi adevărat aş avea mai multă încredere în cooperarea prietenilor noştri.

*

* *

Pregătirile de apărare se desfăşurară rapid. O echipă de tripezi, condusă de Şeful Implicit, lua parte acum la lucrări şi completa instruirea altora, în curând, un baraj lung de o sută de kilometri fu ridicat împotriva zoomorfilor. Sistemul care „hrănea” radiatoarele fusese perfecţionat: dispozitivele erau solide şi trebuiau să dureze multă vreme. De altfel, tripezii învăţaseră cum să le întreţină şi să le repare.

*

* *

După ce-i observară câteva zile, ceea ce le îngădui să-şi dea seama de structura zoomorfilor, eteralii lansară câteva descărcări radiante. Noi am asistat la primele atacuri împreună cu Graţia, Şeful Implicit, şeful regiunii şi o mulţime de tripezi, veniţi în grabă de pretutindeni.

Îmi voi aminti totdeauna noaptea aceea. Pământul era în culmea strălucirii: contemplam cu încântare acest frumos astru de aur verde, în timp ce Iupiter, mai strălucitor aici decât planeta noastră, urca la orizont, iar lunile lui Marte evoluau vertiginos.

O legiune de eterali răspunsese le chemare: Aldebaran, Sirius, Antares, Arcturus, Vega alcătuiau deasupra capetelor noastre o fascinantă constelaţie mobilă, în timp ce trei dintre astrele al căror nume li-l atribuisem străluceau printre stele. Vreo sută de eterali se adunară deasupra segmentului ales pentru experienţa iniţială, apoi coborâră la mai puţin de cincizeci de metri de sol: un val de radiaţii vizibile şi invizibile îi scăldă pe zoomorfi şi stârni o violentă dezordine printre cei mai mici care, după ce evoluară în toate sensurile, se precipitară spre zonele deşertului. Zoomorfii mijlocii nu dădură decât slabe semne de agitaţie, iar uriaşii rămaseră nemişcaţi. Eram cam

decepţionaţi, mai ales Jean şi Violaine. Tripezii rămâneau nepăsători.

— E o jumătate de succes, murmură Jean.

— E prea devreme ca să ajungem la o concluzie, ripostă Antoine, calm.

În acelaşi moment, Vega ne spuse:

— Atacul nostru n-a fost destul de puternic. Aşteptaţi a doua încercare.

Eteralii schimbară nişte semnale şi, curând, mai mult de-o mie se adăugară celor dintâi.

De data aceasta, curăţirea fu rapidă. Cincisprezece, douăzeci de eterali atacau în acelaşi timp zoomorfii uriaşi, care nu întârziară să se retragă în viteză; cât despre zoomorfii de talie mijlocie sau măruntă, fură măturaţi într-o clipă.

Alţi eterali unindu-se cu „hăitaşii“, zona recent invadată redeveni curând liberă.

O bucurie frenetică îi cuprinsese pe tripezi; Şeful Implicit îşi pierduse calmul şi Graţia fremăta de entuziasm. Noi, tereştrii, ne priveam, minunându-ne.

— Dar, remarcă Antoine, nimic nu-i împiedică pe zoomorfi să revină, dacă nu imediat, mai târziu. Eteralii nu pot, totuşi, să-şi consacre tot timpul expulzării lor.

În acel moment se auzi vocea lui Aldebaran (să nu uităm că prietenii noştri eterali, cu toate că nu foloseau decât radiaţii pentru a vorbi cu noi, aveau fiecare vocea lui distinctă când aceste radiaţii se transformau în unde sonore).

Aldebaran ne spuse că numai o mică parte dintre eterali se interesa de soarta tripezilor. Ceilalţi se arătau puţin dispuşi să cheltuiască energie în favoarea lor. Un mare număr dintre ei nu credeau că trebuie să aleagă între tripezi şi zoomorfi.

— Numai datorită vouă, pentru că aţi făcut efortul să intraţi în legătură cu noi, un grup încearcă să-i ajute pe prietenii voştri.

— Şi atunci, zise Jean, descurajat, o să renunţaţi la luptă?

Vocea lui Sirius se auzi, la rândul ei:

— Nu! Noi sperăm să putem face inaccesibile zoomorfilor frontierele tripezilor, îmbibându-le cu energie slabă, dar eficace şi stabilă.

Eteralii nu încercară să ne facă să înţelegem proiectul lor. În aşteptare, aparatele pe care le construisem erau de ajuns, după o punere la punct, pentru păstrarea poziţiilor dobândite.

XII

Jean îşi pusese în minte să crească plante marţiene pe Pământ şi chiar să transporte acolo câteva animale mici.

— Nu va fi uşor să le hrăneşti în timpul călătoriei, zise Antoine.

— Asta îmi şi propun să studiez, răspunse Jean.

Această idee o încânta pe Violaine. Erau mai ales două animale chintupede pe care visa să le aclimatizeze: unul cu botul elicoidal, luminat de ochi magnifici şi cu pielea stacojie, celălalt de culoarea aurului vechi.

Aceste animale, de mărimea unei pisici domestice, erau familiare şi plantivore, căci părea imposibil să hrăneşti carnivorele de pe Marte cu carne terestră.

— Rămâne de văzut! zicea, totuşi, Antoine.

Petreceam uneori două sau trei zile în acelaşi loc. *Stellarium*, păzit în mod constant de unul dintre noi, se deplasa după dorinţa noastră. Întreaga noastră putere, întreaga noastră siguranţă ne veneau de la această navă pentru care aveam un fel de cult. Rezistenţa carcasei sale era aproape fără limite: putea fi utilizat timp de cel puţin două sau trei generaţii. Aparatele de impulsie sau de gravitaţie erau invulnerabile.

Încrederea nemăsurată în *Stellarium* nu ne scutea să-l conducem cu o prudenţă riguroasă. Cea mai mică atingere adusă integrităţii sale putea face din noi nişte exilaţi destinaţi unei morţi grabnice. Am fi putut trăi mai mult de câteva anotimpuri pe Marte? Oricât de încrezător aş fi fost, mi se întâmpla să-ncerc groaznice temeri, gândindu-mă la asta.

*
* *

Instalasem un al treilea blochaus, pe un teritoriu vecin cu zonele zoomorfe. Era, ca şi primul, prevăzut cu generatoare de oxigen, condensatori şi câmpuri de gravitaţie compensatoare. Tripezii ne ajutaseră la toate instalaţiile accesorii, care cereau o mare cantitate de muncă şi care, datorită lor, fură terminate repede. În felul acesta aveam, dacă-l punem la socoteală şi pe *Stellarium*, patru adăposturi sigure.

Construisem, de asemenea, trei aparate cu elice, cu care făceam deplasări rapide, fără a fi nevoiţi să recurgem la *Stellarium*. Graţia şi Şeful Implicit ne însoţeau adesea în explorările noastre; concursul lor ne era preţios, mai ales cel al tinerei tripede, dotată cu mai multă intuiţie decât semenii săi. Simpla ei prezenţă continua să mă încânte, cu cea mai înaltă şi mai pură intensitate.

*
* *

Într-o după amiază, Jean, Violaine şi cu mine ne aflam nu departe de al doilea blochaus; recoltam seminţele pe care Jean le socotea în stare să se păstreze foarte multă vreme fără să se altereze – şi nu se înşela.

Antoine era de gardă în *Stellarium*.

Rătăceam printre arbori uriaşi, înalţi ca eucalipţii australieni, cu care nu semănau deloc. Erau despărţiţi prin mari spaţii, aşa că puteam vedea perfect împrejurimile.

Eram aplecat asupra unei ierbi violete, când am auzit-o pe Violaine spunând:

— *Stellarium* urcă.

Faptul nu mă mira; totuşi, am ridicat capul. *Stellarium* nu numai că urca, dar urca repede şi, într-un minut, ajunsese la o înălţime considerabilă.

— Ce face Antoine? am strigat.

— Antoine e cel mai înţelept dintre noi, răspunse Jean. Trebuie să aibă motivele lui.

Dar *Stellarium* continua să urce. Se micşora din secundă

în secundă şi, în acelaşi timp, se abătea din drumul său. În curând, fu aproape invizibil. În sfârşit, dispăru.

Teama, frica, apoi spaima... Ne priveam, pământii şi livizi.

— Antoine s-a pierdut în infinit, gemu Jean. Nu mai poate controla aparatul, s-a stricat ceva în mecanism.

Disperarea creştea în inimile noastre. Antoine avea să piară în spaţiul fără margini şi noi, exilaţi, n-aveam decât să aşteptăm moartea, după o agonie a cărei încetineală o făcea şi mai vrednică de plâns.

Cât de frumos îmi părea Pământul! Amintirile urcau, nenumărate: copilăria, tinereţea, cei pe care-i iubeam şi pe care-i iubisem, dimineţile sublime când viaţa reîncepe, pământul înverzit, apele izvor al întregii vieţi, care m-au pasionat totdeauna, amurgurile de vis, iernile când adăpostul e atât de dulce, marile şi micile aventuri... Să nu mai retrăieşti niciodată toate acestea, să mori în mod mizerabil pe o planetă ingrată, devorată de deşert! Exista, totuşi, Graţia, care ar face viaţa acceptabilă şi chiar minunată, dacă viaţa pe Marte n-ar fi imposibilă.

A trecut o oră, lungă cât mai multe zile. Ne refugiasem în adăpostul nostru întărit. Cel puţin ne instalasem aici dispozitivele necesare pentru condensarea aerului marţian, ca şi generatoarele de oxigen. Cu aparatele noastre cu elice, ne vom putea întâlni cu Graţia şi cu Şeful Implicit, vom putea să ne refugiem în primul blochaus, al cărui utilaj e mai complet decât al celui de-al doilea.

*

* *

Au trecut două ore. Orice urmă de speranţă s-a stins. N-avem puterea să ne vorbim. Jean, atât de prompt în a reacţiona, pare mai copleşit decât mine, iar Violaine s-a pierdut cu totul.

*

* *

A venit seara. Lumile cerului şi eteralii lucesc în spaţiu şi noi zărim Pământul, smaragd aurit a cărui vedere ne umple

de o nelinişte mortală.

Vocea lui Jean se aude din umbră:

— Trebuie să-i încunoştiinţăm?

Se referă la prietenii noştri de pe Pământ, cărora le trimitem ştiri periodic.

— Nu încă, prietene Jean, de ce să-i neliniştim prematur? Vom avea destulă vreme ca să le anunţăm agonia noastră.

— Cât timp vom putea trăi aici? întrebă Violaine.

— Cam trei luni, chiar mai mult, dacă reuşim să perfecţionăm alimentele pe care ni le oferă Marte.

Aceste alimente nu sunt însă decât o completare; ele ne dau oarecare energie, dar nu şi substanţe capabile să refacă ţesuturile.

— Vom reuşi să le ameliorăm, afirmă Jean. Am în vedere câteva experienţe. În orice caz, sper că ne vor îngădui să economisim serios alimentele terestre.

— E imposibil să ni se vină în ajutor? întrebă Violaine.

— Mai sunt şi alte *Stellarium*-uri.

— Niciunul nu-i ca al nostru.

— Când am plecat, se construiau altele. Deci, poate că…

O undă de speranţă, apoi disperare şi mai adâncă.

— Încercaţi să dormiţi câteva ore, ne spune Jean. Voi face primul de gardă.

Să dormim! E posibil?

Gândurile şi senzaţiile, născute unele din altele, se năpustesc în tumult. Cutare idee mă acoperă de o sudoare rece, alta naşte imagini dătătoare de curaj. Va trebui să aştept momentul când, după ce va fi dispărut şi ultima nădejde, te prăbuşeşti în mod fatal? Nu ştiu – şi ce importanţă mai are…

Şi dacă Pământul ar veni, totuşi, în ajutorul nostru?

*

* *

Violaine, Graţia… Ele plutesc în nori. Mă-nvăluie o dragoste tristă ca moartea. Biata Violaine! O văd mereu acolo, departe, femeie gingaşă menită unei vieţi lungi, atât de aptă pentru fericire şi pe care slăbiciunea noastră a dus-o la moarte.

*

* *

Am dormit. Tinereţea. În ceaţa semitreziei m-am crezut pe Pământ: o pădure virgină, un râu, bătrâna mea grădină pe jumătate sălbatică, mirosul dimineţii… O tresărire, o strângere de inimă: realitatea m-a prins din nou. Mă regăsesc într-o lume ce stă să moară. Pământul e pierdut!

E încă noapte adâncă. Prin mica fereastră văd cerul mişunând de eterali. În mod vag, caut pentru a mia oară să-mi închipui sentimentele, gândurile, visele lor… se nasc himere… cine ştie dacă ei n-ar putea să ne ajute! Imposibil. Ei n-au nici o idee despre greutate, despre mişcările, eforturile, mecanismele noastre. Toate acestea sunt supuse unui ritm prea lent şi, de altfel, ei nu sunt constructori.

Se auzi o voce din umbră: vocea lui Jean.

— Trebuie să-nştiinţăm Pământul? în noaptea asta e într-o poziţie favorabilă.

Am răspuns:

— Tot aşa va fi şi mâine.

— Te înţeleg! Nădăjduieşti încă să-l revezi pe Antoine. Eu nu. L-am fi revăzut de mult, dacă reîntoarcerea ar fi fost posibilă.

— Nu sper mai mult decât tine, dar să mai aşteptăm încă o zi.

— Să aşteptăm!

Întunecata insomnie. Toţi nervii îmi sunt întinşi, inima mea zvâcneşte, la intervale, ca un animal sălbatic. Totuşi, aş putea fi fericit aici, dacă ar fi posibil să trăiesc? Violaine, dragostea pământească; Graţia, miracolul. Acolo, departe, nu mai am decât un frate care nu mă iubeşte şi pe care îl văd foarte rar. Fără Pământ, patria astrală, Graţia ar putea să mă consoleze.

Vise tot atât de deşarte ca şi cele ale unui om atins de o boală incurabilă.

*

* *

O ceaţă interioară. Fiinţa mea pluteşte între somn şi trezie. Realitatea se pierde într-o irealitate fantastică.

Mă trezeşte o voce. Nu e vocea lui Jean, nici a Violainei. Am sărit în picioare. Imposibil… Ba da, e vocea lui Antoine, doar puţin alterată de difuzor. Jean s-a sculat şi el, în umbră.

Violaine vine în goană.

— E într-adevăr vocea lui Antoine! strigă Jean.

— Iată-ne, Antoine!

Antoine răspunde:

— Voi fi pe Marte într-un minut, luminaţi blochausul.

În întunericul care învăluie planeta, căci marţienii trăiesc noaptea fără lumină, blochausul străluceşte. Minutul, atât de scurt şi atât de lung, trece şi o lumină puternică apare pe firmament.

Peste câteva secunde, *Stellarium* se aşază uşor la câteva sute de metri de blochaus.

Antoine e tot atât de calm ca de obicei. Ne strângem în jurul lui, în marea bucurie a salvării, care se amestecă, la mine, cu spaima retrospectivă.

— Ce s-a întâmplat? întreabă Jean. *Stellarium*…

— *Stellarium* e teafăr. N-a suferit nici cea mai mică stricăciune şi tocmai asta m-a salvat. A urmat cu străşnicie linia dreaptă.

— Atunci, tu ai provocat accidentul?

— Da, eu. Un accident stupid. Aveam gâtul iritat; în locul medicamentului necesar am luat, din greşeală, un soporific. Sunt foarte sensibil la aceste droguri. În sfârşit, una dintre acele erori care nu iartă. Când m-am trezit, mi-a trebuit câtva timp ca să înţeleg ce s-a întâmplat. Pe scurt, am fost aproape să vă pierd şi pe voi şi pe mine. Vă cer smerit iertare!

— N-o meriţi! spune Jean, care şi-a recăpătat buna dispoziţie firească.

A fost unul dintre momentele de cumpănă ale vieţii noastre. Am rămas câtva timp tăcuţi, copleşiţi de fericire. Niciodată n-am simţit mai adânc slăbiciunile noastre individuale, în faţa puterii uriaşe a Umanităţii. Eram

aceleaşi creaturi slabe ca în timpurile când strămoşii luptau fără răgaz pentru hrană, într-o lume în care fiinţele se devorau unele pe altele, în care câmpia şi pădurea răsunau fără încetare de strigăte de agonie.

Dacă toate acestea au dispărut, dacă specia noastră triumfă cu insolenţă asupra vechilor săi rivali, dacă cei mai puternici nu trăiesc decât prin bunăvoinţa triumfătorilor, fiecare din cei ce compun acest ansamblu uriaş nu e decât un pic de fum, iar acest ansamblu, la rândul său, nu e decât un nor fugar.

XIII

Nu mai avem decât şase sau şapte săptămâni de trăit aici. Ne-am putea prelungi şederea, dar ar fi primejdios. Antoine se opune categoric. E înţelepciunea şi, de asemenea, dreptul fiecărui însoţitor. Deliberarea a fost lungă. Jean, totdeauna înclinat spre risc, a sfârşit prin a se supune necesităţii; Violaine la fel. Cu ce tristeţe a trebuit să mă resemnez!

Ideea de-a n-o mai vedea pe Graţia este insuportabilă, mai mult încă decât în timpul primei călătorii. Mi-a devenit atât de dragă! O asemenea potrivire, o intimitate atât de completă ar fi imposibilă cu o creatură omenească. În contact cu ea, am dobândit noi proprietăţi vitale; radiaţia ei mă pătrunde adânc; ea însăşi a suferit o metamorfoză subtilă, care o apropie de umanitatea mea. În universul infinit, formăm desigur o pereche unică, prin fuziunea unor mentalităţi atât de deosebite şi prin nu ştiu ce vagi asemănări.

Va trebui, într-adevăr, s-o părăsesc? Acum, când ea a transformat energiile fiinţei mele, asta mi separe un fel de sinucidere; multă vreme viaţa mea pe Pământ va fi o viaţă mărginită. Noile mele puteri se vor pierde; trebuie să părăsesc admirabila creatură care le-a făcut să se nască.

Ar putea ea trăi pe Pământ? Suportă fără greutate presiunea aerului din *Stellarium*, dar nu stă aici decât puţin timp. Dacă ar muri, aş crede că am săvârşit cea mai

abominabilă crimă.

N-ar fi, desigur, imposibil să construiesc pe Pământ o locuinţă adaptată la necesităţile ei şi, pentru ieşiri, un aparataj asemănător celui pe care îl întrebuinţăm noi aici, numai că în sens opus: rarefiere în loc de condensare a aerului.

*

* *

Îmi voi aminti totdeauna această dimineaţă de vară. Ea îmi apare mai blândă, mai tandră, mai încântătoare, pe malul lacului, în mijlocul unei vegetaţii mai ciudate decât ar fi, pentru noi tereştrii, vegetaţia din era secundară. Cu deosebirea că aici nu-i o vegetaţie a erelor primitive, ci a ultimelor ere.

O turmă de ierbivore verzi şi roşii paşte pe mal; aerienii trec pe cer şi, în apa grea, apare o faună de abis.

Mergem încet, în deplină siguranţă; sunt înarmat cu radiante puternice.

Cât de fericiţi am putea fi! Şi chiar acum, viitorul încetează să mai fie de temut, în preajma însoţitoarei mele.

Am rostit cuvântul marilor melancolii: despărţire. A sunat ca un dangăt de clopot şi Graţia, rugătoare, spune:

— Cât aş vrea să văd Pământul cu tine!

Multă vreme acest lucru mi s-a părut imposibil; apoi, îmbătat de emoţionanta ei prezenţă, mă întreb dacă-i cu adevărat imposibil. De ce n-am face o a treia călătorie spre Marte, ca s-o aducem înapoi?

Violaine, Jean şi chiar Antoine au vorbit despre asta. Cu un utilaj construit după experienţele noastre, am putea uşor să ne prelungim şederea.

Ca şi Graţia, Şeful Implicit doreşte cu ardoare să vadă Pământul, cu atât mai mult cu cât nu se teme câtuşi de puţin de moarte: în privinţa asta, e cu totul resemnat.

Îi spun Graţiei:

— Mă tem că, dacă ţi s-ar întâmpla o nenorocire, n-aş putea să-ţi supravieţuiesc.

Rămâne un moment pe gânduri, apoi dorinţa şi tinereţea ei sunt mai puternice:

— Nu mi se va întâmpla nimic!
Îmbrăţişarea, voluptatea imponderabilă.

*
* *

În sfârşit, se auzi vocea lui Aldebaran. Era acolo, cu Vega şi Antares, la mică înălţime.

El spunea:

— Am găsit!

Aceste două note mă pătrunseră cu rezonanţe aproape dureroase. Apoi, o reacţie de bucurie. Mâna mică a Violainei o strângea pe a mea, în timp ce Aldebaran continua:

— Putem crea, la hotarele regiunilor tripede, o zonă peste care zoomorfii să nu poată trece. Experienţele noastre sunt hotărâtoare. În câteva zile veţi avea dovada. Şi va fi suficientă o energie redusă pentru a perpetua opera noastră.

— Sunt raze? întrebă Jean, cu aviditate.

— Sunt raze. Raze compozite, pe care ne va fi uşor să vi le facem cunoscute şi pe care le veţi reproduce fără prea multă osteneală. Tripezii vor învăţa, de asemenea, să le producă şi vor fi stăpâni pe destinul lor!

— Îşi vor putea recuceri pământurile?

— Numai pe cele invadate în ultimul timp.

Era mai bine aşa. Nu mi se părea de dorit ca un Regn relativ tânăr şi poate în drum spre realizări grandioase să fie nimicit de un Regn pe care condiţiile mediului trebuiau să-l facă să dispară, până la urmă.

Îmi era de ajuns ca tripezii să continue să trăiască, fără teama unei nimiciri premature. Nici ei nu doreau altceva.

*
* *

Într-o dimineaţă – cel puţin era dimineaţă în sectorul unde se afla în repaos *Stellarium* – marea veste se răspândi pe întreaga planetă: zoomorfii se retrăgeau peste tot, lăsând o zonă neutră, de lăţime variabilă.

O mulţime de tripezi, grupându-se cu gesturi mari în jurul astronavei, arăta un entuziasm rar întâlnit la aceste fiinţe

resemnate. Se făceau înţeleşi fără greutate: le cunoşteam acum mult mai bine limbajul. De altfel, Şeful Implicit tocmai sosea în planorul său, cu Graţia, şi ne mărturisea gratitudinea lui voioasă.

Era o surpriză: eteralii preferaseră să acţioneze înainte de a ne avertiza.

— Specia noastră e salvată! semnala Şeful Implicit, cu o înflăcărare neobişnuită la această fiinţă calmă.

Ochii multipli ai Graţiei luceau orbitor.

— Mesagerii Pământului ne-au dăruit o viaţă nouă, spunea ea.

— Nu trebuie să ne bucurăm prea mult.

În acest timp, Antoine vorbea cu eteralii, invizibili la lumina zilei.

Am auzit, pe rând, vocile ireale ale lui Sirius, Vega şi Aldebaran.

— Mai trebuie să aşteptăm, zicea acesta din urmă. Nu e decât o experienţă.

— Probabil, totuşi, ca e decisivă! interveni Antares.

— Să mergem în partea unde-i noapte, am propus eu.

Mii de tripezi se îngrămădeau în jurul *Stellarium*-ului. N-am avut curajul să le comunicăm rezervele eteralilor. Apoi le-am mărturisit acestora dorinţa de a-i vedea pe cerul nocturn. Ei consimţiră să-l urmeze pe *Stellarium*, care ne duse, cu Graţia şi Şeful Implicit, către cealaltă emisferă.

În curând apăru cerul nocturn, frumosul cer al lui Marte, cu stele uriaşe, cum îl botezase, hiperbolic, Violaine.

Prietenii noştri radianţi ne aşteptau. Răspunzând întrebărilor îngrijorate ale Şefului Implicit, pe care noi le traduceam, Aldebaran zise:

— Dacă puteţi concepe radiaţiile care i-au alungat pe zoomorfi, veţi putea să le şi folosiţi, iar după voi, marţienii.

— De ce nu? exclamă Jean. Am realizat lucruri mai grele, ca să intrăm în legătură cu ei – şi într-un mod din ce în ce mai subtil. Vom reuşi, deci!

Antoine se mulţumi să dea din cap, dar Violaine strigă:

— Vor şti ei să ne facă să înţelegem!…

Priveam cu înduioşare planeta noastră natală prin luneta

astronomică. Şi reveneam mereu la gândul acesta: „Dacă aş putea s-o duc acolo pe Graţia!”

Violaine se sprijinea uşor de umărul meu. Dragostea terestră se trezea lângă ea; o gustam cu gingăşie, dar ar fi fost de ajuns să mă facă să îndur absenţa Graţiei?

Ritmul vieţii eteralilor, cu mult mai rapid decât al nostru, îngăduia în două sau trei zile progresii de idei care ne-ar fi luat anotimpuri întregi.

Am fost încântaţi, dar deloc uimiţi, când Sirius ne-a anunţat că experienţa reuşise cu certitudine şi că ei încărcaseră solul cu energii care vor împiedica, în toate punctele, înaintarea zoomorfilor, pentru o mare durată de timp. Ei ne invitau să studiem radiaţiile utile şi mai ales modul lor de întrebuinţare. Trebuie să mărturisesc că nu ne-am putut face o idee limpede despre radiaţiile înseşi, dar am putut determina modalitatea de a ne folosi de ele şi de a construi primele aparate menite producerii şi întrebuinţării lor. Tripezii trebuiau doar să ne imite cu dibăcie şi precizie, calităţi în care ne egalau şi chiar ne întreceau. Deveni atunci evident că zona marţiană ocupată de tripezi va fi interzisă zoomorfilor timp de multe secole, ceea ce trezi atâta entuziasm şi speranţă cât le îngăduia firea lor pasivă.

*

* *

Data plecării se apropia. Îi înştiinţasem pe tereştri, care ne aşteptau cu o nerăbdare pasionată.

În sfârşit, trebui să luăm marea hotărâre. Şeful Implicit şi Graţia aveau să meargă sau nu cu noi? Ambii se arătau hotărâţi, cu atât mai mult cu cât ne înţelesesem să revenim pe Marte în anul următor.

Am deliberat mult timp. Era viaţa lor aceea pe care o riscam şi o riscau. Antoine analiza situaţia cu calmul său obişnuit.

— Riscul traversării e problema lor. Noi l-am înfruntat de două ori.

— Riscul era mare mai ales în prima călătorie, remarcă

Jean.

— Evident. Dar nici acum nu e mult mai mic. Ei trebuie să decidă. Dar şederea lor pe Pământ angajează mai clar răspunderea noastră. Noi n-am rămas aici decât patru luni.

— Şi unsprezece zile.

— Ei vor trebui să rămână un an pe Pământ. Vor rezista oare? Am fi putut noi rezista un an aici? în sfârşit, mai e şi problema dificilă a alimentaţiei.

— Eu o socotesc rezolvată! zise Jean.

Am completat experienţele – întreprinse încă de multă vreme – pentru hrănirea tripezilor cu alimente terestre. Erau unele pe care le digerau în mod firesc, ceea ce nu înceta să ne minuneze. Altele deveneau asimilabile pentru ei după câteva modificări. De altfel, deoarece tripezii mănâncă foarte puţin, puteam lua cu noi provizii marţiene care, după uscare, ar fi înlocuit partea din proviziile noastre consumată în timpul şederii. Resursele fără margini ale laboratoarelor terestre ar fi permis în mod sigur transformări eficiente.

Nu reuşisem noi să ne facem asimilabile câteva plante marţiene?

— Oare simpla lor şedere pe Pământ nu le-ar fi funestă? reluă Antoine.

— E o problemă. Oricum, ei nu suferă în niciun fel când ne însoţesc în *Stellarium*, la o presiune de 750 milimetri.

— Să hotărască ei! conchise Antoine. De altfel, vor putea reveni aici, cu noi sau cu alţii. Călătoriile noastre au stârnit emulaţii. Cine ştie dacă navele de tipul *Stellarium*, care se construiesc pe Pământ, nu sunt mai bune decât a noastră. În mod normal, ar trebui să fie.

— Da, căci noi înşine ne gândim la unele perfecţionări. Călătoria Pământ-Marte va deveni un lucru obişnuit.

— Şi în curând banal.

*

* *

Am petrecut câtva timp pentru a-i iniţia pe tripezi în secretele noului procedeu de apărare împotriva zoomorfilor. Ei ne înţelegeau foarte bine şi un fel de reîntinerire se

manifesta printre aceste creaturi resemnate.

În sfârşit, data plecării a fost fixată.

Într-o dimineaţă, Şeful Implicit declară:

— Ne-am hotărât, Graţia şi cu mine, să vă însoţim, dacă vreţi într-adevăr să ne luaţi.

— Aţi cântărit bine totul? întrebă Antoine.

— Da... această călătorie merită riscurile.

Antoine ţinu să-i arate încă o dată primejdiile unei şederi pe Pământ. El nu voia să audă de nimic şi Graţia se arătă şi mai hotărâtă. Până la urmă am cedat. Succesul celor două expediţii ale noastre ne făcea să fim optimişti.

— Cât sunt de fericită! îmi spunea Graţia.

Şi eu eram foarte fericit, dar cu o undă de îngrijorare.

Când totul fu gata pentru călătorie, ne-am luat rămas bun de la eterali. Simţeam faţă de cei mai apropiaţi, mai ales faţă de Aldebaran, Vega, Sirius şi Antares, nu ştiu ce afecţiune sublimată, poate împărtăşită. Păreau că regretă plecarea noastră, dar vag, fără ardoare.

Ne-au promis că vor veghea asupra zonei tripezilor.

Plecarea a avut loc într-o dimineaţă. Nu fusese anunţată dinainte.

Şeful Implicit şi Graţia îşi luară rămas bun de la ai lor, fără patetism. Datorită resemnării care stă la baza simţirii lor, tripezii n-au sentimente înflăcărate. Caracterul lor e blând, sunt răbdători, inofensivi, pasiunea nu-i mai înfierbântă de mii de secole. Familia Şefului Implicit şi a Graţiei păru uşor emoţionată. De multă vreme, mama Graţiei dispăruse în noaptea veşnică, altfel scena despărţirii ar fi fost, cred, mai mişcătoare.

Plecarea lui *Stellarium* şi a piloţilor săi păru să facă mai multă impresie decât despărţirea de cei doi tripezi. Devenisem protectorii speciei şi când Şeful Implicit anunţă reîntoarcerea noastră probabilă, avu loc o adevărată explozie de bucurie.

— Nu regreţi nimic, Graţia? am întrebat-o, cu câteva minute înainte de plecare.

— Regretul e mult mai mic decât bucuria plecării.

— De altfel, dacă şederea pe Pământ şi chiar în *Stellarium* o să vă incomodeze, vă vom readuce pe Marte.

Ochii ei străluceau ca nişte faruri. Antoine dădu semnalul de plecare.

XIV

Toate popoarele Pământului aşteptau sosirea *Stellarium*-ului cu un entuziasm trepidant. De la un pol la celălalt, pe coastele munţilor, pe câmpii şi în adâncul pădurilor, în insulele pierdute în imensitate, marea veste era cunoscută: aveau să vadă aceste fiinţe stranii, fără asemănare cu specia noastră şi care totuşi îndeplineau, pe Marte, un rol comparabil cu cel al oamenilor pe Pământ.

Legătura interplanetară, asigurată prin aparate mai puternice, mai fine decât pe timpul primei călătorii, fusese precisă şi frecventă. Logofoanele, periodicele povesteau peripeţiile neverosimilei noastre şederi pe Marte. Se ştia, în general, dar toţi voiau să vadă. Nenumărate ecrane celeste aveau să arate întregului Pământ pe Şeful Implicit şi pe Graţia, tot atât de clar ca şi cum s-ar fi aflat sub ochii spectatorilor.

Graţia şi Şeful Implicit văzuseră Pământul mărindu-se. Cu sau fără lunete, vederea lor o întrecea cu mult pe a noastră, prin acuitate, fineţe şi mijloace de acomodare. Graţia aştepta cu o încântare amestecată cu teamă momentul aterizării. Suportase bine călătoria. Organele respiratorii ale tripezilor au, repet, o putere de adaptare incomparabilă: pe de o parte, reglează în mod maşinal cantitatea de aer respirat, pe de alta, suportă fără consecinţe diferenţele considerabile de presiune. Prin urmare, oaspeţii noştri nu vor suferi din cauza schimbării atmosferei; dar vor suporta oare noul climat? Probabil. Pe Marte, la ieşirea din locuinţele lor subterane bine încălzite, ei rezistă la temperaturi foarte scăzute. În general, marţienii sunt mai rezistenţi decât tereştrii, ceea ce ţine, fără îndoială, de însăşi evoluţia planetei lor.

XV

Când ajunsesem doar la două sute de kilometri de Pământ, am redus considerabil viteza *Stellarium*-ului, foarte micşorată dinainte.

Aşa cum voisem, navigam deasupra Franţei. Câmpiile sale, pădurile, munţii, marea câmpie lichidă a Atlanticului ne mişcau până la lacrimi. Un extaz uimit se citea pe chipul strălucitor şi în privirile multiple ale Graţiei.

Şeful Implicit, grav şi gânditor, sfârşi prin a spune:

— Cât e de tânără lumea aceasta! Parcă abia s-ar fi născut…

Apele – mări, lacuri, fluvii – mişcarea talazurilor şi curgerea valurilor îi încântau pe tripezi mai mult chiar decât îi uimeau.

— Aici totul poate reîncepe mereu, mereu! zicea Graţia în timp ce Violaine, sprijinită de umărul meu, murmura:

— E adevărat că totul e tânăr aici, chiar un oraş vechi ca Parisul – datorită fluviului, canalelor şi grădinilor sale.

Nu mai eram singuri; de pretutindeni se apropiau cu iuţeală nori de vortexuri şi de planoare: fratele meu, mama lui Jean şi a Violainei, fratele şi părinţii lui Antoine ne escortau, ca şi mulţi prieteni cunoscuţi sau necunoscuţi. Graţia lăsase capul în jos, intimidată, dar Şeful Implicit admira, în aceste mulţimi zburătoare, puterea omenească.

Îndărătul pereţilor noştri transparenţi, eram la fel de vizibili ca în aer liber şi reporterii aerieni îi fotografiau pe oaspeţii noştri cu o ardoare indiscretă.

— Înţeleg că sunt entuziasmaţi, zise Jean, dar mă agasează!

— Reversul medaliei! comentă Antoine.

Mulţimea creştea din ce în ce şi tulbura bucuria întoarcerii, pe care am fi voit-o blândă şi reculeasă.

— Ar putea totuşi să ne lase în familie! exclamă Violaine.

De altfel, familiile noastre alcătuiau un fel de baraj.

Cu ajutorul scoicilor magnetice, schimbam cuvinte grăbite şi duioase şi, cum vorbeau mai mulţi în acelaşi timp, conversaţia rămânea confuză.

În cele din urmă, mulţimea devenind de nesuportat, am dat întâlnire celor apropiaţi şi intimilor în casa mea veche din Yvette şi am zburat pe deasupra spectatorilor.

Timp de zece zile a trebuit, totuşi, să suportăm indiscreţia curioşilor şi a reporterilor.

Graţia şi Şeful Implicit, după tulburarea de la început, îndurară fără prea multă plictiseală insistenţa tereştrilor. Nevăzând decât bunăvoinţă la vizitatori şi la gură-cască, le făcea chiar oarecare plăcere.

În curând, curiozităţile s-au potolit şi zile întregi s-au scurs fără niciun vizitator. Împreună cu Jean, Graţia, Violaine şi Şeful Implicit făceam excursii când terestre, când aeriene. Câteodată, aquaplanorul cobora pe fluviu, pe râu sau pe lac şi poate că asta le plăcea mai mult Graţiei şi Violainei.

— Mi se pare că am revenit într-o existenţă foarte veche, a cărei amintire e asemenea unui vis, spunea Graţia.

— Şi pentru noi, răspundea Violaine, cerul evocă timpuri dispărute în noaptea preistorică.

— Şi Dumnezeu despărţi Apele de jos de Apele de sus! psalmodie nazal Jean.

Am constatat la oaspeţii noştri o ciudată evoluţie a sensibilităţii. Inerţia resemnată caracteristică marţienilor, apatia lor de fiinţe care-şi acceptă degenerarea descreştea din zi în zi. Şeful Implicit, atât de placid, se arăta mereu mai înclinat spre emoţii vii – şi îşi dădea seama de asta.

— Nici în timpul copilăriei mele n-am fost atât de tânăr cum sunt acum, spunea el.

Pentru Graţia era o lume a feeriei. Mai mult încă decât tatăl ei, trăia o viaţă nouă, al cărei farmec creştea continuu. Ea căuta compania Violainei, care o încânta, şi Violaine era atrasă şi ea de Graţia.

Adesea ieşeam la plimbare în trei, cele două iubiri ale mele se contopeau în mod ciudat, atât de deosebite şi totuşi unite în una şi aceeaşi origine universală. Căutam să-mi analizez sentimentele, dar mă loveam de un zid de întuneric… Părea că atmosfera vrăjită a Graţiei făcea să crească mai mult dragostea mea pentru Violaine şi e sigur

că n-o iubeam niciodată mai mult pe logodnica mea, decât atunci când eram toţi trei împreună.

Veni şi ziua căsătoriei. Graţia o aştepta cu nerăbdare. Parcă urma să se oficieze propria ei nuntă.

O stranie transpoziţie mintală o făcea să dorească să vadă o fiinţă scoborâtoare din mine, ca şi cum ar fi fost zămislită de ea însăşi. Şi cum îi spuneam asta, îmi răspunse:

— Sunt sigură că-mi va fi ataşat printr-o legătură filială. Va avea ceva din rasa mea… O, nu te teme! Va fi numai pe dinăuntru… şi, totuşi, dacă va călători vreodată pe Marte, se va simţi acolo aproape ca un exilat!

Vorbea cu o patimă convingătoare. Ochii ei frumoşi aruncau luciri fermecate. Lipsea puţin să împărtăşesc ciudata ei iluzie…

Căsătoria noastră a fost un eveniment mondial; exploratorii lui Marte erau celebri pe întreg Pământul şi oaspeţii au venit din toate părţile lumii. Miriade de aparate zburătoare umpleau văzduhul, în jurul casei noastre erau atât de multe, rânduite în mai multe straturi, că nu mai vedeam cerul decât prin nişte deschizături foarte strâmte. Seara, farurile răspândeau o lumină orbitoare.

Eram singur cu Graţia, aproape de ora la care mă aştepta Violaine. Tânăra marţiană era strălucitoare. Se strânse lângă mine, mă îmbrăţişă lung şi fericirii care mă invadă i se adăugă o energie stranie.

— Ai s-o iubeşti şi mai mult, spuse marţiana, şi eu voi avea…

Am ştiut numai a doua zi ceea ce hotărâse să aibă şi m-am dus la Violaine, beat totodată de dragoste marţiană şi de dragoste terestră.

A doua zi m-am sculat mai devreme decât soţia mea şi am regăsit-o pe Graţia în drumul meu. Ochii ei feerici erau plini de tandreţe.

Îmi spuse:

— Eşti fericit! Iubesc fericirea ta… Te-ai gândit puţin la

mine?

— Mă gândesc mereu la tine, Graţia!

Păru să ezite un moment, în timp ce o priveam cu adoraţie, apoi reluă:

— Ai iubi un copil al meu, un copil care ar fi reţinut o parte din radiaţia ta?

Şi cum, surprins, nu răspundeam, continuă:

— Aminteşte-ţi că fetele marţiene pot deveni mame *prin ele însele,* dacă doresc asta mai mult timp şi cu o mare intensitate. Eu o doresc de luni de zile şi ieri am dorit un copil cu o asemenea forţă, încât *el se va naşte.*

Ce fantastică bucurie m-a cuprins, sporită de prezenţa tinerei marţiene!

Sănătatea Graţiei şi a Şefului Implicit rămâneau intactă. Ei digerau mai multe alimente terestre, ceea ce permitea economisirea proviziilor pe care le adusesem de pe Marte. Totuşi, nu le convenea niciun fel de carne, în vreme ce le plăceau anumite fructe şi anumite legume. Pe scurt, puterea lor de adaptare o depăşea cu mult pe a noastră.

— Probabil că e un fel de întoarcere la condiţiile de ambianţă ancestrale, remarca Antoine. În definitiv, au fost epoci pe Marte când presiunea, căldura, fiinţele chiar aveau mai multă analogie decât astăzi cu ceea ce există pe Pământ. Într-un fel, organismele lor îşi amintesc!

— În timp ce noi trăiam acolo într-un mediu având poate oarecare analogie cu mediul *care urmează să vină* pe Pământ, spuse Graţia.

Pentru a-i aclimatiza mai bine pe oaspeţii noştri, dobândisem, sau mai exact Marele Consiliu al Statelor ne cedase o vale strâmtă în nişte munţi înalţi, unde *Stellarium* ne-ar fi putut duce într-un minut, dar vortexurile noastre erau suficiente: ele străbăteau cu uşurinţă cei o mie cinci sute de kilometri care ne despărţeau de refugiu. Am petrecut acolo o primă perioadă, într-una din acele căsuţe de lemn demontabile care se ridică în câteva ore.

La o mie de metri deasupra domeniului începeau zăpezile eterne: la adăpost de vânturi şi uşor accesibilă soarelui, valea rezistă la îngheţ până către mijlocul lui octombrie.

— Să riscăm aici câteva seminţe, spuse Jean.

Vă amintiţi că el cultiva plante pe Marte; adusese o întreagă colecţie de grăunţe, precum şi câteva animale mici, dintre care numai două muriseră. Celelalte, îngrijite de Şeful Implicit, rezistau tot atât de bine ca şi oaspeţii noştri tripezi, cărora le plăcea noua locuinţă, mai puţin totuşi decât marile călătorii de-a lungul şi de-a latul continentelor şi mai ales acele traversări ale Oceanului în *Argonautul* lui Antoine, când corabie, când giroplan. Navigând pe aceste vaste întinderi lichide, simţeau cum renaşte în ei viaţa tânără şi magnifică, uitată pe Marte timp de atâtea milenii. Valurile prelungi îi cufundau într-o reverie cosmică, ajungând până la extaz.

XVI

Aşa se scurgeau zilele, lunile şi cele două anotimpuri; apoi începu miracolul care avea să sfârşească prin a răscoli întreaga planetă.

Am fost desigur cel dintâi care-am observat că Graţia se-nvăluia într-o lumină abia vizibilă. Violaine nu întârzie să-şi dea şi ea seama.

Într-o zi, spre seară, ea îmi spuse:

— Doar noi vedem nimbul care o învăluie pe Graţia.

— … Ai văzut şi tu?

Graţia se plimba prin grădină. Pe măsură ce lumina zilei scădea, nimbul începea să se zărească.

— Tu crezi acelaşi lucru ca şi mine, zise Violaine, surâzând… *De altfel, nu poate fi decât asta.*

Am făcut un semn afirmativ din cap.

— Va fi minunat!

Această exclamaţie m-a surprins.

— E atât de frumos felul lor de-a deveni mame! Pe când noi…

Îşi lăsă ochii în jos, încurcată.

Am luat-o în braţe, cu gingăşie.

— Şi, totuşi, sunt fericită că voi fi o mamă terestră!

Gânditoare, rămase o clipă tăcută.

— Cred că ne iubeşte mult, reluă ea, cu jumătate de glas. Mai ales pe tine…

— Ea nu vorbeşte niciodată despre tine decât cu entuziasm.

— Ştiu. Şi eu am pentru ea o ciudată afecţiune, o afecţiune *din altă lume…* Asta îmi explică poate puţin afecţiunea pe care o are pentru noi. Nu ştiu cum mi-a venit ideea că şi-a dorit un copil fiindcă noi aşteptăm unul… Ea te iubeşte într-un anumit fel…

Era ceva atât de neaşteptat, încât mi-am pierdut răsuflarea. O nelinişte surdă se îmbina cu surpriza; ar fi fost atât de penibil ca Violaine să fie geloasă…

— Pari cam năucit! zise ea. Ar fi totuşi firesc… Ce rău ar putea fi în asta? E un lucru atât de diferit de dragostea unei femei… Şi atât de pur!…

Dacă aş fi bărbat, cred c-aş putea simţi ceva de felul acesta pentru ea.

— O, Violaine!

— Ei, da, şi nu cred că asta m-ar împiedica să iubesc o femeie. Ar fi ca şi cum aş iubi o floare, o floare minunată, o floare conştientă. Nu ştiu dacă poţi să înţelegi…

— Da, da, înţeleg, am zis, cu o grabă pe care am regretat-o imediat.

Ea începu să râdă, apoi continuă, pe un ton mai grav:

— E evident că eşti foarte ataşat de Graţia. Tu o înţelegi cel mai bine. Şi s-ar putea spune că tot tu ai descoperit-o. Ghicisem asta înainte de plecarea mea spre Marte…

— Extraordinar! am îngăimat eu.

Seara se lăsa pe nesimţite. Curând, un colosal soare stacojiu se instală în scobitura celor două coline.

Biserica din satul vecin nu ocupa decât un colţişor din suprafaţa în flăcări. Puţin câte puţin, umbra Pământului rotitor devoră astrul şi sărbătoarea norilor începu.

Acum, nimbul Graţiei era atât de vizibil, încât Jean şi Antoine, care cinau cu noi, se opriră din mâncat.

— Mă mai îndoiam încă! Acum sunt sigur! exclamă Jean.

— Aş! zise încet Antoine. Ştiam de-o săptămână…

— Şi ai tăcut?

— Ca şi ei, răspunse calm Antoine, indicându-ne pe Violaine şi pe mine, dar, în definitiv, puteam să mă-nşel. Era mai bine să aştept confirmarea. Şi chiar acum, cu toate că ştiu că e suficient ca marţienii *să dorească asta foarte tare,* nu sunt cu totul sigur de deznodământ. Mă întreb de ce a vrut-o ea?…

— Are mai mult de-un motiv! strigă Jean. Cea mai plină de viaţă dintre marţiene doreşte, probabil, să nu fie ultima verigă a unui lanţ vertiginos de strămoşi şi observaţi că e mai vivace decât era acolo. Apoi, aceasta va fi ca un fel de comemorare a şederii ei pe Pământ – căci presupun că se gândeşte să se-ntoarcă în patria ei astrală. Şi, în sfârşit, pentru că Violaine…

Se opri şi începu să râdă.

— Din emulaţie? întrebă Antoine.

— Asta, bătrâne Antoine, e aproape o clevetire. Aş spune mai degrabă din simpatie…

— Să fie într-un ceas bun! zise Violaine.

Am contemplat un moment norii somptuoşi; acolo, fluvii, munţi, golfuri se năşteau şi mureau încet. Şi Graţia, cu nimbul ei argintat străbătut de reţele fine de smaragd, cu ochii ei mari mai strălucitori decât stelele, unea un farmec plin de viaţă cu frumuseţea suverană a cerului crepuscular.

— Uimitor mod de reproducere! murmură Jean. N-ar fi asta o dovadă despre superioritatea marţienilor, cel puţin ca natură?

— Să ne ferim de asemenea ipoteze! zise Antoine. E mai degrabă o manifestare supremă, înainte de sfârşitul vieţii marţiene.

— Dispariţia! exclamă Violaine. Dar sper că marţienii nu sunt aproape de dispariţie!…

— Cam la un milion de ani. Spun „un milion” ca să fixez ideile. Aş fi putut tot atât de bine să spun mai puţin sau mai mult.

— M-am liniştit! zise Violaine, râzând. Omenirea nu va trăi poate nici ea mai mult.

— În forma ei de acum, în mod sigur nu. Într-un milion de

ani am putea cunoaşte o schimbare considerabilă.

— Progres sau decadenţă?

— Nu ştiu. În ceea ce mă priveşte, opinez pentru o scădere a activităţii mintale, ca la marţieni, dar nu în acelaşi fel.

— Iar eu, eu cred într-o activitate superioară timp de încă multe milioane de ani! strigă Jean.

— Eşti foarte lacom!

Cădea noaptea. Graţia şi Şeful Implicit se apropiară. Nimbul tinerei marţiene mă făcea să mă gândesc la vechile basme cu norii luminoşi conducând oameni sau populaţii în deşert.

Datorită servitorilor, apoi vecinilor, vestea se răspândi mai întâi în jurul locuinţei noastre, apoi, treptat, ajunse până departe pe planetă, prin intermediul fonatorilor şi diseminatorilor.

Vizitatorii veniră în număr mare, publiciştii locali, apoi cei provinciali, în sfârşit de pretutindeni, invadând ţinutul nostru ca nişte lăcuste.

N-am avut o linişte relativă decât fixând două ore pe zi în care Graţia putea fi văzută, de la oarecare distanţă. Nori de vehicule aeriene nu încetau să zboare pe deasupra locuinţei noastre. În zadar ceream să fim lăsaţi în pace: nu puteam convinge oameni veniţi de la antipozi sau de la poli să plece fără să filmeze miracolul.

Astfel, zi de zi, planeta urmărise metamorfoza norului, concentrarea sa, care-l făcea din ce în ce mai luminos, în fine, scoica minunată, marea floare albă. Când copilul începu să prindă formă, a fost un delir…

EPILOG

Îmi voi aminti totdeauna de dimineaţa aceea. Locuiam cu toţii în vila de la munte. M-am sculat când căsuţa dormea încă şi, imediat, m-am dus să văd grădina, care mă pasiona de câtva timp. Plantele marţiene creşteau din abundenţă, amestecate, ici şi colo, cu plante de munte. Ele începuseră să furnizeze o parte a alimentaţiei pentru Graţia şi Şeful Implicit. Le mâncau cu plăcere, dar fără să le prefere mâncărurilor terestre, la care se adaptaseră perfect.

Vreo zece animale marţiene umblau pe lângă vilă. Jean le domesticise perfect şi nu numai că nu arătau nici o tendinţă de fugă, dar, destul de fricoase, aşteptau trezirea oaspeţilor pentru a se duce să pască la oarecare distanţă. Două dintre ele mă urmau în plimbarea mea matinală. Primul, de mărimea unei pisici, era albastru şi auriu, cu o gură în formă de tirbuşon şi labe ca elicele. Mergând, făcea nişte sărituri ciudate, ca şi cum picioarele i s-ar fi destins ca nişte resorturi. Celălalt, sinuos ca o nevăstuică, era îmbrăcat cu o blană de culoarea ştirului pe spate, trandafirie pe burtă – cu firişoare de smaragd; labele i se întindeau aproape orizontal, terminate cu lopăţele, şi-l făceau să înainteze jumătate târându-se, jumătate sărind.

Amândouă aveau câte şase, ochi, a căror frumuseţe o întrecea cu mult pe cea a ochilor tuturor animalelor terestre, de la gazelă la tigru – şase focare prin care treceau toate culorile şi toate nuanţele spectrului solar…

Revenind din fundul grădinii, am văzut-o pe Graţia alergând: îşi ţinea copilul în braţe, semn că dezvoltarea lui embrionară se terminase. Ochii micii fiinţe erau magnifici.

— Sunt fericită, zise ea. Îl închin Pământului, patria lui… şi ţie, care mi-ai insuflat dorinţa de a-l vedea născându-se!

O priveam înduioşat şi mi se părea cu adevărat că, oricât de diferită, faţa copilului luase puţin formă omenească.

— E un marţian… eu l-am voit astfel!

Violaine apăru în prag, cu Jean.

— Primul marţian terestru! exclamă Jean. Îi vom căuta…

o întregire!

Ideea lui era să întemeieze o colonie marţiană, inofensivă prin definiţie.

Violaine îl privea cu atenţie pe noul-născut:

— Va purta noroc copilului nostru!

Ea, de asemenea, avea să fie mamă şi continuă:

— Ne vom reîntoarce pe Marte!

Un uruit ne făcu să ridicăm ochii şi, curând, vortexul lui Antoine ateriză pe colină.

El privi cu reculegere copilul marţian, apoi murmură:

— Dacă va avea mai târziu o tovarăşă, ar putea fi începutul unei colonii marţiene…

— Sau îl vom duce definitiv pe Marte, sau îi vom căuta o tovarăşă de viaţă, zise Jean.

— Asta ar putea fi ceva inofensiv, zise Antoine, dar ar putea fi şi un pericol! Pământul i-a reînsufleţit pe Graţia şi pe Şeful Implicit!

Aceste cuvinte n-aveau nici o putere asupra liniştii noastre desăvârşite. Ne învăluia un aer de blândeţe. Peisajele lui Marte se amestecau cu priveliştile verii la munte, cu conclavul crestelor de argint, în timp ce, din adâncuri, pădurile de brad urcau, se târau pe coaste, după ce exterminaseră stejarii şi fagii…

SFÂRŞIT

POSTFAŢĂ

Rosny Aîné, Demiurgul

Prezentând *A Martian Odyssey* (Odiseea marţiană) de Stanley G. Weinbaum, în numărul din iulie 1934 al revistei „Wonder Stories“ („Povestiri uimitoare”), editorul Hugo Gernsback şi redactorul-şef Charles Hornig îşi dădeau frâu liber entuziasmului: „Autorul de faţă a scris o povestire ştiinţifico-fantastică atât de nouă, atât de spumoasă, încât se distinge, întrecându-le, de celelalte povestiri pe teme interplanetare“. Această apreciere elogioasă se datora mai ales capacităţii autorului de a descrie într-o manieră credibilă forme de viaţă cu totul diferite de cele terestre şi ale căror acţiuni sunt, pentru noi, paradoxale sau chiar lipsite de sens, Desigur că, faţă de reprezentările antropomorfe care populau cărţile şi revistele S.F. publicate în Statele Unite, struţul inteligent şi celelalte exemplare ale faunei marţiene constituiau o deschidere spre înţelegerea mai exactă şi mai cuprinzătoare a noţiunii de posibilă stranietate a altor lumi. Dar „inovaţia” nu era decât o adaptare, sau o redescoperire, a unei viziuni caracteristice multor texte anterioare, aparţinând scriitorilor europeni.

O prezentare exhaustivă ar trebui să înceapă, probabil, cu saturnienii celebrului chimist englez Humphrey Davy din *Consolation in Travel*, *or The last Days of Philosopher* (Călătoria consolatoare, sau Ultimele zile ale filozofului, 1830), „fiinţe gigantice de o formă indescriptibilă”, prevăzute cu membrane-aripi şi cu „un mare număr de tuburi mobile încolăcite”. Să presupunem însă că lucrarea lui Davy, ca şi *Star ou Psi de Cassiopée* (1854) a lui C. I. Defontenay (pe Rudar, unul din sateliţii planetei Star, trăieşte „o specie de fiinţe având forma şi volumul unei băşici alungite“) erau greu accesibile specialiştilor S.F. De pe celălalt ţărm al Atlanticului. Cunoscându-le alergia la învăţarea oricărei limbi străine, să le acordăm circumstanţe atenuante şi în privinţa ignorării galeriei de extratereştri

neantropomorfi din romanele lui Maurice Renard, Jean de la Hire, Cyril-Berger, Albert Bailly etc. Cum să ne explicăm însă amnezia lor când e vorba despre născocirile lui Wells: „fluturii“ raţionali din *Oul de cristal* (1897), marţienii tentaculari din *Războiul lumilor* (1898), seleniţii insectiformi din *Primii oameni în Lună* (1901)?... Dar să nu cerem responsabililor unui magazin popular din 1934 să ştie ceea ce ignora, în 1960, unul dintre istoricii *en titre* ai S.F.-ului anglo-saxon, Sam Moskowitz, care scria despre aceeaşi *Odisee marţiană*: „Această cotitură dădea o nouă dimensiune naraţiunii despre «strania întâlnire» interplanetară“ (în *Explorers of the Infinite*).

Printre argumentele cele mai convingătoare ale priorităţii europene şi în acest domeniu particular al fantasticului ştiinţific se înscrie, desigur, *Navigatorii infinitului* (1925). Problema diversităţii formelor vieţii raţionale constituie, de altfel, o preocupare constantă a lui Rosny Aîné, începând cu *Xipehuzii* (1887), capodoperă incontestabilă şi necontestată a genului. Cu o mie de ani înaintea naşterii civilizaţiilor Mesopotamiei, tribul Pjehu întâlneşte Formele din pădurea Kzur: „O nălucire li se arătă nomazilor. Mai întâi un mare cerc de conuri albăstrii, translucide, cu vârful în sus, având fiecare mărimea cam a unei jumătăţi de om. Câteva dungi luminoase, câteva circumvoluţii întunecate erau presărate pe suprafaţa lor; toate aveau la bază o stea orbitoare. Mai departe, la fel de stranii, se vedeau un fel de straturi verticale, destul de asemănătoare scoarţei de mesteacăn şi împestriţate cu elipse multicolore. Mai erau încă, ici şi colo, Forme aproape cilindrice, diferite de altfel, unele subţiri şi înalte, altele scunde şi groase, toate de culoarea bronzului, punctate cu verde, toate având, ca şi straturile, punctul de lumină caracteristic”. O însemnare din *Jurnalul* fraţilor Goncourt demonstrează că stranietatea acestor fiinţe corespunde unei intenţii programatice a autorului:

„Duminică 29 iulie, 1888.

...El (Rosny) îmi vorbeşte despre pasiunea lui pentru enigmatic, neagă că l-ar imita pe Poe, pe care-l califică

drept Balzac al fantasticului, spunând că el caută căi noi şi că, în Xipehuzii, născocirile lui sunt altele decât acelea ale americanului creând în *Gordon Pym* făpturi cu dinţi roşii…”

Mai târziu, contestând afirmaţiile criticilor literari care susţineau că Wells se inspirase parţial din opera lui – *Xipehuzii, Le cataclysme* (1888), *La légende sceptique* (1889) au apărut înaintea *Maşinii timpului* (1895) – Rosny continua: „De altfel, există o deosebire fundamentală între Wells şi mine în ceea ce priveşte modul de a construi fiinţe inedite. Wells preferă organisme care prezintă încă o mare analogie cu cele pe care le cunoaştem, pe când eu imaginez cu plăcere creaturi fie minerale, ca în *Xipehuzii,* fie alcătuite dintr-o altă substanţă decât substanţa noastră, fie încă trăind într-o lume guvernată de alte energii decât ale noastre: feromagnetalii, care apar episodic în *La mort de la Terre,* aparţin primei dintre aceste trei categorii”.

Ce sunt feromagnetalii? Aglomerări de corpusculi feromagnetici de culoare violetă. „Alcătuirea lor este cu totul neobişnuită. Ea nu admite decât o singură substanţă: fierul (…) Ansamblul este plastic şi nu comportă niciun lichid. Dar ceea ce caracterizează mai ales noile organisme este o extremă complicaţie şi o permanentă instabilitate a stării magnetice (…) Scriitorii erei radioactive ni-l înfăţişează pe fiecare individ ca fiind alcătuit din trei grupuri, cu o tendinţă vizibilă, în fiecare grup, către forma elicoidală. În acea epocă, ei nu puteau să se deplaseze cu mai mult de cinci sau şase centimetri în douăzeci şi patru de ore (…) Acum, am mai spus-o, ajung să parcurgă doi metri pe oră. Pe deasupra, ei comportă aglomerări de trei, cinci, şapte sau chiar nouă grupuri, a căror formă este foarte variată. Un grup, compus dintr-un număr considerabil de corpusculi feromagnetici, nu poate subzista solitar: el trebuie să fie completat de două, patru, şase sau opt alte grupuri.“ Feromagnetalii constituie deci un regn mineral prin excelenţă, în plină evoluţie, înzestrat cu o conştiinţă elementară. Ca şi în cazul xipehuzilor, existenţa lor se dovedeşte până la urmă a fi incompatibilă cu aceea a oamenilor. Şi dacă xipehuzii dispar în încleştarea cu

reprezentanţii unei rase tinere şi viguroase, feromagnetalii asistă, crescând şi înmulţindu-se, la stingerea ultimelor comunităţi izolate, copleşite de cataclismele naturale care au dus la pierderea surselor de apă în măruntaiele globului.

Moartea Pământului a apărut, în volum, în 1912. Exact peste un deceniu, *Uimitoarea călătorie a lui Hareton Ironcastle* avea să propună cititorilor o nouă aventură imaginară a cunoaşterii altor forme insolite de viaţă. Ţinuturile neexplorate din Africa în care ajunge eroul împreună cu însoţitorii săi îi adăpostesc pe Oamenii-Solzoşi: „Aveau poziţia verticală, ca oamenii, deşi picioarele lor semănau cu cele de mistreţ, iar de la genunchi în jos, cu labele de şopârlă. Trupurile le erau acoperite de lamele translucide, amestecate cu peri verzui, iar capul nu amintea exact un cap de om sau de animal: cilindric, terminat cu un fel de con acoperit cu muşchi, era de culoarea malachitei. Gura triunghiulară părea să aibă trei buze, nasul se reducea la trei găuri eliptice şi ochii erau înfundaţi în orbite cu marginile zimţate, ca nişte ferăstraie. Aceşti ochi aveau o fosforescenţă schimbătoare, cu reflexe purpurii, portocalii şi galbene. Mâinile, cu patru gheare, opozabile altor trei, n-aveau palme…” E lesne de văzut că imaginaţia scriitorului asamblează, de data aceasta, elemente ale unor vieţuitoare cunoscute, ceea ce reprezintă o abdicare parţială de la ambiţiosul său program. Parţială, pentru că în paginile aceluiaşi roman apare o veritabilă împărăţie a plantelor, unde mimoze gigantice, atingând uneori înălţimea arborilor sequoia, dispun de o energie ale cărei efecte seamănă cu cele ale acceleraţiei, ştiind să-şi coordoneze eforturile, să se apere şi să atace de la distanţă. La întrebarea lui Ironcastle dacă asta înseamnă inteligenţă, prietenul său, botanistul Samuel Damley, răspunde: „Poate că da… şi poate că nu. Acţiunile vegetalelor sunt în mod sigur logice, dar logica aceasta corespunde atât de limitat împrejurărilor, e atât de identică sie însăşi, calitativ şi cantitativ, când trebuie să facă faţă unor primejdii identice, în sfârşit, e atât de puţin capricioasă, încât n-o pot compara în sine cu inteligenţa

umană (…) Într-un sens, reacţia vegetală seamănă cu un fenomen mineral, dar cu o spontaneitate şi o varietate care aduc cu inteligenţa. Deci e un fenomen inclasabil".

Evident, ideea apariţiei pe Pământ a unor astfel de specii raţionale neumane este discutabilă, din punct de vedere ştiinţific. Ea nu constituie însă un exerciţiu de ingeniozitate şi nici instrumentul unei nelinişti premeditate şi sterile. Rosny Aîné este sincer preocupat de viitorul omenirii, de primejdiile pe care aceasta ar putea fi nevoită să le înfrunte. Că este aşa ne-o demonstrează chiar *Navigatorii infinitului.* În definitiv, stăvilirea ofensivei zoomorfilor prin colaborarea dintre astronauţi, tripezi şi eterali nu e decât o alegorie a posibilităţii de a rezista naturii dezlănţuite aici, pe Pământ.

Xipehuzii, feromagnetalii, mimozele gigantice, zoomorfii, eteralii ar fi fost de ajuns pentru a-l situa pe Rosny Aîné în primul eşalon al creatorilor de vieţi insolite. Scriitorul a mers însă şi mai departe, lăsându-şi imaginaţia să exploreze tărâmul de dincolo de hotarele lumii vizibile. O povestire publicată în 1895 este intitulată chiar *O altă lume*. Eroul, înzestrat cu însuşiri care-l diferenţiază net de semenii săi, discerne încă din copilărie prezenţa unui alt regn: „Pe solul cafeniu-închis, iată câteva forme împrăştiate; se mişcă, se opresc, palpită la o mică înălţime. Sunt de mai multe soiuri, diferite prin contur, prin mişcare, mai ales prin aşezarea, desenul şi nuanţele liniilor care le traversează. Aceste linii constituie, la urma urmei, esenţa făpturii lor şi, copil fiind, îmi dau scama foarte bine de asta. În timp ce masa formei lor este spălăcită, cenuşie, liniile sunt aproape totdeauna strălucitoare. Ele alcătuiesc reţele foarte complicate, ele emană din centre, ele iradiază, până ce se pierd, devin imprecise. Nuanţele lor sunt nenumărate, curbele – infinite. Aceste nuanţe variază în cazul aceleiaşi linii, ca şi, mai puţin, al aceleiaşi forme. În ansamblu, fiinţa poate fi reprezentată printr-un contur destul de neregulat, dar foarte distinct, prin centre de iradiere, prin linii multicolore care se încrucişează din belşug. Când se mişcă, liniile trepidează, oscilează, centrele se contractă şi se

dilată, în timp ce conturul se schimbă puţin”. Copilul se mulţumeşte să observe şi să se minuneze. Adolescentul simte că povara acestui secret îi devine intolerabilă, părăseşte casa părintească şi caută un om căruia să i se poată încredinţa, cu care să întreprindă efortul anevoios de descifrare a universului moedigenilor, cum a botezat el, de la început, formele invizibile.

Cu un an înaintea morţii, Rosny Aîné avea să reia ideea nebănuitei coexistenţe într-o povestire densă, intitulată *În lumea varianţilor* (1939). Eroul ei, Abel, nu mai este însă doar un observator şi apoi un cercetător pasionat al Vieţii variante. Printr-un mister genezic neexplicat, el aparţine totodată lumii noastre şi celeilalte lumi, descrisă de astă dată mult mai vag: „... ei (varianţii) nu aveau, ca animalele şi vegetalele noastre, structuri fixe; o serie de forme, mereu schimbătoare, se desfăşurau într-o ordine aproape constantă, revenind asupra lor însele şi formau astfel individualităţi ciclice (...) Diversitatea lor era la fel de mare, poate chiar întrecea diversitatea faunei şi florei noastre. Speciile inferioare aveau cicluri lente şi monotone. Pe măsură ce se urca în ierarhie, variaţiile deveneau mai rapide şi mai complexe; pe treptele cele mai înalte, mai multe cicluri se desfăşurau împreună, contopite şi distincte în acelaşi timp“. Abel pendulează o vreme între cele două regnuri, trăindu-şi plenar dubla existenţă. Apoi, întrucât treptele evoluţiei biologice sunt decalate în timp, varianţii fiind multicentenari, el părăseşte lumea oamenilor, aparţinând în continuare numai universului nevăzut...

Înrudirea dintre *O altă lume* şi în lumea varianţilor nu este incidentală şi nu constituie un caz singular în opera lui Rosny Aîné. Preocuparea absorbantă, aproape obsesivă a scriitorului de „a construi fiinţe inedite“ duce la repetări şi reveniri menite să precizeze şi să adâncească intenţiile iniţiale. Acest travaliu seamănă uneori cu acela al pictorului sau al sculptorului care îşi desăvârşeşte mereu lucrările schiţate la începutul carierei, finisându-le în diverse ipostaze. Soluţia de continuitate este uneori evidentă: zoomorfii derivă din feromagnetali, fiind, ca şi ei, anhidri şi

alcătuiţi în virtutea principiului imparităţii, extrăgându-şi energia necesară din sol, extinzându-şi dominaţia cu o irezistibilă lentoare. Eteralii reprezintă versiunea vizibilă a moedigenilor. Ciocnirile dintre aceştia din urmă le amintesc pe cele dintre xipehuzi, iar modul lor de a se hrăni cu forţa vitală a semenilor mai slabi, fără a-i ucide, este cvasi-identic cu comportamentul zoomorfilor.

Nu vom continua jocul similitudinilor, considerând exemplele de mai sus pe deplin edificatoare. Vom încerca, în schimb, o rapidă incursiune în universul ideatic al scriitorului, fără a părăsi domeniul precis delimitat al investigaţiei noastre. Aşadar, cum vede Rosny Aîné contactul dintre oameni şi celelalte întruchipări ale raţiunii?

La început, ca o tragedie a incompatibilităţii: oamenii şi xipehuzii nu pot coexista, viaţa unora înseamnă dispariţia brutală a celorlalţi. Regnul feromagnetalilor e mai puţin grăbit să cucerească Pământul, dar proliferarea lui implacabilă, favorizată de convulsiile planetei, are drept rezultat instaurarea dominaţiei minerale asupra spaţiilor lipsite de freamătul vieţii organice. Un proces similar este stopat, pe Marte, datorită intervenţiei expediţiei terestre. Remarcabilă ni se pare a fi, în toate aceste ipostaze posibile ale confruntării, lipsa de ostilitate faţă de ceea ce ne este străin, sau chiar potrivnic. Jacques Laverande, povestitorul din *Navigatorii infinitului,* prieten pasionat al tripezilor, gândeşte totuşi astfel: „Nu mi se părea de dorit ca un regn relativ tânăr şi poate în drum spre realizări grandioase să fie nimicit de un regn pe care condiţiile mediului trebuiau să-l facă să dispară, până la urmă. Îmi era de ajuns ca tripezii să continue să trăiască, fără teama unei nimiciri premature”. Targ, ultimul reprezentant al omenirii, înţelege că e vorba despre moartea Pământului doar pentru regnul său şi, refuzându-şi eutanasia, se întinde în mijlocul feromagnetalilor însetaţi de hemoglobină: „Apoi, fără trufie, câteva fărâme din cea din urmă viaţă omenească trecură în Viaţa Nouă“. În sfârşit, după nimicirea xipehuzilor, Bakhun, eroul seminţiilor nomade, meditează la marginea pădurii Kzur: „… mi-am îngropat fruntea în palme şi un vaiet se

înalţă din inima mea. Căci acum, când xipehuzii nu mai sunt, sufletul meu îi regretă şi eu îl întreb pe Unic ce Fatalitate a vrut ca splendoarea Vieţii să fie mânjită de Tenebrele Crimei!“

La temelia acestei atitudini de o superbă generozitate se află respingerea neechivocă a antropocentrismului care domina gândirea contemporanilor scriitorului şi ale cărui urmări se fac simţite şi astăzi. Marţienii tripezi sunt lipsiţi de multe trăsături fizice omeneşti, dar echipajul „*Stellarium*“-ului este cucerit de graţia lor intrinsecă. Acelaşi Jacques Laverande se întreabă, tulburat: „Trebuie deci să admitem că frumuseţea nu-i o simplă adaptare a unui fragment al realităţii universale la realitatea noastră umană?“ Şi după o detaliere nu tocmai avantajoasă a reliefului chipului omenesc, el afirmă, exprimând fără îndoială şi opinia autorului, „posibilitatea existenţei unor frumuseţi perceptibile pentru noi şi totuşi complet străine de mediul şi de evoluţia noastră”. De aici, dragostea eroului pentru „Graţia“, o iubire fără asemănare cu aceea terestră, pecetluind parcă apropierea dintre două specii raţionale pe care condiţiile le-au făcut să evolueze diferit.

Un ultim cuvânt tocmai despre aceste condiţii. *Navigatorii infinitului* a apărut în 1925 (partea a doua a romanului, *Astronauţii*, a rămas în sertarele scriitorului şi a fost publicată postum abia în 1960), fiind redactat, probabil, în perioada aşteptării efervescente a marii opoziţii dintre Pământ şi Marte, care avusese loc cu un an înainte. „Marina şi forţele terestre ale Statelor Unite se aflau în alertă, cu aparatele cele mai sensibile oferite de tehnologia acelui timp, în aşteptarea mult doritelor semnale – scrie undeva cunoscutul astronom Carl Sagan. Cel mai bun criptograf al armatei era mobilizat pentru cazul în care ar fi fost nevoie să se descifreze mesaje neinteligibile.“ Din păcate, prelucrarea datelor obţinute de oamenii de ştiinţă n-a dus la rezultate încurajatoare. Iar astăzi, după jumătate de secol, credinţa în existenţa unei vieţi marţiene este considerată drept o manifestare anacronică a dorinţei omului de a nu fi singur în Univers.

Nu vom face apel la cele mai recente supoziţii ale savanţilor sovietici şi americani, întemeiate pe descoperirea văilor unor foste râuri marţiene. În definitiv, literatura ştiinţifico-fantastică nu îşi propune să concureze tratatele şi manualele astronomice, ci să înfăţişeze implicaţiile umane ale pătrunderii în Cosmos. Iată de ce suntem întru totul de acord cu Ray Bradbury când afirmă că „sentimentul omului faţă de celelalte planete, această pasiune ciudată şi intensă, a constituit principala pârghie a întregii aventuri spaţiale la care asistăm”. Şi rolul unor cărţi ca *Navigatorii infinitului* în ecloziunea acestui sentiment nu mai trebuie demonstrat.

CUPRINS :

Lector: VICTOR ZEDNIC
Tehnoredactor: MARIANA PUŞCAŞU
Bun de tipar: 18-VI-1974
Apărut: 1974
Comanda nr.: 792
Tiraj: 31.500 broşate
Coli de tipar: 12
Tiparul executat sub comanda nr. 275, la întreprinderea Poligrafică „Crişana”, Oradea str. Moscovei nr. 5
Republica Socialistă România

Fantastic Club 

Lei 6,25

ÎN ACEEAȘI COLECȚIE
au mai apărut:

Romulus Bărbulescu, George Anania:
PARALELA–ENIGMĂ

Edgar R. Burroughs:
TĂRÎMUL UITAT DE TIMP

André Maurois:
MAȘINA DE CITIT GÎNDURILE

Leonida Neamțu:
BLONDUL ÎMPOTRIVA UMBREI SALE

Voicu Bugariu:
SFERA

Mircea Opriță:
NOPȚILE MEMORIEI

Constantin Cubleșan:
IARBA CERULUI